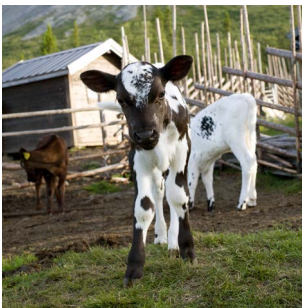
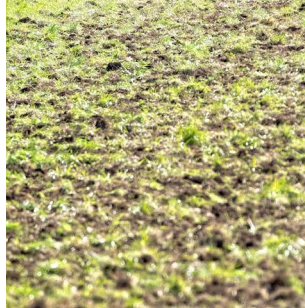
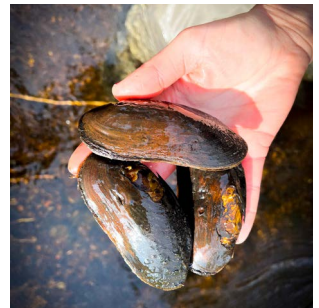
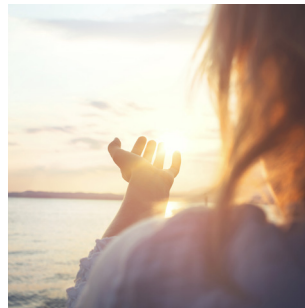


Miljömålsuppföljning 2025

Årlig uppföljning av de nationella miljö kvalitetsmålen för Jämtlands län



Länsstyrelsen
Jämtlands län

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Begränsad klimatpåverkan	8
Frisk luft	18
Bara naturlig försurning	22
Giftfri miljö	26
Skyddande ozonskikt	34
Säker strålmiljö	38
Ingen övergödning	42
Levande sjöar och vattendrag	48
Grundvatten av god kvalitet	56
Myllrande våtmarker	62
Levande skogar	66
Ett rikt odlingslandskap	76
Storslagen fjällmiljö	82
God bebyggd miljö	88
Ett rikt växt- och djurliv	94
Generationsmålet	100

UTGIVEN AV: Länsstyrelsen Jämtlands län, 2025

FORM: Trampolin Kommunikation

DIARIENUMMER: 4168-2025

PUBLIKATIONEN KAN LADDAS NER FRÅN VÅR HEMSIDA:
www.lansstyrelsen.se/jamtland

Sammanfattning

Inledning

Jämtlands län står inför omfattande miljöutmaningar och har betydande svårigheter att uppnå flera av de nationella miljömålen till år 2030.

Särskilt oroande är tillståndet för den biologiska mångfalden, som hotas av fortsatt påverkan på värdefulla skogs- och våtmarker och effekter av klimatförändringarna. Vissa miljögifter förekommer i betydande halter trots att länet har liten kemikalieproduktion och industriverksamhet. Växthusgasutsläppen ser ut att ha ökat det senaste året, detta efter flera år av utsläppsminskningar.

Trots dessa utmaningar finns det ljuspunkter. Ekosystemen i många av länets vattendrag visar en positiv utveckling, vilket är ett resultat av framgångsrika restaureringsinsatser. Läget för länets jordbruksföretag är mer stabilt än tidigare, och utvecklingen för målet Ett rikt odlingslandskap bedöms numera som neutral i stället för negativ. Och i Östersunds stad visar det senaste årets mätresultat av partikelhalt i luft på en tydlig minskning.

Åtgärdsarbetet

Utmaningarna är stora, men det sker ett omfattande arbete i Jämtlands län för att nå de svenska miljö kvalitetsmålen och de globala Agenda 2030-målen. I de båda vattenprojekten "Rivers of LIFE¹ och Ecostream for Life² har olika former av återställning av vattendrag genomförts. Vidare har värdefulla skogar skyddats och våtmarker återställt, inventering av skyddsvärda områden genomförts liksom skötsel av känsliga områden och arter. Arbete med föroreningar i olika miljöer, kommunala insatser för giftfri förskola och bildande av vattenskyddsområden har fortsatt. Klimatomställningsarbetet fortgår, bland annat genom elektrifiering av transportsektorn.

Miljö tillståndet och bedömning av miljömålen

Miljömålsuppföljningen för 2025 pekar på att de flesta av länets miljömål inte förväntas uppnås till 2030. Den biologiska mångfalden är särskilt utsatt. Arealen skogsmark som aldrig föryngringsavverkats minskar snabbt och skogar med höga naturvärden såsom kalkbarrskogar avverkas, vilket innebär att skyddsvärd skog försvinner, skogslandskapet fragmenteras och många hotade skogslevande arter påverkas negativt. Detta bidrar till att målen Levande skogar, Myllrande våtmarker och Ett rikt växt- och djurliv inte nås och att utvecklingen är fortsatt negativ. I jämförelse med andra län är andelen formellt skyddad skog låg såväl ovan som nedan fjällskogsgården. Miljöförbättrande åtgärder som genomförs ger positiva effekter men är inte tillräckliga i förhållande till förlusten av viktiga livsmiljöer i skogslandskapet.

Avgörande för att nå Ett rikt odlingslandskap är att det finns ett aktivt jordbruk. Nedläggning av jordbruksföretag på grund av en global konkurrens och därmed låg lönsamhet leder till minskande odlings- och betesarealen och till att arter isoleras och konkurreras ut. Minskningen har avstannat under senare år, utvecklingen bedöms numera som neutral istället för negativ för Ett rikt odlingslandskap.

Det finns ett mycket stort åtgärdsbehov för att nå Levande sjöar och vattendrag, men en positiv utveckling sker tack vara omfattande restaureringsarbete. Stora resurser behövs även framöver till åtgärder för fortsatt arbete med återställning och restaurering av vattenmiljöer, arbetet med kulturmiljöerna, samt övervakning och uppföljning av miljö tillståndet. Utifrån aviserade ändringar i styrmedel så riskerar dock den positiva utvecklingen stanna av

Även den unika fjällmiljön i Jämtlands län är under stor press. Detta beror på effekter av klimatförändringarna, det ökade exploateringstrycket från olika intressen, målkonflikter, bristande kunskap och hänsyn vid nyttjande av fjällmiljöerna samt slitage och skador på mark och vegetation.

Provtagningar av miljögifter i Jämtlands län visar att vissa ämnen förekommer i betydande halter även här, trots att länets kemikalieproduktion och industriverksamhet är liten.

Ett målövergripande problem är avsaknad av resurser för miljöövervakning, som gör att miljö tillstånd och trender är svårbedömda för flera mål.

I arbetet för att nå Begränsad klimatpåverkan så sker många insatser regionalt och lokalt, men det krävs nationella och internationella styrmedel för att minska utsläppen. Efter många år med minskade utsläpp i länet så ökar utsläppen på grund av den ändrade nationella reduktionsplikten. En avgörande del i Sveriges klimatomställning är elektrifieringen och där bidrar Jämtlands län genom att vara en stor producent och nettoexportör av förnybar elenergi.

Tre av miljömålen är nära att nås. Det gäller Frisk luft, Ingen övergödning och Grundvatten av god kvalitet. Gällande Frisk luft är det även glädjande att se att genomförda åtgärder under året medfört att mätvärdena för partikelföroreningar i centrala Östersund för första gången sedan 2020 gått emot den tidigare trenden och tydligt minskat.

1 [Startsida - Rivers of life](#)

2 [Vattendragsrestaurering | Ecostreams For Life](#)
















Tabell över bedömningar av respektive miljö kvalitetsmål

Tabellen nedan visar en bedömning om länets miljömål förväntas nås till 2030 samt miljö tillståndets utveckling de senaste åren. Måluppfyllelse bedöms som:

● Ja Målet nås
 ● Nära Målet nås delvis
 ● Nej Målet nås inte

Miljö tillståndet bedöms som:

Oklar Oklar
 → Neutral
 ↗ Positiv
 ↘ Negativ

Miljömål	Regional nivå Jämtlands län		Nationell nivå Sverige	
	Måluppfyllelse	Utveckling	Måluppfyllelse	Utveckling
 Begränsad klimatpåverkan	Ingen regional bedömning	Ingen regional bedömning	● Nej	↘
 Frisk luft	● Nära	→	● Nej	↗
 Bara naturlig försurning	● Nej	↘	● Nej	↗
 Giftfri miljö	● Nej	→	● Nära	→
 Skyddande ozonskikt	Ingen regional bedömning	Ingen regional bedömning	● Ja	→
 Säker strålmiljö	Ingen regional bedömning	Ingen regional bedömning	● Nära	→
 Ingen övergödning	● Nära	Oklar	● Nej	→
 Levande sjöar och vattendrag	● Nej	↗	● Nej	→
 Grundvatten av god kvalitet	● Nära	→	● Nej	→
 Myllrande våtmarker	● Nej	↘	● Nej	→
 Levande skogar	● Nej	↘	● Nej	↘
 Ett rikt odlingslandskap	● Nej	→	● Nej	→
 Storslagen fjällmiljö	● Nej	↘	● Nej	↘
 God bebyggd miljö	● Nej	Oklar	● Nej	→
 Ett rikt växt- och djurliv	● Nej	↘	● Nej	↘

Länsstyrelsen Jämtlands län har inte bedömt måluppfyllelse för miljö kvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö eller för Generationsmålet. Förutsättningarna för att nå dessa mål är i huvudsak beroende av nationella och internationella insatser. Bedömning av dessa mål görs därför samlat på nationell nivå. Målet Levande skogar har bedömts regionalt av Skogsstyrelsen. Miljö kvalitetsmålet Hav i balans berör ej Jämtlands län och har därför ej bedömts.



Preciseringar

För varje miljö kvalitetsmål finns preciseringar som förtydligar hur tillståndet i miljön ska vara för att målet ska vara uppnått. I denna rapport har vi bedömt vissa preciseringar på regional nivå, dessa lyfts under respektive miljö mål.



Begränsad klimatpåverkan

Sammanfattning

Utsläppen av växthusgaser i Jämtlands län kommer till stor del från transporter och arbetsmaskiner. Trots att det sker ett aktivt arbete för minskade utsläpp inom dessa sektorer i länet, så har den positiva utvecklingen stannat av och utsläppen ser ut att ha ökat det senaste året. Detta framförallt på grund av den minskade inblandningen av biodrivmedel i bensin och diesel.

Andra för Jämtlands län viktiga frågor är skogens roll för biologisk mångfald, som kolsänka, för att ersätta fossila produkter samt skogsägarnas intressen och de målkonflikter skogsfrågan ger upphov till.

Jämtlands län har ett betydande elöverskott, vilket gör länet till en viktig nyckel för den nationella elektrifieringen. Av den el som produceras i länet exporteras cirka 90 procent – endast ca 10 procent används inom länets gränser.

Åtgärdsarbete

Länsstyrelsen Jämtlands län och Region Jämtland Härjedalen har under 2025 fortsatt arbetet med att omsätta den regionala energi- och klimatstrategin i handling. Nedan redovisas ett urval av det arbetet liksom andra aktörers insatser.

Åtgärder på regional och kommunal nivå

Samordning och ledarskap

- » **Länsstyrelsen Jämtlands län**, Region Jämtland Härjedalen, Östersunds kommun och LF Jämtland arrangerade i september det årliga Klimatseminariet för en varierad målgrupp, med över 400 deltagare på plats. Programmet utgår från den regionala energi- och klimatstrategin.³
- » **Länsstyrelsen** och Region Jämtland Härjedalen har genomfört en revidering av den regionala energi- och klimatstrategin under 2024-2025 utifrån det regleringsbrev som Länsstyrelsen fått.⁴
- » **Länsstyrelsen** och Region Jämtland Härjedalen driver gemensamt samverkansarenan Energi- och klimatrådet, för att möjliggöra en effektiv och samordnad klimatomställning i länet.⁵
- » **Länsstyrelsen** och Region Jämtland Härjedalen driver gemensamt projektet Kommunal energiplanering under åren 2025-2026 med finansiering via Energimyndigheten. Projektet ska bidra till att länets kommer få ökad kunskap om energiplanering och att de etablerar ett kontinuerligt och proaktivt arbete med energiplanering.
- » **I arbetet med** att ta fram en regional handlingsplan för elektrifiering, så tar Länsstyrelsen Jämtlands län under 2025 fram underlag kring bland annat länets framtida elproduktion och behov.
- » **Region Jämtland Härjedalen** samordnar kommunal energi- och klimatrådgivning för sju av länets kommuner och är finansierad av Energimyndigheten.

³ [Klimatseminariet 17 september 2025](#)

⁴ [Regleringsbrev 2025 Myndighet länsstyrelserna - ESV](#)

⁵ [Energi- och klimatrådet i Jämtlands län | Länsstyrelsen Jämtland](#)

Bedöms på nationell nivå

Målbedömning

Nej

Utveckling



Resurshållning

- » **Energikontoret Jämtland Härjedalen** driver projektet Hållbara inköpsprocesser under åren 2025-2028 för att använda offentlig upphandling för bättre hushållning med resurser och minimering av avfall. Projektet finansieras av Region Jämtland Härjedalen och EU.
- » **Åre kommun** driver projektet TRÅD, som övergripande går ut på att minska mängd textilavfall. Projektet tar sikte mot en cirkulär ekonomi och är ett samarbete med Trondheim kommun.⁶
- » **Östersunds kommun** driver Varvet för ökat återbruk av byggmaterial. Projektet finansieras med stöd EU.⁷ Sedan 2024 har Varvet återbrukat Byggmaterial och komponenter till ett nyköpsvärde av cirka 5 000 000 kr och en koldioxidbesparing på 135 ton koldioxidekvivalenter.
- » **Ragunda och Östersunds kommuner** arbetar med återbruk av möbler i samband med renoveringar.⁸
- » **Östersunds kommun** arbetar med att ta fram en modell för hållbart byggande, som syftar till att reducera klimatpåverkan från kommunens egna bygg- och anläggningsprojekt.

Elektrifiering och förnybara drivmedel

- » **Med stöd från Klimatklivet** har en biogasanläggning etablerats i Östersunds kommun. Anläggningen invigdes under 2025 och beräknas producera cirka 36 GWh flytande biogas per år.
- » **Flera av länets kommuner** arbetar aktivt med att elektrifiering av sin fordonspark.
- » **Den allmänna kollektivtrafiken** i Region Jämtland Härjedalen körs från och med 2025 på fossilfria bränslen. Stadstrafiken i Östersund körs helt på el, och även i Åre sker elektrifiering av kollektivtrafiken. Inom särskild kollektivtrafik är den största andelen bränsle fossilfri.⁹
- » **Östersunds kommun** har beslutat genomföra ytterligare ett byggprojekt med enbart elektriska arbetsmaskiner, projektering är påbörjad och byggstart beräknas till 2026.¹⁰
- » **Projektet Fossilfria destinationer** och besöksmål som pågår 2023-2026 genomför kunskapsaktiviteter kopplade till bland annat fossilfria arbetsmaskiner och att skapa nätverk kopplat till hållbara event och testa mobilitetstjänster mm. Region Jämtland Härjedalen är projektägare.¹¹
- » **Projektet Förnybart 2030** som pågår 2023-2026 ska ge företag och offentliga organisationer i Jämtlands och Västernorrlands län bättre förutsättningar att öka takten i omställningen till hållbara drivmedel, med fokus på tung vägtrafik och arbetsmaskiner samt till viss del flyg och sjöfart. Region Jämtland Härjedalen är projektägare.¹²

6 Länsstyrelsens diarienummer 4168-2025-11

7 Länsstyrelsens diarienummer 4168-2025-18

8 Länsstyrelsens diarienummer 4168-2025-14 och 4168-2025-18

9 Länsstyrelsens diarienummer 4168-2025-16

10 Länsstyrelsens diarienummer 4168-2025-18

11 Finansiering kommer från ERUF och Region Jämtland Härjedalen

12 Projektpartner är Biofuel Region samt Region Västernorrland – Projektet pågår under 2023-2026 och finansieras av ERUF, Region Jämtland Härjedalen samt Region Västernorrland.

- » **Projektet Mittstråket 2.0** som drivs i samverkan av Region Jämtland Härjedalen, Trafikverket och Krokoms kommun under åren 2023-2027 innehåller åtgärder för ökad kapacitet och redundans samt höjd trafiksäkerhet och hastighet på järnvägen Mittbanan som sträcker sig från Storlien vid norska gränsen till Sundsvall.¹³
- » **Östersunds kommun** arbetar aktivt mot målet att bli fossilbränslefri under 2025. Det inkluderar omställning av fastighetsenergi, intern fordon- och maskinpark samt krav på förnybara bränslen vid upphandling av transporter, fordon och maskintjänster, minskning av flygande och användande av privat bil för tjänsteresor samt reducering av de kvarvarande utsläppen från dessa resor. Senaste resultatet, efter uppföljning av 2024 visar på 90-procentig minskning av fossila utsläpp sedan 2010.

Åtgärder inom näringslivet

- » **Jämtkraft investerar** i ett nytt elnät på regionnätetsnivå som möjliggör 500 MW ökat uttag för befolkningsökning, elektrifiering av transporter och elintensiv industri. Hösten 2024 beslutade kommunfullmäktige i Östersund om att investera 2,1 miljarder i det nya elnätet.¹⁴
- » **Under åren 2023-2024** byggde Jämtkraft ett nytt kraftvärmeverk i Östersund. Kraftvärmeverket drivs med biobränsle. Utöver en utökad kapacitet kommer det nya kraftvärmeverket vara förberett för insamling av koldioxid för att kunna använda och producera någon form av så kallade elektrobränslen av den insamlade koldioxiden i anslutning till kraftvärmeverket. Hösten 2024 skrev företaget Uniper på nätanslutningsavtal för att ansluta anläggningen till det nya elnätet, vilket innebär ytterligare ett steg mot att förverkliga anläggningen. Under året har projekteringen fortsatt.¹⁵
- » **Med stöd av Fossilfritt Sverige** har Samling Näringsliv tillsammans med ett 40-talet företag i Jämtlands län enats kring en regional färdplan med samlingsnamnet Fossilfri konkurrenskraft – så blir Jämtland Härjedalen fossilfritt och får starkare företag. Under det senaste året har initiativet framförallt arbetat med påverkansarbete för att skapa långsiktiga förutsättningar och styrmedel.
- » **Jämtkraft driver** under år 2023-2025 kampanjen Jag rullar utan buller där man stöttar de 10 första företagen som köper lastbilar som helt drivs av el.¹⁶ Hittills har 2 företag deltagit i kampanjen.
- » **Inom ramen för** de statliga investeringsstöden Klimatklivet och Regionala elektrifieringspiloten så har det beviljats stöd för uppförande av publik laddinfrastruktur för tunga fordon och personbilar. Inom Klimatklivet så har även många jordbruksföretag beviljats stöd för t ex eldrivna foderblandare.

13 Projektet finansieras av ERUF, Region Jämtland Härjedalen samt Region Västernorrland. Trafikverket samt Krokoms kommun medfinansierar insatser de ska genomföra. Projektet pågår 2023-2027 och total budget är 285 miljoner kronor.

14 Länsstyrelsens diarienummer 4168-2025-19

15 Länsstyrelsens diarienummer 4168-2025-19

16 [Fler lastbilar ska rulla utan buller | Jämtkraft \(jamtcraft.se\)](https://www.jamtcraft.se) och Länsstyrelsens diarienummer 4168-2025-19

Tillstånd och bedömning

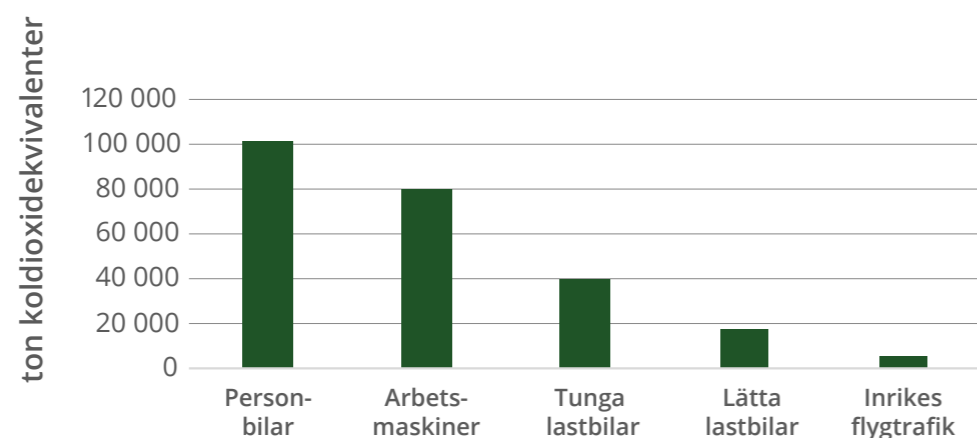
Miljöarbetets utveckling

Svårt nå det regionala klimatmålet 10 procent utsläppsminskning per år

Målet i den regionala energi- och klimatstrategin är att de territoriella utsläppen av klimatpåverkande gaser ska minska med minst 10 procent per år under perioden 2020 till 2030, detta för att ligga i linje med Parisavtalets ambitioner. Enligt utsläppsstatistiken så har utsläppsminskningen varit varierande, men lägre än målsättningen. Utsläppen minskade med 7 procent år 2020, 1 procent 2021, 8 procent 2022 för att åter minska med 1 procent 2023. För år 2024 är prognosen att utsläppen ökar.

De största utsläppssektorerna av växthusgaser i länet var år 2023 transporter (42 procent), jordbruk (25 procent) och arbetsmaskiner (19 procent) och det är inom sektorerna transporter och arbetsmaskiner som stor potential till utsläppsminskningar finns.

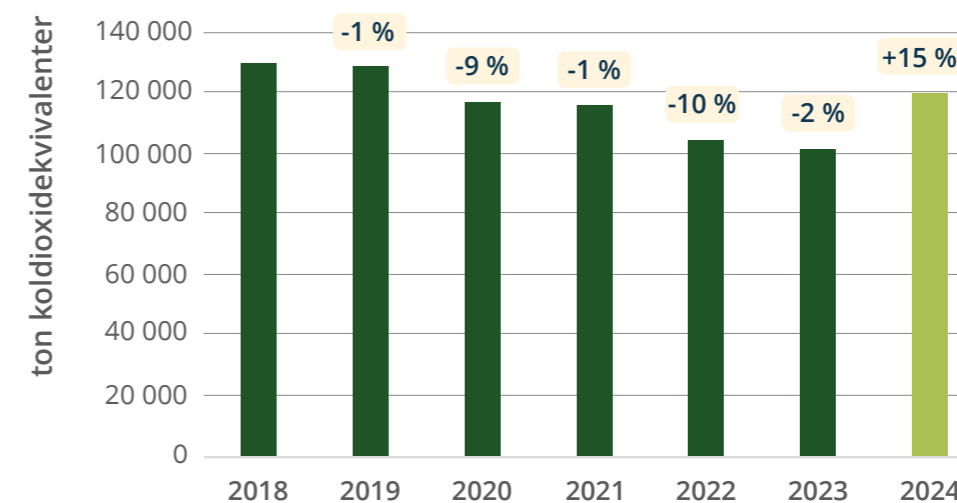
Växthusgasutsläpp från transporter och arbetsmaskiner Jämtlands län år 2023



Figur 1. Diagram som visar utsläppstatistik inom sektorerna transporter och arbetsmaskiner. Undersektorer med låga utsläpp ej redovisade i detta diagram.¹⁷

De största utsläppssektorerna av växthusgaser i länet var år 2023 transporter (42 procent), jordbruk (25 procent) och arbetsmaskiner (19 procent) och det är inom sektorerna transporter och arbetsmaskiner som stor potential till utsläppsminskningar finns.

Utsläpp personbilar i Jämtlands län



Figur 2. Diagram som visar utsläppstatistik för personbilar i Jämtlands län åren 2018-2024. 2020 minskar utsläppen kraftigt på grund av ändrade resvanor under pandemin. 2022 minskade utsläppen kraftigt på grund av ökad inblandning av biodrivmedel. 2024 ökar utsläppen kraftigt på grund av minskad inblandning av biodrivmedel. 2024 års siffror är preliminära och utgår från nationella statistik i väntat på regionala statistik.¹⁸

En kombination av nationella investeringsstöd och en vilja hos aktörer att satsa på elektrifiering av transportsektorn har lett till en utbyggnad av laddinfrastruktur, där motivationen hos aktören kan vara såväl lönsamhet, teknikintresse som vilja att minska sin klimatpåverkan. I oktober 2025 fanns i Jämtlands län 1 267 publika laddpunkter, en ökning med över 40 procent jämfört med hösten 2024. Antal personbilar registrerade i länet var klart lägre än det nationella snittet, 6 procent laddbara jämfört med 15 procent för Sverige som helhet.¹⁹

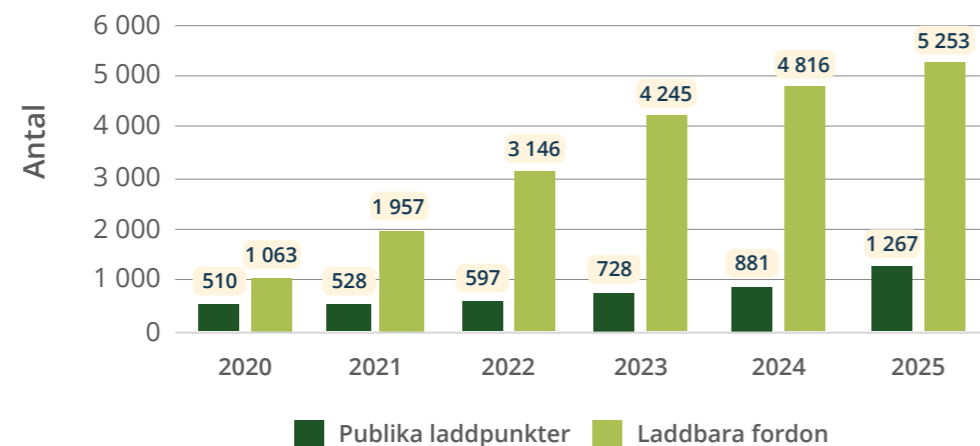
Den stora skillnaden i registrerade bilar är troligen inte så stor i verkligheten, då det finns ett mörkertal där elbilar som leasas ofta är registrerade på företag i Mälardalen. Längre avstånd, glesare utbyggd laddinfrastruktur, andra ekonomiska förutsättningar att köpa ny bil för privatpersoner, samt mindre utbud av bilmodeller som fyller behoven (större bilar, mer lastutrymme, fyrhjulsdraft) kan vara anledningar till att omställningen av bilparken tar längre tid i Jämtlands län, och att det kan behövas riktade styrmedel utifrån dessa behov.

¹⁸ [Nationella emissionsdatabasen](#)

¹⁹ [powercircle.org](#)

¹⁷ [Nationella emissionsdatabasen](#)

Utveckling laddbara fordon och publik laddinfrastruktur Jämtlands län år 2020-2025



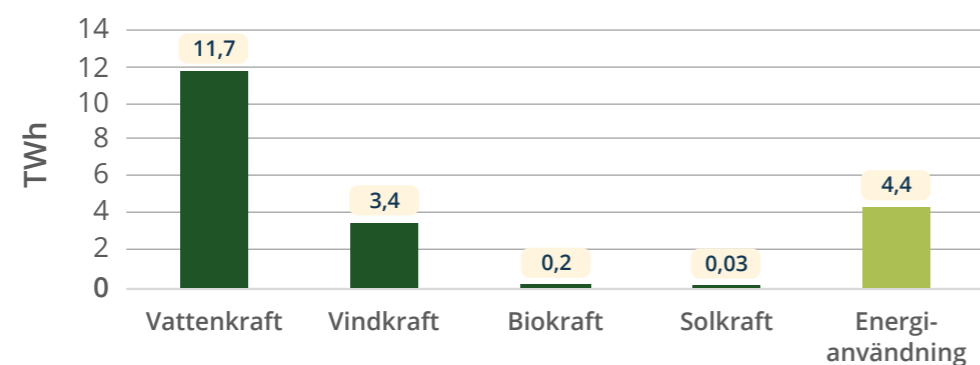
Figur 3. Diagram som visar utvecklingen för såväl publik laddinfrastruktur som för laddbara fordon i Jämtlands län.²⁰

Utöver ökad inblandning av biodrivmedel och elektrifiering, så behövs styrmedel för ökad användning av kollektivtrafik, samåkande, och via gång och cyklande i de delar av länet där det är ett alternativ, samt fortsatt distansarbete i yrken där det är ett alternativ.

Stort överskott av elenergi

Jämtlands län har ett betydande elöverskott, vilket gör regionen till en viktig nyckel för den nationella elektrifieringen. Av den el som produceras i länet exporteras cirka 90 procent, endast ca 10 procent används inom länets gränser. utsläppsminskningar finns.

Elproduktion och energianvändning Jämtlands län 2023



Figur 4. Diagram som visar energibalansen i Jämtlands län år 2023 i form av elproduktion från vatten, vind, bio och sol, samt totala energianvändningen. Statistik från SCB.²¹

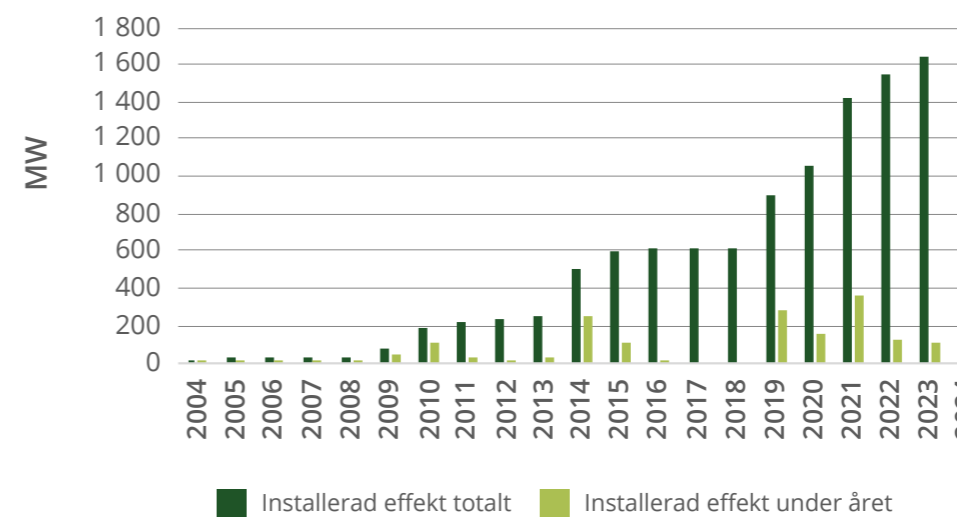
Det stora elöverskottet innebär inte per automatik att det finns utrymme för elintensiva etableringar i länet. Dels på grund av det stora behovet av el i andra delar av Sverige vilket gör att nya ledningar byggs för överföring av el, dels på grund av regionala aspekter i region- och lokala elnät. För att möjliggöra ökad effektuttag krävs ofta investeringar i installationer av uttagspunkter. Ett exempel på hur tillgången till el och effekt är avgörande är det pågående projektet som avser att producera vätgas och elektrobränsle i Östersund. Denna utveckling möjliggörs till stor del av att Jämtkraft har säkrat ett större uttag av effekt, 500 MW, från det svenska stamnätet.

Vattenkraftproduktionen är det dominerande kraftslaget i Jämtlands län. Det produceras cirka 11,7 TWh vattenkraft år 2023, vilket motsvarade ca 20 procent av Sveriges vattenkraftproduktion.²² Vattenkraftproduktionen är fullt utbyggd, men miljöanpassning, effektiviseringar samt förändrade flöden på grund av klimatförändringar påverkar produktionen något.

Produktionen av vindkraft har ökat kraftigt och uppgick 2024 till 3,4 TWh och den installerade effekten vindkraft i Jämtlands län var 1,6 GW år 2024, vilket motsvarade 10 procent av Sveriges totala installerade effekt.²³ Utbyggnaden av vindkraft leder ofta till målkonflikter med rennäringen och med andra miljömål som är kopplade till det rörliga friluftslivet och natur- och kulturmiljövärden. Av länets 8 kommuner så har några kommuner utpekade områden för fortsatt utbyggnad i sina översiktsplaner, men flera kommuner har också en restriktiv syn på fortsatt utbyggnad, som inte möjliggör ytterligare utbyggnad.

Antalet anläggningar som producerar solceller växer kraftigt. De flesta anläggningar är relativt små vilket gör att den totala elproduktionen från solceller inte alls är i samma storleksordning som vattenkraft och vindkraft, men för den enskilde anläggningsägaren kan de ge ett betydelsefullt tillskott.

Installerad effekt vindkraft Jämtlands län



Figur 5. Utbyggnaden av vindkraft i Jämtlands län.²⁴

²² [Elproduktion och bränsleanvändning \(MWh\) efter region, produktionsätt, bränsletyp och år. PxWeb \(scb.se\)](#)

²³ [Antal verk, installerad effekt och vindkraftproduktion per län, 2003-. PxWeb \(energimyndigheten.se\)](#)

²⁴ [Antal verk, installerad effekt och vindkraftproduktion per län, 2003-. PxWeb](#)

²⁰ [Statistik - ELIS - PowerCircle](#)

²¹ [Elproduktion och bränsleanvändning \(MWh\), efter län och kommun, produktionsätt samt bränsletyp. År 2009 - 2023. PxWeb](#)

Skogens roll som resurs och kolsänka

Den svenska skogen är viktig för klimatomställningen. Den ska ersätta fossila bränslen och material, upprätthålla och värna biologisk mångfald, samt fungera som kolsänka. Både svensk och europeisk klimatpolitik är beroende av att skogen fortsätter leverera klimatnytta på dessa områden och att klimatnyttan dessutom ökar över tid.

Statusen för den biologiska mångfalden har länge varit kritisk, och utvecklingen ser ut att fortsätta i samma riktning. I många fall går de ekologiska målen på tvärs med produktionsmålen, vars syfte är att tillgodose samhället med fossilfritt bränsle och material.

Nu visar forskning att även skogens roll som kolsänka är hotad – svenska studier visar en stor spridning i hur kolcykeln påverkas av skogsbruk, väderextremer och relaterade angrepp från skadegörare. Mycket tyder dock på att ett varmare klimat i kombination med ett fortsatt stort virkesuttag leder till att kolsänkan försvagas.

För att nå de svenska och europeiska klimatmålen krävs därför en helhetssyn på förvaltningen av skog, med hänsyn till både synergier och målkonflikter.

Utsläppen vi bidrar med utanför länets gränser

De konsumtionsbaserade utsläppen omfattar både inhemska utsläpp i Sverige och utsläpp som uppstår i andra länder genom personlig konsumtion. De utsläppen var år 2022 cirka 8,4 ton per svensk²⁵, en siffra som på många sätt ger en mer rättvis bild av vår klimatpåverkan än de territoriella utsläppen, som var cirka 4,2 ton per svensk år 2023.²⁶ För att kunna uppnå Parisavtalets bör de globala utsläppen vara i genomsnitt högst 1 ton per person och år till 2050. Det motsvarar en resa per år till södra Spanien, tur och retur, för en person.²⁷

De konsumtionsbaserade utsläppen minskade med i snitt 3 procent per år under perioden 2012-2022.²⁸ I den regionala energi- och klimatstrategin är målet att de konsumtionsbaserade utsläppen ska minska i samma takt som de territoriella, dvs med 10 procent per år under åren 2020-2030.

Behov av förändrad styrning

Insatser som varit framgångsrika

- » **Det styrmedel** som har varit effektivast för minskad användning av fossila bränslen i Sverige har varit reduktionsplikten, den stegvis höjda inblandningen av biodrivmedel i bensin och diesel. När reduktionsplikten sänktes år 2024 ökade användning av fossila bränslen, samtidigt som oförutsägbara förutsättningar i Sveriges klimatpolitik skapar osäkerhet inom näringslivet. En ökad inblandning av biodrivmedel är ett effektivt styrmedel för att minska utsläppen i den befintliga fordonsparken.

- » **De investeringsstöd** som har funnits för att aktivt kunna ställa om har varit värdefulla. Exempel på den typen av stöd är Stadsmiljöavtalet som varit viktig för Östersunds kommuns utveckling av kollektivtrafik och cykeltrafik. Klimatklivet, Ladda bilen, Elektrifieringspiloter och Vita sträckor är exempel på tydliga och riktade styrmedel som skyndat på och möjliggjort omställningen, på samma sätt som finansieringsmöjligheter för utvecklingsprojekt via EU:s regionalfond samt 1:1-anslaget varit det.
- » **Klimatkommunernas**, Viable Cities, samt kommunernas energi- och klimatrådgivning är exempel på kommunala insatser och Fossilfritt Sveriges och Klimatpolitiska rådets arbeten är exempel på nationellt klimatledarskap som visar vägen framåt.

Ny och eller ändrad styrning

- » **Klimat och biologisk mångfald** är båda viktiga frågor. Därför behövs styrmedel som främjar biologisk mångfald, klimatomställning och klimatanpassning, så att inte elektrifiering och utfasning av fossila material leder till ökat tryck på eller minskade ambitioner för den biologiska mångfalden.
- » **Styrmedel som gynnar** såväl Sveriges totalförsvaret och beredskap, samtidigt som det bidrar i klimatomställningen skulle vara ett effektivt sätt att lösa flera utmaningar. Exempelvis styrmedel för att minska behovet av importerade fossila bränslen och samtidigt minska klimatutsläppen.
- » **Det behövs fortsatta** styrmedel som främjar hållbara resealternativ som exempelvis kollektivtrafik i minst samma utsträckning som det gynnar biltrafik och gör kollektivtrafiken mer attraktiv i form av tidsvinster och pris.
- » **I de delar av Sverige** med sämre förutsättningar för kollektivtrafik, och sämre ekonomiska förutsättningar att köpa elbil, behövs kompensatoriska åtgärder för att stötta dessa företag och hushåll. Insatserna behöver vara utformade så att de stödjer glesbygden utan att bromsa upp omställningen.

²⁵ [Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp per person och år \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)

²⁶ [Nationella emissionsdatabasen \(smhi.se\)](https://smhi.se)

²⁷ [Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp per område - Sveriges miljömål \(sverigesmiljomal.se\)](https://sverigesmiljomal.se)

²⁸ [Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp per person och år \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)



Frisk luft

Sammanfattning

Luften är relativt ren på de flesta håll i Jämtlands län. Utsläppen av flera luftföroreningar minskar, främst kopplat till det åtgärdsarbete som görs på energi- och klimatområdet. Samtidigt visar mätningar och modellstudier på behov av åtgärder inom främst vägtrafiken och småskalig vedeldning för att förbättra luftkvaliteten i utsatta områden. Partikelhalterna i centrala Östersund är fortsatt höga men mätresultaten visar på en tydlig minskning och är de bästa på flera år.

Åtgärdsarbete

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- » **I september 2025** fanns i Jämtlands län 5253 laddbara bilar och 1267 publika laddpunkter.²⁹ Det innebär en ökning i antalet laddbara bilar med 9 procent jämfört med året innan. Antalet laddpunkter ökade med 44 procent och Jämtlands län är nu det län i landet med flest laddpunkter per invånare. Inom ramen för de statliga investeringsprogrammen Klimatklivet och Regionala elektrifieringspiloten så har det både sökts och beviljats stöd för uppförande av publik laddinfrastruktur för tunga fordon och personbilar.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- » **Inom ramen för** åtgärdsprogrammet för luftkvalitet i Östersund har det under året tagits ett stort steg framåt med optimering av väghållningen för att sänka halterna av PM10. Med högre beredskap, snabbare insatser och mer finjustering av dammbindning och gatustädning har halterna varit de lägsta sedan mätningen påbörjats. Det ses möjligt att under 2025 klara miljökvalitetsnormen (MKN) för dygnsmedelvärde. Arbetet med mobility management har pågått med satsningar på prova-på-aktiviteter, informationskampanjer på bussar och i sociala medier samt ett delvis externfinansierat projekt om gröna resplaner för att uppmuntra till hållbara resval såsom gång, cykel och kollektivtrafik.
- » **För att minska** den småskaliga vedeldningens påverkan på luftkvaliteten planerar Bergs kommun att göra en informationskampanj till fritidshusägare i kommunen. Ragunda och Strömsunds kommuner har under året informerat allmänheten om att elda rätt.
- » **Åtgärder för att minska** utsläppen från transportsektorn har genomförts i flera av länets kommuner. I Bräcke kommun är omställning till elbilar inom kommunens verksamhet på gång och laddstolpar har installerats på flera platser i kommunen. I Krokoms kommun har Bygg- och miljöenheten gjort en översyn av fordonsflottan samt gjort byte till miljöhybridbilar. Ragunda och Strömsunds kommuner har informerat allmänheten om vad som gäller för tomgångskörning och vilka effekter tomgångskörning får på miljö och människors hälsa.

Målbedömning

Nära

Utveckling



²⁹ Länsstyrelsen dinarienummer 501-5043-19

- » **Åre kommun** har i arbetet med fördjupad översiktsplan (FÖP) för Undersåker och Brattland lyft frågan om miljö kvalitetsnormer för luft. Syftet är att säkerställa att luftkvalitetsaspekter beaktas vid planering av bebyggelse och trafik längs väg E14.
- » **Arbets- och miljömedicin** norr samt Länsstyrelsen Västerbotten anordnade i december 2024 ett seminarium om resultaten från den nationella miljöhälsoenkäten på temat luftföroreningar. Resultaten för de fyra nordligaste regionerna med fokus på luftkvalitet och luftföroreningar presenterades för att öka kunskapsläget om luftkvalitetsfrågor i de nordligaste regionerna.

Tillstånd och bedömning

Länsstyrelsen Jämtlands län bedömer att förutsättningarna att nå miljö kvalitetsmålet Frisk luft till år 2030 är nära. Luften är relativt ren på de flesta håll i Jämtlands län i jämförelse med många andra områden i Sverige. Trots detta finns periodvis problem med luftkvaliteten i Östersunds stad på grund av vägtrafiken, ett åtgärdsprogram finns för att minska partikelhalterna. För att vara verkningsfullt behöver åtgärdsprogrammet ständigt utvecklas och metoder utvärderas. Andra tätorter kan under vintern få problem med luftkvaliteten som en följd av intensiv vedeldning. Utvecklingen av miljö tillståndet bedöms fortfarande som neutral, då mätningar visar på behov av åtgärder inom vägtrafiken och småskalig vedeldning samtidigt som det görs många positiva insatser, i synnerhet inom energi och klimat.

I jämförelse med den nationella bedömningen ser situationen bättre ut i Jämtlands län, men det behövs fortfarande övervakning, åtgärder och grundläggande förändringar i samhällets transportarbete, för att miljö kvalitetsmålet ska uppnås.

Genomförda åtgärder inom ramen för åtgärdsprogrammet för Östersund, för att förbättra luftkvaliteten och uppnå miljö kvalitetsnormen (PM10), har under året medfört att mätvärdena för partikelföroreningar i centrala Östersund för första gången sedan 2020 gått emot den tidigare trenden och tydligt minskat.³⁰ I slutet av maj 2025 var antalet överskridanden ungefär hälften så många som under tidigare år. Förklaringen till minskningen finns till stor del i nya arbetsätt och bra samarbete med Karlstads kommun. Erfarenheter har delats och metoder har utvecklats och finjusterats. Insamlade mätdata ska sammanställas och utvärderas för att bekräfta vilka åtgärder som haft störst effekt och planera för ytterligare förbättringar till nästa år.

EU:s nya luftkvalitetsdirektiv innehåller skärpta normer för luftkvalitet som ska vara uppfyllda senast 2030. Det största problemet för länet gäller den nya striktare gränsen för partiklar (PM10), vilken kommer att innebära att fortsatt av utveckling av åtgärder blir en angelägen uppgift framöver.

En positiv utveckling är att transporten av långväga luftföroreningar har minskat betydligt det senaste årtiondet, bland annat som ett resultat av gemensamma program som lett till minskade utsläpp på kontinenten. Nationella och internationella insatser behövs då halter av luftföroreningar

är svåra att begränsa med enbart regionala och lokala åtgärder. Utsläppen i länet av flera luftföroreningar, såsom av partiklar, flyktiga organiska ämnen, kväveoxid och svaveldioxid, visar en fortsatt minskning.

Småskalig vedeldning kan vara en stor källa till luftföroreningar, såsom partiklar, polyaromatiska kolväten (PAH) och sot, som påverkar luftkvaliteten negativt. Egen uppvärmning av bostäder, vilket inkluderar småskalig vedeldning, står för hälften av de totala utsläppen av små partiklar (PM 2,5) i länet. Problem kan uppstå i bostadsområden, inklusive stugbyar, med utbredd vedeldning. Den spridningsmodellering som gjorts av SMHI för länet visar att områden med höga emissioner från småskalig vedeldning finns där miljö kvalitetsmålet för bens(a)pyren överskrids.

Miljöarbetets utveckling

Åtgärdsprogrammet för Östersund, som syftar till att förbättra luftkvaliteten och uppnå miljö kvalitetsnormen (PM10), har gjort att luftfrågan fått en högre prioritet och att åtgärder genomförts. EU:s nya luftkvalitetsdirektiv innebär en ytterligare utmaning med att nå miljö kvalitetsnormerna då dessa skärps. Medvetenheten kring luftkvalitetsfrågor har ökat generellt i länet och många kommuner har genomfört informationskampanjer kopplat till småskalig vedeldning. Mätningar saknas dock för att följa utvecklingen och effekten av dessa.

Åtgärder för att minska utsläppen från transportsektorn har genomförts i flera av länets kommuner med en omställning av fordonsparken och att möjliggöra och uppmuntra till hållbara resval såsom gång, cykel och kollektivtrafik. Antalet laddpunkter har ökat och Jämtlands län är nu det län i landet med flest laddpunkter per invånare.

Behov av förändrad styrning

Nya styrmedel till exempel i form av stöd för utbyte av äldre vedpannor för att minska småskalig vedeldnings negativa påverkan på luftkvaliteten.³¹

³¹ Naturvårdsverket: Kartläggning och analys av utsläpp från vedeldning, Redovisning av regeringsuppdrag, 2019-03-28

³⁰ Östersunds kommun webbsida 2025-10-28



Bara naturlig försurning

Sammanfattning

Försurningen i Jämtlands län är störst i fjällmiljö, med tunna jordtäckan, svårvittrad berggrund och liten växtlighet. Nedfall av försurade ämnen har minskat men effekterna i miljön är fortsatt betydande då det inte tillförs några nya neutraliserande basämnen.³² Kalkning av sjöar och vattendrag kommer krävas för lång tid framöver för att förhindra negativa effekter på biologin.

Åtgärdsarbete

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** planerar, samordnar och följer upp kalkningsverksamheten i länet. Samt beviljar bidrag till kommunerna som är huvudmän för kalkningsverksamheten.
- » **Under 2025 har** länsstyrelsen i Jämtlands län statusklassat alla länets vatten.
- » **Vattenförvaltningen** är det arbete som görs för att följa upp och förbättra tillståndet i våra sjöar, vattendrag och kustvatten. Inom detta arbete har en ny statusklassning genomförts. I Jämtlands län har länsstyrelsen bedömt 542 vattenförekomster ha sämre än god status med avseende på försurning.
- » **Under 2025 har** Länsstyrelsen Jämtlands län tagit närmare 1300 vattenprover för att följa upp effekterna av kalkningen och optimera den framåt.
- » **För att följa biologins** återhämtning har Länsstyrelsen Jämtlands län genomfört ett trettiotal bottenfaunaprovtagningar och ca hundra elfisken.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- » **Kommunerna är huvudmän** för kalkningen och utför upphandlingar, spridning av kalk samt sköter drift och underhåll av länets doserare.
- » **Under 2024 har** det spridits totalt 2500 ton kalk och motsvarande mängds förväntas spridas under 2025.
- » **Det har kalkats** i 13 av länets åtgärdsområden.

Målbedömning



Utveckling



³² IVL Svenska miljöinstitutet Försurning och övergödning i det svenska skogslandskapet 2023/24

Tillstånd och bedömning

Länsstyrelsen Jämtlands län bedömer att det inte är möjligt att nå miljökvalitetsmålet Bara naturlig försurning till år 2030 med i dag gällande lagstiftning, beslutande styrmedel och resurser. Utvecklingen bedöms som negativ trots att utsläppen från försurande ämnen till luft minskat kraftigt. 450 vattenförekomster bedöms ha sämre än god status vad gäller försurning inom vattenförvaltningen, det syns stor påverkan på biologin som inte återhämtat sig.

Det sura nedfallet har minskat men naturen har inte återhämtat sig efter de historiska nedfallen av försurade ämnen som förbrukat markens egen buffertkapacitet.³³ Några av länets fjällmiljöer tillhör landets mest försurningskänsliga områden. De tunna jordtäckena, svårvittrade berggrunden och liten eller ingen växtlighet gör att fjällmiljöerna har dålig buffringsförmåga.

Sjöar och vattendrag i dessa områden påverkas negativt av försurande effekter från nedfall, skogsbruk men också koldioxidkoncentration i atmosfären. Det är troligt att vattenekosystem påverkas mest, men även marksvampar och snäckor i landekosystem kan påverkas, dock saknas indikatorer/provtagning för att bedöma denna påverkan.

Kalkningsåtgärder är fortsatt nödvändiga under lång tid framöver för att biologin ska ha en chans till återhämtning. Kraftigt förhöjda priser tillsammans med minskade medel gör att det kalkas mindre, vilket syns på den biologiska effektuppföljningen där föryngring av fisk minskar och antal arter av bottenfauna sjunker och utvecklingen bedöms därför som negativ. Det är dock tydligt att kalkningen fungerar och på många platser har det efter kalkning återfunnits arter som inte funnits på många år.³⁴

Miljöarbetets utveckling

Kalkningen behöver fortsätta, ett sätt att utveckla kalkningen är genom utveckling av nya eller andra tekniker. Under 2024 släppte Länsstyrelsen Jämtlands län rapporten Utvärdering och lärdomar från användandet av kalkgrus i antropogent försurade vatten i Jämtlands län. Kalkgruset har visats sig vara kostnadseffektivt och ha mer långvariga effekter jämfört med traditionella metoder. Länsstyrelsen Jämtlands län fortsätter därför jobba vidare med kalkgruset som metod tillsammans med fortsatt traditionell kalkning.

³³ IVL Svenska miljöinstitutet, 2024. Försurning och övergödning i det svenska skogslandskapet 2023/24

³⁴ Länsstyrelsen i Jämtlands län, 2024. Utvärdering och lärdomar från användandet av kalkgrus i antropogent försurade vatten i Jämtlands län.

Behov av förändrad styrning

För att miljömålet ska vara möjligt att nå behövs fortsatt och ökad kalkning. Nya metoder behöver stödjas och utvecklas som kan innebära en mer kostnadseffektiv kalkning. Genom kalkning återförs baskatjoner som urlakats efter de historiska nedfallen, baskatjonerna behövs för att naturen ska kunna bygga upp en egen buffertförmåga. Kalkningsverksamheten bygger på långsiktighet och naturen svarar långsamt, det är därför viktigt med långsiktiga styrmedel.



Giftfri miljö

Sammanfattning

Provtagningar av miljögifter i Jämtlands län visar att vissa ämnen förekommer i betydande halter även här, trots att länets kemikalieproduktion och industriverksamhet är liten. Många av ämnena förekommer i material och konsumtionsvaror och kemikalielagstiftningen är inte tillräcklig för att hindra detta. Även om flera åtgärder sker i länet, främst genom att byta ut varor och produkter med farliga ämnen samt olika saneringar så saknas det ändå mycket kunskap om många ämnen och deras utbredning och effekter.

Åtgärdsarbete

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har med hjälp av LOVA-medel bekostat analyser av ett flertal miljögifter i fisk från ett antal sjöar och vattendrag i länet. Insamlingen har skett i samverkan med Östersunds kommun och aktuella fiskevårdsföreningar. Undersökningarna visar på den stora nyttan med LOVA-medel både för människors hälsa och miljön och effekten har blivit ökad medvetenhet, engagemang och en stor efterfrågan på information om miljögifter i fisk och vatten från allmänheten. Det är även ett viktigt underlag för statusklassning av vattenförekomster.
- » **Inom ramen för** miljöövervakningen har Länsstyrelsen Jämtlands län har under året tagit vattenprover och sedimentprover på några miljögifter i ett begränsat antal ytvatten vid tätorter eller äldre nedlagda gruvverksamheter där påverkan förväntas vara stor. Resultaten utgör underlag för statusklassning av vattenförekomster som pågått under året. Omfattningen av provtagningarna är dock betydligt mindre än tidigare år på grund av minskade anslag inom miljöövervakningen, vilket ger en negativ effekt på kunskapsunderlaget som ligger till grund för en effektiv provning, tillsyn och åtgärder av miljögifter.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har även under 2025 upphandlat provtagningar av potentiellt PFAS-förorenade områden. Provtagningarna fokuserar på brandstationer, brandövningsplatser, deponier, flygplatser, textilindustrier. För att bredda kunskapen om PFAS vid skidverksamheter testas i år både längdanläggningar och alpina skidområden i Åre och Vemdalen.³⁵ Totalt är det 20 områden som undersöks för bidragsmedel från Naturvårdsverket.³⁶ Effekten blir ökad kunskap.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har bedrivit tillsyn av flertalet pågående miljöfarliga verksamheter med föroreningsproblematik, framför allt om PFAS bland annat vid avfallsanläggningar, industrier och masshantering. Effekten blir ökad medvetenhet om föroreningar bland verksamhetsutövare och förhoppningsvis mindre spridning av miljögifter.

Målbedömning



Utveckling



³⁵ [Länsstyrelsen fortsätter kartläggningen av PFAS-föroreningar i länet | Länsstyrelsen Jämtland](#)

³⁶ Naturvårdsverkets regleringsbrev anslag 1:4, anslagspost 1, villkor 3

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- » **Flera kommuner jobbar** för att förbättra dagvattenkvaliteten. I Krokoms kommun har informationsinsatser gjorts både på hemsida och i kommunblad om att man inte bör tvätta bilen hemma.³⁷ I flera kommuner, som exempelvis Östersund och Åre finns strategier och riktlinjer i olika former kring dagvatten. De kan som exempel utgöra en del av en vattentjänstplan eller ingå i översiktsplaner. Detta ger en förväntad effekt av att utsläpp från dagvatten minskar på sikt.
- » **Arbete för att** öka kunskapen om PFAS sker även i kommunerna. I Östersunds kommun sker kompletterande undersökningar och åtgärdsförberedande utredningar vid en stor kommunal brandövningsplats.³⁸ Det finns även planer på att söka medel för ett projekt tillsammans med Mittuniversitetet för att titta på beständigheten av stabiliseringsmetoder och därmed avgöra hur hållbart det åtgärdsalternativet är. Även i Krokoms och Åre kommuner har arbete skett på förorenade brandövningsplatser. I flera kommuner har även provtagning av PFAS i råvatten eller dricksvatten skett.
- » **Östersunds kommun** samordnar samarbetet med Försvarsmakten och flera andra aktörer angående PFAS från brandövningarna på Frösön. Under 2025 har dock bara ett samordningsmöte hållits eftersom Försvarsmakten och FIHMs arbete försenats, bland annat på grund av mindre resurser. Effekten blir att spridningen av flera kg/år PFAS till Storsjön, som är en dricksvattentäkt, fortsätter och att ämnena sprids ännu mer i ekosystemet.
- » **Flera kommuner** har bedrivit olika tillsynsprojekt mot miljögifter. Exempelvis har Strömsunds, Berg och Härjedalens kommuner deltagit i KEMI:s och SKR:s tillsynskampanj för biocider.³⁹ Östersunds kommun har haft ett omfattande tillsynsarbete för flera områden, bland annat med inriktning på utsläpp från förbränningsanläggningar.
- » **Några kommuner** är huvudmän för förorenade områden i åtgärdsfas, exempelvis Strömsunds kommun för en sulfidfabrik.⁴⁰ Östersunds kommun är huvudman för en gasverkstomt med bland annat en innovativ åtgärd med stabilisering med biokol. Projektet förväntas ge en effekt av teknikutveckling av hållbara åtgärder.⁴¹
- » **Flera kommuner** arbetar aktivt för en mer giftfri vardag, förskola och skola, exempelvis i Ragunda och Östersund. I Strömsunds kommun har även bra information om detta på sin hemsida.⁴²

37 [Får jag tvätta bilen hemma? - Krokoms kommun](#)

38 [PFAS-sanering Furulund - Östersund.se](#)

39 [Kemikalieinspektionens tillsynsprojekt - Kemikalieinspektionen](#)

40 [Förorenad mark i Ulriksfors - Strömsunds kommun \(stromsund.se\)](#)

41 [Sanering av Gasverkstomten på Bangårdsgatan - inför bygge av bostäder - Östersund.se \(ostersund.se\)](#)

42 [Giftfri vardag, Strömsunds kommun, Städa miljövänligt, Strömsunds kommun och Städa miljövänligt](#)

- » **Några kommuner** använder Upphandlingsmyndighetens miljökrav genom det gemensamma Upphandlingskontoret samt i egna upphandlingar. Östersunds kommun har även ett kemikaliehanteringsprogram där respektive förvaltning ska registrera de kemikalier som används med en strävan att byta ut och undvika de särskilt farliga ämnena. Kommunen använder inga kemikalier för bekämpning av ogräs eller invasiva arter. Detta ger en effekt av mindre farliga ämnen i offentlig miljö och människors vardag.
- » **Region Jämtland Härjedalen** gör provtagning av kvicksilver, kadmium och formaldehyd i avloppsvatten. De har fortsatt arbetet med att ställa krav i upphandlingar för att fasa ut skadliga ämnen, bland annat med hjälp av Upphandlingsmyndighetens kriterietjänst för hållbarhetskriterier samt med information och verktyg på Kemikalieinspektionens webbplats. Under 2025 har Region Jämtland Härjedalen i samarbete med regionerna Västerbotten, Norrbotten och Västernorrland uppdaterat det gemensamma kravdokumentet om kemikaliekrav i varor och kemiska produkter som togs fram 2022. Informationsmaterial om kassering av överblivna läkemedel har tagits fram. Effekten blir mindre miljögifter och läkemedelsrester i miljön.

Tillstånd och bedömning

Länsstyrelsen Jämtlands län bedömer liksom tidigare att det inte är möjligt att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö till år 2030 med i dag gällande lagstiftning, beslutade styrmedel och resurser. Kemikalielagstiftningen är inte tillräckligt långtgående varken inom Sverige, EU eller internationellt och det råder en stor kunskapsbrist om ämnen som inte är registerpliktiga och som finns i många konsumtionsvaror. Även om kunskapen fortfarande är bristfällig om vilka ämnen som förekommer i miljön samt vilka samverkans effekterna är för dem, så har de senaste årens satsningar på undersökningar gett ett större kunskapsunderlag. Det har även skett ett flertal större saneringar av förorenade områden. Utvecklingen ändras därför nu från oklar till neutral.

Bedömning av preciseringar

Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen	Nej
Förorenade områden	Nej
Oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper	Nej

Preciseringar förtydligar hur tillståndet i miljön ska vara för att målet ska vara uppnått.

Analys utifrån preciseringarna

Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen

Resultaten från de begränsade provtagningar av farliga ämnen som gjorts i Jämtlands län visar att vissa av ämnena förekommer i betydande halter även här, trots det begränsade antalet industrier i länet. Provtagningar visar att det förekommer förhöjda halter av framför allt PFAS, dioxiner, PCBer, TBT, vissa PAHer och tungmetaller i några områden, framför allt i Storsjön och tillrinnande vattendrag. Halterna är så pass höga av PFAS, dioxiner, PCBer och kvicksilver att lokala kostrekommendationer för fisk har utfärdats för Storsjön och Lillsjön. Förekomsten av höga PFAS-halter har även visat sig i utter, i vissa fall bland de högst uppmätta i Sverige. TBT som vanligtvis är ett ämne som förekommer i förhöjda halter i marin miljö förekommer i mycket höga halter i sediment i sjön enligt undersökningar utförda av bland annat på uppdrag av SGU.⁴³

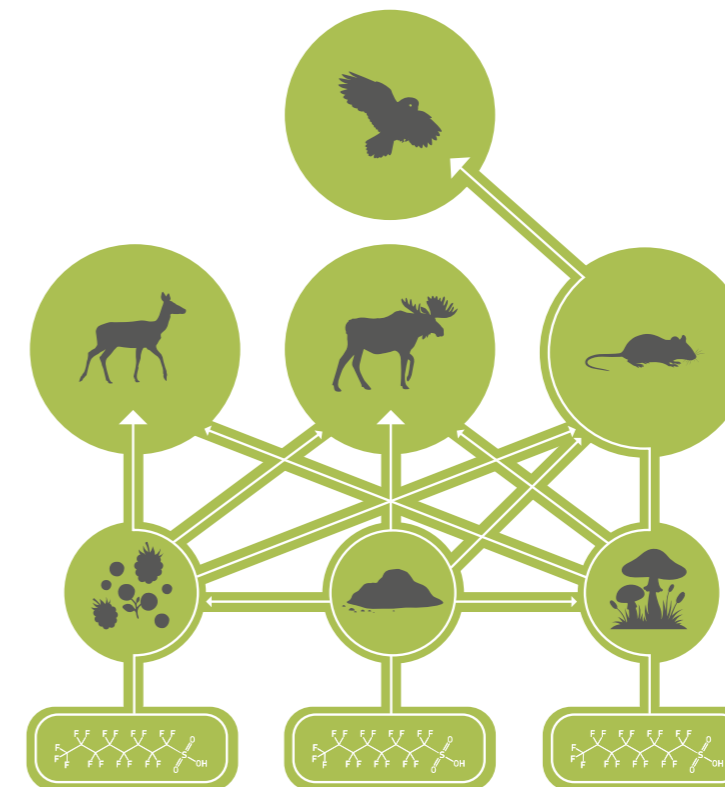
Förorenade områden

De mest förorenade områdena i Jämtlands län härrör till branscherna massfabriker, trä- och verkstadsindustrier, gasverk, tjärfabriker, kemtvättar och oljedepåer samt brandövningsplatser. Den nationella indikatorn för förorenade områden visar att fler områden åtgärdats under de senaste åren i länet men antalet områden inom riskklass 1 har även ökat väsentligt - från 4 till 11 objekt sedan 2015. Detta beror på att undersökningar visat på att en del områden varit betydligt mer förorenade och kan påverka omgivningen mer än man tidigare uppskattat under inventeringsfasen. Det fortsatta stora behovet av både undersökningar och åtgärder av förorenade områden är bevisligen stort.

Ett område som är mycket allvarligt förorenat av PFAS är vid tidigare F4 flygflottilj på Frösön där användningen av brandskum varit omfattande. Undersökningar har visat att föroreningarna spridit sig från mark och grundvatten till ytvattnet samt även till fisk och utter. Studier av SLU som har även visat på spridning av PFAS till landlevande biota som bär, svamp, sork, ugglor, rådjur och älg i området. Kompletterande studier som slutförts under 2025 visar också på att sorkarna har leverskador. Studierna är de första i sitt slag i Sverige som visar på effekter i naturliga system.⁴⁴ Detta visar på det stora behovet av forskning, undersökningar och åtgärder på PFAS-förorenade områden.

43 Regeringsuppdrag RUF5 2B Undersökning av limniska sediment

44 Höga halter PFAS hos vilda djur - studie visar leverskador hos sorkar | slu.se



Figur 6. Illustration av spridningen av PFAS till delar av det ekosystemet på Frösön.⁴⁵

Oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper

Provtagningar i Storsjön har visat på mycket höga halter av PAHer i sediment samt dioxiner och dioxinlika PCBer i fisk, vilka till stor del har bildats oavsiktligt. Ursprunget är oklart eftersom de kan ha spridits diffust via långväga källor men även från mer lokala källor.

Miljöarbetets utveckling

Utvecklingen bedöms vara neutral eftersom mer kunskap tillkommit och flera åtgärder utförts samtidigt som antalet kemiska ämnen ökar i samhället och miljön. Det råder fortfarande stor kunskapsbrist om vilka ämnen som kan förekomma i Jämtlands län på många platser och i olika matriser. Några av de miljögifter som övervakas inom den nationella miljöövervakningen i fisk visar i några lokaler och arter på minskande trend medan halterna verkar öka på andra lokaler och arter.⁴⁶

45 Biomagnification and potential health effects of per- and polyfluoroalkyl substances (PFAS) in a terrestrial food web | Scientific Reports

46 Graphic and statistical overview of temporal trends and spatial variations in the Swedish National Monitoring Programme for Contaminants in Freshwater Biota (including data through 2023)

Behov av förändrad styrning

- » **Ekonomiska styrmedel** som exempelvis kemikalieskatt behövs för att minska industrins användning av kemikalier samt möjliggöra miljömedveten konsumtion eftersom miljövänligare varor generellt är dyrare idag.
- » **Det behövs krav** på tydligare märkning av varor som innehåller farliga ämnen. Konsumenter ska inte behöva fråga om detta.
- » **Lagstiftningen behöver** ändras så att det blir tydligare att den verksamhet som släpper ut farliga ämnen behöver övervaka och rapportera kring dessa ämnen, även om de bildas och släpps ut oavsiktligt. Detta är i linje med att förorenaren ska betala.
- » **Under åren 2019-2022** gjordes satsningar från Havs och vattenmyndigheten på regional akvatisk miljöövervakning, vilket gav värdefulla kunskapsunderlag. Fortsatta satsningar på utökad akvatisk miljöövervakning behövs, samt även för annan miljögiftsövervakning, exempelvis inom terrester miljö. Det behövs även medel för hantering av resultaten inom vattenförvaltning med tillsyn av både pågående och nedlagda industrier. Det är tydligt att Sverige idag inte lever upp till de krav som ställs inom EU:s vattendirektiv.
- » **Det är mycket viktigt** att säkerställa och effektivisera en sammanhållen nationell förvaltning av miljögiftsdata hos datavärd så att den blir användbar och tillgänglig både inom offentlig och privat sektor.
- » **Mer statliga medel** måste avsättas till Försvarsmaktens och Försvarsinspektörens för hälsa och miljö (FIHM) arbete med att utreda och åtgärda Försvarsmaktens PFAS-förorenade områden som är bland de allvarligaste i Sverige. Spridningen måste förhindras snarast möjligt för att minska risken att vattentäkter och ekosystem blir påverkade nu eller på sikt.
- » **Mer resurser behövs** även för kommunernas arbete med förorenade områden eftersom de har tillsynen över flest områden samt behöver oftast vara huvudmän för bidragsområden. Idag upplever många kommuner att resurserna är för små för arbetet.
- » **De satsningar som** gjorts om förorenade sediment inom regeringsuppdraget RUFSS där flera myndigheter samverkat har varit mycket värdefullt gällande kunskap och kartläggning av områden. Naturvårdsverkets efterföljande satsningar på länens provtagningar av potentiellt förorenade sediment samt PFAS-områden har också varit mycket värdefulla för att skynda på arbetet för en mer giftfri miljö. Satsningarna behöver fortsätta.





Skyddande ozonskikt



Sammanfattning

Jämtlands län arbetar på flera olika håll för att minska utsläppen av ozonnedbrytande ämnen. Vi ser en positiv trend för minskat utsläpp av lustgas sedan 1990, bland annat kopplat till minskade utsläpp från industrin och jordbruket. Region Jämtland Härjedalen har sedan några år tillbaka en destruktionsanläggning installerad på Östersunds sjukhus som reducerar utsläpp av lustgas med ca 85 procent. Dessutom arbetar länets aktörer för att fortsatt ha möjlighet till distansarbete samt uppdatering inom fordonsflottan som på sikt kan bidra till minskade utsläpp av växthusgaser.

Åtgärdsarbete

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

Länsstyrelsen Jämtlands län deltar i samarbetsprojektet "Greppa näringen", som erbjuder rådgivning och arrangerade aktiviteter för lantbrukare. Eftersom man jobbar med konkreta åtgärder på gårdsnivå kring utfodring, växtnäring och stallgödsel kan man ofta samtidigt minska jordbrukets påverkan på klimatet och ozonlagret.

Länsstyrelsen Jämtlands län har fortsatt sitt samarbete med polisen med gemensam fälttillsyn av illegala avfallstransporter.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

Information om transport av farligt avfall lyfts i samband med tillsyn. Det finns checklistor framtagna för miljötillsyn som ska underlätta för kommunerna att identifiera illegal hantering av farligt avfall.

Allt insamlat farligt avfall, inklusive köldmöbler, hanteras av El-kretsen som rapporterar vidare till Naturvårdsverket.

Tillstånd och bedömning

Bedömning av måluppfyllelse sker på nationell nivå gällande miljömålet Skyddande ozonskikt.

Målen för skyddande ozonskikt är framför allt att komma till en vändpunkt för uttunningen och se en påbörjad återväxt samt att man har ofarliga halter av ozonnedbrytande ämnen, såsom klor och brom i atmosfären. För att uppnå detta behövs en god internationell samverkan. Hittills har man sett positiva effekter, men utmaningar kvarstår.

Enligt EU:s F-gasförordning finns krav på utfasning av fluorerade kolväten, ett köldmedium, (HFC) från marknaden, vilket började gälla i januari 2015 och skärps i etapper fram till 2030. Förordningen lägger också stor vikt vid utbildningsnivån för personal som arbetar med köldmedier. Reglerna borgar för att de ozonnedbrytande ämnena fortsätter att minska i atmosfären.

Bedöms på nationell nivå

Målbedömning



Utveckling



Klorfluorkolföreningar, även känt som freon (CFC) finns dock även i avfall såsom förbrukade köldmöbler och isolering från byggnader av olika slag.

En lagstiftning om högre krav på utsortering av bygg- och rivningsavfall som trädde i kraft 1 augusti 2020 och motsvarar de bestämmelser som finns i avfallsdirektivet. Syftet med utsorteringskraven är att komma högre upp i avfallshierarkin så att både förberedelse för återanvändning och materialåtervinning kan öka. Utsorteringskraven kommer att ge ökade förutsättningar för att kunna åstadkomma fler cirkulära flöden av material inom bygg- och rivningsverksamheter.

För hanteringen av köldmöbler och köldmedia görs bedömningen att ytterligare insatser inte behövs för närvarande.

Uttunnningen av ozonskiktet har påverkan på solinstrålningen vilket kan medföra hälsorisker så som ökad risk för hudcancer och starr. Miljökvalitetsmålet Skyddande ozonskikt hänger därför till viss del samman med miljökvalitetsmålet Säker strålmiljö. I Jämtlands län är det särskilt viktigt att skydda sig mot solen under vårvintern då snön även reflekterar 80 procent av solens UV-strålning vilket ökar risken att bränna sig ytterligare. Det är också den tid då många människor vistas i fjällen, samtidigt som huden under vintern har mindre skyddande pigment än under sommaren.

Små barn har mycket solkänslig hud och det finns en ökad risk att allt för mycket sol i unga år kan leda till hudförändringar i vuxen ålder. Det är därför viktigt att skapa bra solvanor redan i tidig ålder och hjälpa barnen att skydda sig mot solen. Planering av barns utemiljöer, såsom skolor, förskolor och lekplatser är därför en viktig hälsofråga. Möjlighet till skugga genom växtlighet, träd, buskar eller andra typer solskydd, måste alltid beaktas. (Se även miljömålsbedömning av Säker strålmiljö).

Behov av förändrad styrning

Länsstyrelsen Jämtlands län ser följande nya eller förändrade styrmedel och åtgärder som extra viktiga för ökad måluppfyllelse:

- » **Det är viktigt** med fortsatt samarbete mellan förvaltningar i kommunerna för att informera om hantering av rivningsmaterial i bygg- och rivningslov, särskilt med tanke på risken för läckage av klorfourkarboner (CFC). Det behöver också finnas tydlig information på kommunernas återvinningscentraler om detta.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** samverkar med berörda kommuner och myndigheter om tillsyn och vägledning av gränsöverskridande transporter av farligt avfall.





Säker strålmiljö

Sammanfattning

I Jämtlands län finns områden med uranrik berggrund. Detta kan ge höga radonhalter i byggnader och därmed kräva att byggnadssätt anpassas för att säkerställa en säker inomhusmiljö. I samhällsplanering är det viktigt att planera för att behålla naturliga skydd och bygga upp UV-skydd, bland annat i miljöer där barn och äldre vistas och i offentliga utomhusmiljöer. Ett något ökat fokus på UV-skydd i miljöer syns i kommunernas planarbete.

Åtgärdsarbete

Åtgärder på regional nivå - myndigheter

- » **Jämtlands län** övervakas kontinuerligt med avseende på radioaktiva ämnen.
- » **Det finns två mätstationer** för gammastrålning uppförda av Strålsäkerhetsmyndigheten som ständigt mäter och övervakar om något händer.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** arbetar med en regional beredskapsplan och instruktion vid kärnteknisk olycka.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- » **Flera kommuner** har investerat i åtgärder som bidrar till solskydd för att skydda barn och äldre från UV-strålning, både vid nybyggnation och befintlig bebyggelse. Frågorna lyfts vid tillsyn och inkluderas även i kommunernas samhällsplanering. Med förändrat klimat och ökad risk för värmeböljor och ökade temperaturer har solavskärmning och skugga dubbelt gott syfte.
- » **Kommunerna i länet** inkluderar frågor om UV-skydd i sina tillsynsinsatser. Alla kommuner har dock inte samma resurser för att bedriva tillsyn och fokuserar främst på inomhusmiljön.
- » **Tillsyn på solarieverksamhet** varierar mellan kommunerna och vi har ganska få solarieverksamheter i länet.
- » **Region Jämtland Härjedalen** sprider årligen information om UV-skydd på 1177.se under sommaren.
- » **Möjlighet till skugga** planeras till viss del in i offentliga miljöer, främst vid ny planläggning.

Bedöms på nationell nivå

Målbedömning

Nära

Utveckling



Tillstånd och bedömning

Bedömning av måluppfyllelse sker på nationell nivå gällande miljömålet Säker strålmiljö.

Radon i inomhusluft och i dricksvatten kan ge upphov till skadliga effekter på människans hälsa. Lokalt kan det finnas problem med höga halter av radon och uran i grundvattnet och i marken. Halter i kommunalt dricksvatten kontrolleras regelbundet. För enskilda vattentäkter samt inomhusluft är det den enskildes ansvar att ta prover för att kontrollera halterna och vid behov åtgärda problemet. Kommunerna har därför en viktig roll att informera om den enskildes ansvar och vikten av provtagning för sitt vatten eller inomhusluft.

Utvecklingen inom telekommunikation och IT som medför utökade användningsområden ger upphov till strålning. Det råder en kunskapsbrist om hur vi långsiktigt påverkas av trådlösa nätverk, som tidigare främst omfattade mobilmaster, men idag även finns både i offentliga miljöer, arbetsplatser, skola och vårdmiljöer.

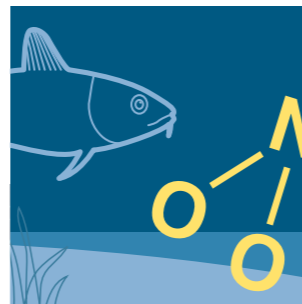
Gällande antalet nya hudcancerfall handlar det mycket om att ändra attityden till solandet och det behövs nya eller förstärkta insatser för att minska antalet nya fall. Folkhälsomyndigheten genomför vart 4:e år en Miljöhälsorapport, varannan gång bland vuxna och varannan gång bland barn. I den följer man regelbundet upp solskyddsanvändningen hos barn mellan 4 och 12 år. Positivt är att användningen ser ut att ha ökat både i Sverige och vid utlandsvistelser de senaste 10 åren. När barn skyddas bättre mot att bränna sig i solen bör man också på sikt se en minskad risk för hudcancerfall. Antalet nya fall av hudcancer varierar mellan åren men trenden sedan år 2000 är tyvärr negativ och hudcancer är generellt vanligare hos män.

Behov av förändrad styrning

Länsstyrelsen Jämtlands län ser följande nya eller förändrade styrmedel och åtgärder som extra viktiga för ökad måluppfyllelse:

- » **Ökade informationsinsatser** till kommunala politiker om vikten av kommunernas arbete inom planprocesser samt tillsyn inom skydd mot UV-strålning på offentliga platser och i skolmiljöer, om radon och risker som är kopplade till det, samt att kommunerna i sitt planarbete fortsätter att beakta rekommenderade säkerhetsavstånd till elektromagnetiska fält.
- » **Bidraget för mätning** av radon togs bort 2022. Ett återinfört statligt bidrag skulle kunna göra en skillnad för människors hälsa och öka viljan att mäta och åtgärda höga radonhalter i inomhusluften.
- » **Bättre förutsättningar** för gemensamma nationella plattformar till stöd för handläggare som berörs av området.





Ingen övergödning

Sammanfattning

De flesta av länets ytvatten är naturligt näringsfattiga och vattnens känslighet för belastning av näringsämnen påverkas till exempel av att det kan finnas arter som är anpassade till näringsfattiga ekosystem och känsliga för övergödning. Belastning av näringsämnen i Jämtlands län finns främst i anslutning till olika typer av verksamheter som exempelvis reningsverk, dagvattenanläggningar och fiskodling i öppna kassar.

Åtgärdsarbete

Åtgärder på regional nivå - myndigheter

- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har arbetat med rådgivning till lantbrukare inom Greppa näringen. Totalt har 11 nya gårdar tagit del av Greppa-rådgivning under året.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har hållit en kurs för lantbrukare om underhåll av dränering och täckdikning. En fungerande dränering av åkermark i kombination med anpassad gödsling gör att växtnäringen kan tas upp av växterna och minskar risken för förluster.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har arrangerat träffar har handlat om anpassad utfodring, vilket också minskar risken för onödiga växtnäringsförluster.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** arbetar bland annat med vägledning till kommunerna i handläggning av små avlopp samt yttrar sig i detaljplaner gällande avlopps- och dagvattenfrågor.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** deltar och yttrar sig i samband med provningar av nya, eller förnyade tillstånd för befintliga, fiskodlingar. Frågan om påverkan av näringsämnen är central i många av provningarna.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

Flera av kommunerna i Jämtlands län genomför åtgärder i anslutning till avloppsreningsverk och ledningsnät för att förbättra rening och minska risk för bräddning.

- » **Bergs kommun genomför** ombyggnationer av gamla pumpstationer som kommer att bidra till minskad risk för bräddning.
- » **Härjedalens kommun** arbetar inom projektet VA2025 där det pågår fortsatt byggnation med att ersätta 5 avloppsanläggningar i Funäsdalsområdet med ett nytt reningsverk. Arbetet fortgår även i Vemdalsområdet men byggstart har inte skett ännu.
- » **Härjedalens kommun** har i Överberg ersatt en gammal avloppsanläggning med ett nytt reningsverk.
- » **Strömsunds kommun** genomför ett projekt som syftar till att utreda möjligheten för att optimera styrningen av pumpstationer i avloppsledningsnätet för att minska bräddning och upprätthålla effektiv rening. Projektet finansieras med LOVA-bidrag.
- » **Åre kommun arbetar** med att ta fram en dagvattenstrategi. Projektet finansieras med LOVA-bidrag.

Målbedömning

Nära

Utveckling

Oklar

Åtgärder inom näringslivet

- » **Under året har** det blivit möjligt att söka stöd för "Precisionsodling – planering". Det är en ekonomisk ersättning för att lantbrukarna investerar tid i att jobba med verktygen växtnärbalans, markkartering, stallgödselanalys och växtodlingsplan som ett sätt att styra växtnärbalansflödena på gården. I höstas genomförde Länsstyrelsen Jämtlands län en kurs med fokus på vilken nytta verktygen ger i precisionsodlingsplanering, för att styra växtnäringen på gården. Fyrtiosex lantbrukare i Jämtlands län har sökt stödet under 2025.

Övriga åtgärder

- » **Svedje-Västane** Övsjö fiskevårdsområdesförening har beviljats LOVA-bidrag för utfiskning av Braxen och Mört i Hemsjön. I Hemsjön har flera algblomningar observerats de senaste åren efter att Braxen etablerats sig och provtagning har även visat på otillfredsställande status.
- » **Ljusnan-Voxnans** vattenvårdsförbund har genomfört en studie där de undersökt påverkan på sjöarna Håsjön och Yttersjön som ligger i Vemans vattendrag. Studien undersökte bland annat påverkan från torvtäcker i förhållande till andra verksamheter.

Tillstånd och bedömning

Länsstyrelsen bedömer att miljökvalitetsmålet Ingen övergödning är nära att nås. Många av ytvattnen i Jämtlands län är näringsfattiga (oligotrofa eller ultraoligotrofa). Utvecklingen bedöms vara oklar eftersom det saknas kunskap om vilken påverkan som tillförsel av näringsämnen ger på naturligt näringsfattiga vatten samt vilka åtgärder som kan genomföras. Det saknar också kunskap om hur olika näringar kommer att utvecklas, till exempel om det kommer att fortsätta söka tillstånd om storskaligt vattenbruk i öppna kassar eller om det kommer att fasas över till slutna system.

I Jämtlands län förekommer påverkan från näringsämnesbelastning främst lokalt i anslutning till olika typer av verksamheter som exempelvis reningsverk, dagvattenanläggningar och fiskodling i öppna kassar. Problembilden för övergödning i Jämtlands län inkluderar även vattens känslighet för belastning av näringsämnen (till exempel inom Natura 2000-områden). Det finns också behov av att diskutera olika regionala och lokala förutsättningar genomförande av åtgärder, till exempel:

- » **Tekniker för att** minska förlusterna av näringsämnen från fiskodlingar,
- » **Arbete med reningsverk** vid fjällturistorter, där belastningen är hög under turistsäsongen, men samtidigt har en låg belastning under större delen av året.

Bedömning av preciseringar

Påverkan på havet	Ja
Påverkan på landmiljön	Nära
Tillstånd i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten	Nära

Preciseringar förtydligar hur tillståndet i miljön ska vara för att målet ska vara uppnått.

Analys utifrån preciseringarna

Påverkan på havet

Enligt SMHI:s vattenwebb⁴⁷ är nettobelastningen av kväve och fosfor orsakad av mänsklig verksamhet till havet mellan ca 5 och 20% av bakgrundsbelysningen. Den högre procentsatsen återfinns i ett vattendrag med belastning från vattenbruk. Det innebär att verksamheterna i länet har en liten påverkan på Bottenhavet.

Påverkan på landmiljön

Inom krondroppsnätverket har deposition av fosfor undersökts.

Undersökningen visar att depositionen främst sker i form av torrdeposition. Mängden deposition av fosfor är dock lägre i Jämtlands län än till exempel södra delen av Sverige.⁴⁸

I kondroppsnetverkets provtagningsprogram finns tre lokaler placerade i Jämtlands län. Vid lokalerna Hundshögen H (på kalfjället 1250 m.ö.h) och Hundshögen L (vid trädgränsen 670 m.ö.h) har nedfallet av oorganiskt kväve med nederbörden har minskat med 42 % respektive 34 % vid sedan 2001/02. Vid Sör Digertjärnen fanns svagt signifikanta nedåtgående trender i under samma period. Uppmätt nedfall av oorganiskt kväve med nederbörden var 0,8 – 3,7 kg per hektar och år i Jämtland län under perioden 2022/23.⁴⁹

Tillstånd i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten

Statusklassningen som görs inom arbetet med EU:s ramdirektivet för vatten (2000/60/EG) visar att 10 % av vattenförekomsterna bedöms ha hög eller god status för någon av de övergödningsrelaterade parametrarna eller kvalitetsfaktorerna och att mindre än 1 % av vattenförekomsterna bedöms ha sämre än god status.⁵⁰ Det bör tilläggas att ca 90% av vattenförekomsterna är oklassade då det saknas miljöövervakningsdata.

Tillstånd i havet

Då Jämtlands län inte har någon kuststräcka görs ingen bedömning av preciseringen.

⁴⁷ <https://vattenwebb.smhi.se/modelarea/>

⁴⁸ Karlsson et. al. (2025) Deposition of phosphorous to open land and forests in Sweden Atmospheric Environment v.26

⁴⁹ Pihl Karlsson et. al. (2024) Försurning och övergödning i norra Sverige Resultat från Krondroppsnätet till och med 2022/23 IVL Svenska miljöinstitutet

⁵⁰ <https://viss2.lansstyrelsen.se/>

Miljöarbetets utveckling

Generellt sett är övergödning inte ett stort problem i Jämtlands län och det genomförs färre åtgärder jämfört med andra län. Flera kommuner arbetar med att minska påverkan från reningsverk och avloppsledningsnät. Inte minst i områden med fjällturism arbetar kommunerna aktivt med avloppsfrågan.

Några av vattenbruksverksamheterna i Jämtlands län har utredningsvillkor om att se över möjligheten att samla upp foderrester och fekalier genom exempelvis semislutna kassar eller jämförbara uppsamlingsanordningar. Det är dock några år kvar innan utredningarna ska vara slutförda. Detta kan dock på sikt leda till minskad belastning av näringsämnen.





Levande sjöar och vattendrag

Sammanfattning

Det pågår ett kontinuerligt arbete med att restaurera och förbättra vattenmiljöer i Jämtlands läns sjöar och vattendrag. Resurser för direkta åtgärder samt inventering av åtgärdsbehov och övervakning av miljötillståndet är i dagsläget inte tillräckliga för att nå målet, men pågående åtgärdsarbete har ändå god effekt och utvecklingen bedöms vara positiv. I den knappa tredjedel av Jämtlands läns vattenförekomster som i dag bedöms uppnå miljökvalitetsnormerna behöver vi verka för att status inte ska försämrans.

Åtgärdsarbete

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- » **Inom Länsstyrelsen Jämtlands läns** arbete med genomförandet av EU:s vattendirektiv har samverkan och samarbete med bland annat verksamhetsutövare, kommuner, andra länsstyrelser, vattenmyndigheterna och norska myndigheter varit viktiga insatser. Samverkan leder till effektivisering, en mer rättssäker process och bättre förankring.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** arbetar med att konkretisera de krav som följer av vattendirektivet, Natura 2000 och den nationella planen för omprövning av vattenkraft (NAP) genom att bland annat revidera bevarandeplanerna för Natura 2000-områden, utreda moderna miljövillkor och åtgärder för vattenkraften i Ljungan och delta i samordningen av arbetet nationellt. NAP-samverkan i Ångermanälven är i gång.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** beviljar statsbidrag till länets fiskevårdsområden, kommuner och andra föreningar med stöd av förordningarna för kalkning, fiskevård och LOVA. Inom fiskevård och LOVA har 15 nya projekt med vattenvårdsinsatser fått bidrag under 2025.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** genomför åtgärdsarbete genom restaureringsmedel från Hav, åtgärdsmedel inom våtmarkssatsningen från NV samt pågående EU-finansierade restaureringsprojekt Rivers of LIFE, Ecostreams for LIFE, Vattnets väg och Jämtdraget. Under 2025 har restaurering av flottningspåverkade vattendrag genomförts i 21 vattendrag, totalt knappt 17 km. Konnektivitetsförbättrande åtgärder har genomförts vid 9 dammar och 12 vägtrummor. Dikessystem inom Natura 2000 Hökvattsån (650 meter dike) har åtgärdats för att minska tillförsel av näringsämnen. Åtgärdsinventering inför kommande restaureringar har genomförts i 286 km vattendrag.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** utför inom åtgärdsprogram för hotade arter inventerings- och hänsynsåtgärder kopplade till flodpärlmussla, flodkräfta och jämtlandsmaskros. Tagit fram kunskapsunderlag som till exempel GIS-underlag för flodpärlmussla.

Målbedömning



Utveckling



- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har inom ramen för arbetet med invasiva främmande arter utfört decimeringsinsatser mot kanadaröding i Åreälvens vattensystem samt sändarmärkt kanadarödingar i Ånnsjön och Storsjön för att effektivisera framtida decimeringsinsatser.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har genomfört satsningar inom regional miljögiftsövervakning för att öka kunskapen om förekomsten av miljögifter i vattendrag vid tätorter och gamla nedlagda gruvor.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** jobbar efter långsiktig strategi för vilka områden som är aktuella för skydd utifrån den nationella strategin för skydd av sjö- och vattendragmiljöer med höga natur- och kulturvärden.
- » **Inom Länsstyrelsen Jämtlands län** sker kontinuerlig samverkan gällande kulturmiljöer kopplat till flottningen och restaurering av vattendrag. Arbetet underlättar beslut om vilka åtgärder som är genomförbara ur kulturmiljösynpunkt. En stor bidragande del till den goda samverkan mellan kulturmiljöhandläggare och vattenhandläggare är att projektet Ecostreams for Life finansierar en egen kulturmiljöspecialist som gör mycket inventeringar i fält.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** jobbar med en intern processkartläggning angående hantering av Natura2000 områden för vatten i planprocessen. Arbetet kommer när det är klart att återkopplas till kommunerna.
- » **Trafikverket åtgärddar** vägtrummor som utgör vandringshinder. Åtgärder genomförs som riktade miljöåtgärder i befintlig infrastruktur, men också inom ramen för andra investeringar och underhållsprojekt. Trafikverket är partner i EU-finansierade projektet Ecostreams for Life. Med hjälp av underlag från Länsstyrelsen Jämtlands län har ett flertal åtgärds paket skapats, bland annat i Bräcke, Strömsund och Härjedalen.
- » **Trafikverket arbetar** med kartläggning av vandringshinder och riskanalyser för förorening av yt- och grundvatten över hela landet. De utgår ifrån fastslagna prioriteringar och metodik.
- » **Trafikverket har ett** samarbete och avtal med Länsstyrelsen Jämtlands län om inventering av trummor och broar på statliga vägar som utgör vandringshinder samt prioritering av identifierade hinder. Dessa utgör underlag för planering av åtgärder.
- » **Trafikverket samverkar** med andra aktörer över hela landet. Inom denna samverkan rådgör och delar vi metodik, som en del av kompetensutveckling.
- » **Skogsstyrelsen har** i några fall med stöd av Länsstyrelsen Jämtlands län genomfört informations- och kompetensutvecklingsinsatser om miljöhänsyn till och invid vatten vid brukande av skogen och kombination med hyggesfritt skogsbruk. Målgrupp har varit markägare och yrkesverksamma i skogsbruket men även skogsstudenter.
- » **Skogsstyrelsen har** vidareutvecklat demonstrationsområden för miljöhänsyn vid vatten samt hyggesfritt skogsbruk.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- » **Region Jämtland Härjedalen** försöker så långt det är möjligt och relevant att ställa kemikaliekrav i syfte att bland annat minska tillförseln av giftiga ämnen till vatten.
- » **Region Jämtland Härjedalen** är remissinstans för bland annat remisser inom Bottenhavets vattendistrikt, där regionen särskilt trycker på frågor som berör alunskiffer/uran och PFAS kopplat till vatten och dricksvatten i synnerhet.
- » **Östersunds kommun** arbetar för att samordna kommunens arbete med vatten utifrån ett avrinningsområdesperspektiv.
- » **Östersunds kommun** inventerar stadsnära vattendrag enligt SIS standard för naturvärdesinventeringar.
- » **Östersunds kommun** har konstruerat en vall som dagvattenfiltrering innan utlopp i Semsån.
- » **Ragunda kommun** utför viss inventering av enskilda avlopp.
- » **Åre kommun har** arbetat fram samverkansavtal för kalkning av utpekade vattendrag med grannkommuner samt tagit fram Vattentjänstplan med tillhörande delplaner.
- » **Bräcke, Krok, Ragunda, Strömsund** och Åre kommuner arbetar med att minska utsläpp av miljöfarliga kemikalier till vattenrecipient.
- » **Krok, Strömsund, Åre** och Östersunds kommuner arbetar med vattentjänstplaner i olika faser.

Åtgärder inom näringslivet

- » **Fortum har låtit** avlägsna en damm i Kvarnån, biflöde till Ängerån.
- » **Sportfiskarna utför** vattendragsrestaurering i Strömsunds kommun.

Tillstånd och bedömning

På grund av miljöproblemens omfattning tillsammans med bristande resurser, otillräckliga styrmedel för konkreta åtgärder, bristande resurser och incitament för miljöövervakning, pågående klimatförändringar och tidsplanen för NAP som sträcker sig långt efter 2030 nås inte miljömålet. Ökade resurser för tillsyn och prövning av vattenverksamhet, fysiska åtgärder för att restaurera och återställa påverkade vattenmiljöer, kunskapsuppbyggnad samt mer övervakning och uppföljning av miljötillståndet är en förutsättning för att nå målet. Pågående arbete med restaurering av vattendrag som påverkats av dammar och flottning gör att den totala utvecklingen för målets är positiv, trots negativ påverkan från så väl klimatförändringarna, skogsbruket som den storskaliga vattenkraften.

Klimatförändringar påverkar i dag vattensystemens struktur och funktion. Förhöjda vattentemperaturer, vattenfärg och förändrade hydrologiska förutsättningar leder till artförskjutningar och risk för utslagning av arter.

Skogsbrukets påverkan på sjöar och vattendrag är komplex. Kalavverkning, dikning, markberedning och konstruktion av vågar påverkar vattnet både direkt samt genom att de tillsammans fungerar som förstärkande multipla stressfaktorer. Kombinationen av påverkanskällorna är inte summan av de enskilda effekterna utan att de i stället förstärker varandra. Det blir därmed komplext att följa upp och kvantifiera påverkan från till exempel kalavverkning, inte minst då det samtidigt finns påverkan från till exempel klimatförändringar och antropogen försurning. Bristen på övervakningsdata gör att dialogen kring hur skadorna från skogsbruket kan minskas haltar.

Storskaligt vattenbruk i länet riskerar att leda till problem med övergödning. Men också påverkan på vildfiskbestånd, genom rymningar av odlingsfisk och brist på sättfisk. Som kan resultera i användning av utsättningsmaterial från länder med sämre sjukdomsläge än Sverige.

Bedömning av preciseringar

God ekologisk och kemisk status	Nej
Oexploaterade och i huvudsak opåverkade vattendrag	Nej
Ytvattentäckers kvalitet	Ja
Strukturer och vattenflöden	Nej
Främmande arter och genotyper	Nej

Preciseringar förtydligar hur tillståndet i miljön ska vara för att målet ska vara uppnått.

Analys utifrån preciseringarna

God ekologisk och kemisk status

En knapp tredjedel av länets ca 2800 ytvattenförekomster uppnår gällande miljö kvalitetsnormer. Utbredningsmässigt utgör fysisk påverkan från historisk flottningsverksamhet den största miljöpåverkan för den biologiska mångfalden i sjöar och vattendrag. Därefter kommer dammar, vägtrummor och vattenkraft som ofta utgör ett permanent hinder för vattenlevande organismers fria rörlighet. Avsaknaden av moderna miljövillkor innebär en stor nettoförlust av akvatiska ekosystem på grund av indämning, torrläggning, utebliven sedimenttransport, onaturliga flöden med mera. Miljöanpassning av vattenkraften behövs för att nå miljö kvalitetsnormerna. Att kunna nå god vattenstatus är också till stor del beroende av pågående och kommande exploateringar samt areella näringarnas hänsyn till ytvattenmiljöer.

Vissa miljöfarliga ämnen förekommer i betydande halter. Förhöjda halter av framför allt PFAS, dioxiner, PCBer, TBT, vissa PAHer och tungmetaller förekommer i framför allt Storsjön. Halterna är så pass höga av PFAS, dioxiner, PCBer och kvicksilver att lokala kostrekommendationer för fisk har utfärdats. Inget vattendrag är helt opåverkat, minst påverkat är vatten i fjällmiljön. Alla vattendrag har en betydande påverkan på kemisk status med hänsyn till kvicksilver och PBDE.

Oexploaterade och i huvudsak opåverkade vattendrag

För att preciseringen ska kunna bedömas som uppnådd behöver miljöanpassning av vattenkraften ske. Inom NAP pågår nu en översyn av miljö kvalitetsnormer i Ljungan för att uppfylla den nya lagstiftningen efter pausen. Själva provningarna förväntas fortsätta efter normöversynen.

Ytvattentäckers kvalitet

Ytvattentäckerna i länet som används för dricksvattenförsörjning har i allmänhet god kvalitet. För att säkra vattenkvaliteten behöver vattentäckerna och tillrinningsområden till dessa få ett långsiktigt skydd. Fler vattenskyddsområden behöver inrättas och dricksvattenförsörjningen behöver prioriteras högt i samhällsplaneringen och tillståndsprövningar.

Strukturer och vattenflöden

Trots en hög åtgärdstakt gällande fysiska åtgärder gör det omfattande åtgärdsbehovet att det kommer dröja många år innan nödvändiga åtgärder är genomförda.

Främmande arter och genotyper

Främmande arter som signalkräfta, bäckrödning och kanadaröding är ett hot mot den biologiska mångfalden. Andra främmande arter som regnbåge kan också spela en avgörande roll.

Miljöarbetets utveckling

Sveriges regerings ställningstagande om att hålla miniminivå vid implementeringen av naturrestaureringsförordningen är ett bekymmer. Då en omfattande restaurering av bland annat vattendrag med omkringliggande terrestra miljöer krävs för att för att nå målen.

Satsningen på akvatiskt områdesskydd har bidragit till ökat fokus på reservatsbildning av värdefulla limniska livsmiljötyper. Dock avstannar arbetet på grund av brist på medel för intrångsersättning.

Höjd finansiering för nationella provningsplanen för miljöanpassningen av vattenkraften (NAP) har lett till framtagande av delar av åtgärdsunderlaget. Detta bör göra omprövningar mer effektiva och rättssäkra. Finansiering och framtagande av saknade åtgärdsunderlag bör prioriteras framöver för att främja måluppfyllelse.

Behov av förändrad styrning

Det krävs politisk vilja och företagsvilja för hållbar vattenkraftproduktion och ett hållbart modernt skogsbruk.

Miljöövervakning och uppföljning, inte minst av biologi och livsmiljöer, blir alltmer betydelsefull. Därför är det extra angeläget ett även ytterligare medel för miljöövervakningen tillförs.

Prövning av strandskydd har varit en utmaning under året. Här finns många fallgropar kring finansiering och handläggning som skapar otrygghet och myndighetsförakt hos fastighetsägare.

En stor bidragande faktor till att miljömålet bedöms ha en positiv utveckling är finansiering av åtgärder genom bland annat LIFE-programmet. Att LIFE-programmet nu föreslås läggas ned efter att nuvarande period går ut 2027 är bekymmersamt. Projekt inom naturvård föreslås behöva söka finansiering i andra bredare fonder där det är mycket större konkurrens.

För att öka takten gällande säkerställande för långsiktigt skydd av värdefulla vattenmiljöer krävs riktade medel för att ersätta markägare för det intrång som behöver göras.

Krav på samordning av uppdrag och gemensamma kunskapsunderlag och data mellan Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och kommunerna skulle ge mer effektiva beslutsunderlag, minska målkonflikter och öka förutsättningarna att nå miljömålen.

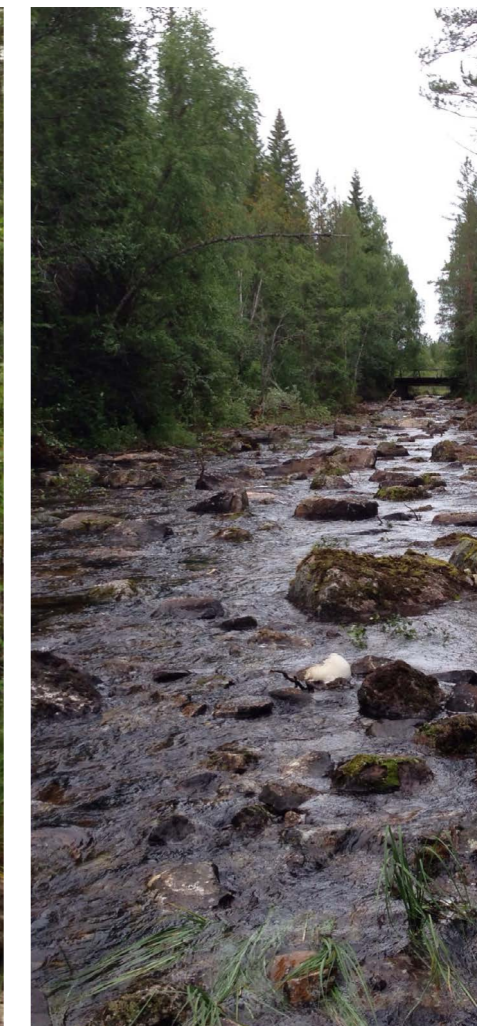
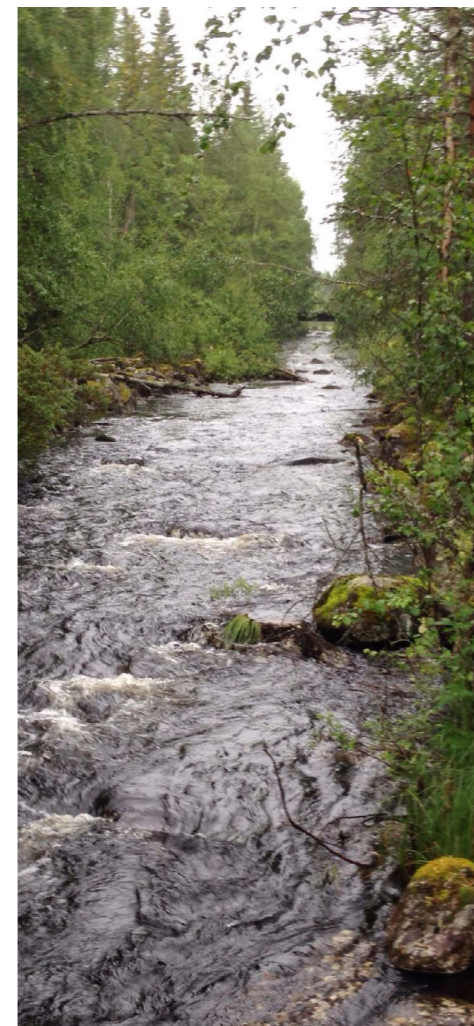
Tillstånd och bedömning

Länsstyrelsen bedömer att miljö kvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet är nära att nås i Jämtlands län. Jämtlands län har generellt sett en god tillgång till grundvatten och kvaliteten är i allmänhet god. Även om underlaget har förbättrats de senaste åren så behövs fortsatt ökad kunskap för att kunna göra säkra bedömningar och ett ökat åtgärdsgenomförande, inte minst för det förebyggande arbetet. Utvecklingen bedöms därför fortsatt vara neutral. Förbättrad kunskap behövs särskilt om vattenkvaliteten för enskild dricksvattenförsörjning och om kvaliteten på det utströmmande grundvattnet som bidrar till livsmiljön för växter och djur i vatten- och landekosystem. Tidigare satsningar på grundvatten och dricksvattenförsörjning som avslutats behöver återupptas för att kunna nå ett förbättrat kunskapsläge och möjliggöra en snabbare åtgärdstakt.

Resultaten från den nationella miljöhälsoenkäten, som också förtätades regionalt, visar att nära en femtedel av befolkningen i Jämtlands län har dricksvatten från egen brunn men nästan hälften av dessa har inte analyserat sitt dricksvatten de senaste tre åren. De analyser som gjorts visar i huvudsak på tjänligt vatten, eller tjänligt med anmärkning, i brunnarna. Indikatorn Enskilda brunnars vattenkvalitet visar att det finns problem med bakterier i vattnet och vanliga kemiproblem är höga järn- och fluoridhalter. Osäkerheten är stor då antalet brunnar som ingår i sammanställningen är litet. Det finns också vissa områden i länet med mycket höga halter av arsenik i enskilda brunnar. Det är angeläget att öka kunskapen ytterligare om vattenkvaliteten i enskilda brunnar.

Det förebyggande arbetet är av stor vikt för att säkerställa god kvalitet och tillgång till grundvatten för dricksvattenförsörjningen på lång sikt. Idag har en fjärdedel av grundvattentäkterna vattenskyddsområden fastställda enligt miljöbalken. Arbetet med att inrätta och revidera äldre vattenskyddsområden behöver få hög prioritet.

Materialförsörjningen behöver beaktas i samhällsplaneringen på samma sätt som vattenförsörjningen. Länsstyrelsen Jämtlands län arbetar för att täkter av naturgrus inte ska öppnas om naturgrusförekomsten är betydelsefull för nuvarande eller framtida dricksvattenförsörjning.



Loån (före och efter) utförda restaureringsåtgärder.



Grundvatten av god kvalitet

Sammanfattning

Jämtlands län är förhållandevis rikt på grundvatten av god kvalitet som används för både allmän och enskild dricksvattenförsörjning. För att ge en säker dricksvattenförsörjning även i framtiden behöver viktiga grundvattenresurser ges ett bra skydd och beaktas i samhällsplaneringen redan idag.

Det finns även ett behov av ökad kunskap om grundvattennivåer och om grundvattnets kvalitet, inte minst i enskilda dricksvattenbrunnar, samt hur grundvattnet påverkar angränsande ekosystem.

Åtgärdsarbete

Åtgärder på regional nivå - myndigheter

- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har gjort en informationsinsats och fortsätter dialogen med länets alla kommuner om vikten av att dricksvattentäkter har tillstånd för sina uttag. Detta förväntas ge en säkrare tillgång till dricksvatten på sikt.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** stöder kommunernas arbete med vattenskyddsområden för att öka skyddet för våra dricksvattentäkter. Inrättandet av ett interimistiskt vattenskyddsområde pågår i en kommun för att ge vattentäkten ökat skydd i väntan på att ett regelrätt vattenskyddsområde inrättats.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** genomför en översyn och aktualisering av den regionala vattenförsörjningsplanen för att den ska bli ett relevant planeringsunderlag utifrån dagens förhållanden. Detta förväntas bidra till att dricksvattenfrågorna kan komma in tidigt i olika planerings- och prövningsprocesser.
- » **Statusklassning av länets** grundvattenförekomster har genomförts av Länsstyrelsen Jämtlands län inom ramen för vattenförvaltningsarbetet vilket har bidragit till en förbättrad kunskap om vattenkvaliteten. Insamling av data från kommunerna har gjorts, både för råvatten och recipientkontroll. Påverkansanalysen som också genomförts har ökat kunskapen om potentiella påverkanskällor.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- » **Berg och Härjedalens kommuner** har genomfört informationskampanjer kopplat till vattenförbrukning. Detta görs året runt, men med extra fokus under sommarmånaderna, för att ge en ökad medvetenhet och minska vattenförbrukningen. Inga åtgärder har behövt göras på grund av vattenbrist i år.
- » **Utredningar av befintliga** och nya vattentäkter har utförts i Berg och Härjedalens kommuner och kunskapsinsamling för vissa kommunala vattentäkter har gjorts under året. Detta har bidragit till en ökad kunskap om vattentäkterna i kommunerna.

Målbedömning

Nära

Utveckling



- » **Krokoms kommun** har under sommaren infört bevattningsförbud som försiktighetsåtgärd på fem orter under senare halvan av juli månad.
- » **Östersunds kommun** har delvis utfört åtgärder för kapacitetsökning i vissa allmänna distributionsområden och det arbetet fortsätter under kommande år. Det har inte funnits behov av åtgärder för vattenbrist på grund av dålig råvattentillgång i de allmänna vattentäkterna.
- » **Kunskapen om förekomsten** av PFAS och andra föroreningar har ökat. Krokoms kommun har under året tagit prover på PFAS i råvatten. Östersunds kommun har fått ny kunskap om föroreningsspridning i samband med anläggande av ny grundvattentäkt. Strömsunds kommun har under de senaste åren genomfört ett provtagningsprojekt där vattenprover tagits för analys av PFAS och uran i dricksvatten på kommunens dricksvattenanläggningar.
- » **Berg, Ragunda och Östersunds** kommuner informerar via sina hemsidor om enskilt vatten och vikten av att känna till kvaliteten på sitt dricksvatten och regelbundet ta prov på det. Information med uppmaning att anmäla sin brunn till brunnregistret finns också med.
- » **Östersunds kommun** har tagit fram en riskbedömning för grundvattenberoende naturmiljöer som underlag för den fördjupade översiktsplanen för södra Östersund.
- » **Arbets- och miljömedicin** norr samt länsstyrelserna i Jämtlands och Västerbottens län anordnade i maj 2025 ett seminarium om dricksvattenfrågor och resultaten från den nationella miljöhälsoenkäten för de fyra nordligaste regionerna. Seminariet gjordes för att sprida resultaten från miljöhälsoenkäten och öka kunskapsläget om dricksvattenfrågor i de nordligaste regionerna.

Tillstånd och bedömning

Länsstyrelsen bedömer att miljö kvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet är nära att nås i Jämtlands län. Jämtlands län har generellt sett en god tillgång till grundvatten och kvaliteten är i allmänhet god. Även om underlaget har förbättrats de senaste åren så behövs fortsatt ökad kunskap för att kunna göra säkra bedömningar och ett ökat åtgärdsgenomförande, inte minst för det förebyggande arbetet. Utvecklingen bedöms därför fortsatt vara neutral. Förbättrad kunskap behövs särskilt om vattenkvaliteten för enskild dricksvattenförsörjning och om kvaliteten på det utströmmande grundvattnet som bidrar till livsmiljön för växter och djur i vatten- och landekosystem. Tidigare satsningar på grundvatten och dricksvattenförsörjning som avslutats behöver återupptas för att kunna nå ett förbättrat kunskapsläge och möjliggöra en snabbare åtgärdstakt.

Resultaten från den nationella miljöhälsoenkäten, som också förtätades regionalt, visar att nära en femtedel av befolkningen i Jämtlands län har dricksvatten från egen brunn men nästan hälften av dessa har inte analyserat sitt dricksvatten de senaste tre åren. De analyser som gjorts visar i huvudsak på tjänligt vatten, eller tjänligt med anmärkning, i brunnarna. Indikatorn Enskilda brunnars vattenkvalitet visar att det finns problem med bakterier i

vattnet och vanliga kemiproblem är höga järn- och fluoridhalter.⁵¹ Osäkerheten är stor då antalet brunnar som ingår i sammanställningen är litet. Det finns också vissa områden i länet med mycket höga halter av arsenik i enskilda brunnar. Det är angeläget att öka kunskapen ytterligare om vattenkvaliteten i enskilda brunnar.

Det förebyggande arbetet är av stor vikt för att säkerställa god kvalitet och tillgång till grundvatten för dricksvattenförsörjningen på lång sikt. Idag har en fjärdedel av grundvattentäkterna vattenskyddsområden fastställda enligt miljöbalken. Arbetet med att inrätta och revidera äldre vattenskyddsområden behöver få hög prioritet.

Materialförsörjningen behöver beaktas i samhällsplaneringen på samma sätt som vattenförsörjningen. Länsstyrelsen Jämtlands län arbetar för att täkter av naturgrus inte ska öppnas om naturgrusförekomsten är betydelsefull för nuvarande eller framtida dricksvattenförsörjning.

Bedömning av preciseringar

Grundvattnets kvalitet	Nära
God kemisk grundvattenstatus	Nära
God kvantitativ grundvattenstatus	Ja
Grundvattennivåer	Nära

Preciseringar förtydligar hur tillståndet i miljön ska vara för att målet ska vara uppnått.

Analys utifrån preciseringarna

Grundvattnets kvalitet

Grundvattnets kvalitet är generellt sett god i länet. Flera kommunala dricksvattentäkter har grundvatten av sådan kvalitet att det inte behöver behandlas. Undersökningar som gjorts i kommunala vattentäkter, samt i områden med risk för påverkan, har visat på grundvatten av god kvalitet, men också på förekomst av rester av bekämpningsmedel och klorid från vägsalt. Lokalt finns problem med naturligt höga halter av radon, uran och arsenik. PFAS förekommer men halterna är generellt låga i de grundvattentäkter som undersökts.

Även om vattenförvaltningsarbetet och de extra satsningar som gjorts inom akvatisk miljöövervakning har bidragit till en ökad kännedom om grundvattnets kvalitet måste dagens övervakning av grundvatten öka. Kunskapen om vattenkvaliteten i enskilda och samfälliga vattentäkter är bristfällig och behöver förbättras. Kommunernas råvattenkontroll behöver förbättras och tillgängliggöras. Dricksvattendirektivets genomförande i svensk lagstiftning förväntas bidra till utökad råvattenprovtagning. Det är av stor vikt att lagringen av dessa data säkerställs på nationell nivå så att de blir tillgängliga för miljömålsarbetet.

51 [Indikator Enskilda brunnars vattenkvalitet. Jämtlands län - Sveriges miljömål](#)

God kemisk grundvattenstatus

Grundvattnets kvalitet är generellt sett god i länet. Av länets cirka 230 grundvattenförekomster bedöms endast fyra ha otillfredsställande kemisk status. En ny statusklassning pågår för närvarande inom vattenförvaltningen vilket gör att denna siffra kan ändras. Bättre underlag behövs dock för att göra säkrare bedömningar.

God kvantitativ grundvattenstatus

Grundvattnets kvantitet är generellt sett god i länet. Alla länets cirka 230 grundvattenförekomster bedöms ha god kvantitativ status. En ny statusklassning pågår för närvarande inom vattenförvaltningen men bättre underlag behövs för att göra säkrare bedömningar.

Grundvattennivåer

Grundvattennivåövervakningen har utökats i länet men det finns ytterligare behov av utökad övervakning. De senaste årens vädersituation har lett till lägre grundvattennivåer än normalt vissa år vilket främst påverkat den enskilda dricksvattenförsörjningen i delar av länet, men även vissa allmänna dricksvattentäkter har berörts. Under senaste året har grundvattensituationen varit tillfredsställande.

Miljöarbetets utveckling

Regeringens extra satsningar under tidigare år på grundvatten och dricksvattenförsörjning förväntas ge positiva effekter för miljömålet på sikt men det är en långsam process där satsningar behöver göras under en längre tid för att få ett tydligt genomslag på miljömålet. De extra satsningar på dricksvattenförsörjningen som avslutades 2024 riskerar leda till uteblivna resultat och effekter. För att öka kunskapen om vattenkvaliteten behövs en långsiktig stabil finansiering för miljöövervakningen. Tillämpningen av de befintliga styrmedlen inom samhällsplanering, vattenförvaltning samt tillsyn och tillståndsprövning behöver fortfarande förbättras även om medvetenheten har ökat om grundvattnets betydelse för dricksvattenförsörjningen och dess sårbarhet. Genomförandet av dricksvattendirektivet kommer också att bidra till måluppfyllelse genom ökad medvetenhet om risker för dricksvattenförsörjningen.

Nära hälften av länets yt- och grundvattentäkter har vattenskyddsområden och dessa omfattar cirka 85 procent av vattenuttaget. Flera av dessa vattenskyddsområden är äldre och i behov av att ses över för att de ska få ett uppdaterat och relevant skydd. Även om arbete pågår behöver kommunernas arbete med att ta fram nya och revidera gamla vattenskyddsområden liksom tillsyn inom vattenskyddsområden, prioriteras högt av såväl kommunerna som Länsstyrelsen Jämtlands län och nationella myndigheter. Även skyddet av samfälliga dricksvattentäkter behöver ses över och stärkas.

Grundvattenfrågor behöver komma in i ett tidigt skede i den kommunala planeringen och VA-planeringen behöver få en fortsatt hög prioritet hos kommunerna. Utbildningsinsatser, ett förbättrat planeringsunderlag samt ökad samverkan mellan och inom myndigheter och kommuner är exempel på insatser som behöver förstärkas för att nå en effektiv planering för vatten och genomföra åtgärder. Detta blir extra viktigt i samband med arbetet med de nya vattentjänstplanerna. Satsningar på dricksvattenförsörjningen, liknande det tidigare dricksvattenstödet, behövs för att åtgärdsplaneringen ska bli verksam.

Behov av förändrad styrning

Regeringens tidigare satsningar på akvatisk miljöövervakning, grundvatten och dricksvattenförsörjning behöver återupptas och ges en långsiktig finansiering för att kunna få tillräckligt genomslag på miljömålet. Även det tidigare dricksvattenstödet behöver återinrättas för att få en ökad takt i åtgärdsarbetet. Nya satsningar som möjliggör ökad kunskap om vattenkvaliteten i enskilda brunnar behövs.

Det är av mycket stor vikt att lagringen av råvattendata säkerställs på nationell nivå så att de blir tillgängliga för vattenförvaltnings- och miljömålsarbetet. Dricksvattendirektivets genomförande i svensk lagstiftning förväntas bidra till utökad råvattenprovtagning och dessa data behöver kunna få en säker nationell lagring snarast.

Ett förbättrat regionalt planeringsunderlag i form av modern berg- och jordartskartering behövs för att kunna nå närmare måluppfyllelse, även om det utökats de senaste åren. Detta underlag, som behöver tas fram på nationell nivå, är av stor vikt för att kunna genomföra ett effektivt arbete med vattenskyddsområden och vattenförsörjningsplanering.



Myllrande våtmarker

Sammanfattning

Jämtlands län har gott om våtmarker med höga naturvärden, men många är också påverkade av tidigare dikning vilket bland annat leder till att de torkar ut och växer igen. Under det senaste året har restaurering och skötsel utförts i flera områden, med fokus på rikkärr. Det finns ett stort behov av fler åtgärder och skydd av våtmarker. Åtgärder som utförs i närheten eller på våtmarker, såsom skogsbruk, barmarkskörning och annan exploatering, fortsätter att påverka våtmarker i länet negativt.

Åtgärdsarbete

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** genomför under 2025 restaurering av 12 våtmarksområden inom ramen för den så kallade våtmarkssatsningen. Drygt fem kilometer diken läggs igen i sex områden. Cirka 40 hektar igenväxningsvegetation röjs i sex våtmarksområden. Utöver det sker röjning inom andra projekt till exempel LIFE.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** finansierar slåtter i två skyddade gräsmarker i länet på totalt 7,5 ha årligen. Utöver det slåttades i år två rikkärrsområden på totalt 6,25 ha inom LIFE projektet RestoRED rikkärr.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har hanterat bidrag för lokala naturvårdssatsningar som berör våtmarker; LONA våtmark.
- » **Under 2024 fastställdes** flera nya naturreservat som hade koppling till utpekade myrskyddsobjekt i myrskyddsplanen.⁵²
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har satsat på att nå ut till fler med information om gällande lagstiftning av terrängkörning vilket berör våtmarker.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** bedriver skötsel av ett kulturresevat via kulturmiljöbidrag, med cirka 2000 hektar myr. Dessutom bedrivs skötsel av två byggnadsminnen via kulturmiljöbidrag och landsbygdsprogrammet.
- » **Statens fastighetsverk** har under 2025 restaurerat våtmarker inom ett område i Åre kommun. Totalt har cirka 1,5 kilometer diken lagts igen.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- » **Krokoms kommun** har utfört tillsyn av strandskydd vid återvätningsprojekt.
- » **Åre och Ragunda kommuner** har publicerat information om terrängkörningsförbudet.
- » **Östersunds kommun** har utrett hur etablering påverkar känsliga områden.

Målbedömning



Utveckling



⁵² [Myrskyddsplan för Sverige \(Naturvårdsverket\)](#).

Åtgärder inom näringslivet

- » **Det finns möjlighet** för lantbrukare att söka miljöersättningar för fäbodbete via Landsbygdsprogrammet. Det har resulterat att djur går fritt på bete i skog och på myrar i två fäbodvallsområden. Förr slogs dessa myrar men nu kan de betas istället.

Tillstånd och bedömning

Jämtlands län har många våtmarker med höga naturvärden inklusive rikkärr. Många av länets våtmarker är i behov av restaurering. De riskerar att torka ut eller växa igen på grund av dikning, upphörd hävd i form av slätter eller bete eller tidigare exploatering. Dessutom skadas fortfarande våtmarker av nya åtgärder. Miljö kvalitetsmålet Myllrande våtmarker kommer inte att nås till år 2030. Utvecklingen bedöms vara negativ då våtmarkerna fortsätter att växa igen, torka och exploateras i högre takt än återställandet sker.

När det gäller skador på våtmarker finns det flera åtgärder som påverkar. Skogsbruket är omfattande i länet och när skogsbruksåtgärder utförs i anslutning till våtmarker kan de ta skada. Annan form av markanvändning, till exempel exploatering inför byggnation av vindkraft och infrastruktur, påverkar också våtmarker. Våtmarker skadas även av terrängkörning. Länsstyrelsen ser under 2025 en fortsatt ökning av mottagna klagomål om körskador i terrängen.

När det gäller restaurering syns en positiv utveckling under det senaste året. Det gäller både hydrologisk restaurering genom igenläggning av diken och borttagning av vegetation på våtmarker som riskerar att växa igen. Detta räcker dock inte till för att nå miljö kvalitetsmålet på grund av den stora mängden våtmarker med restaureringsbehov. Arbetet behöver därför fortsätta med förminskad kraft under kommande år.

För att kunna bevara våtmarker med höga naturvärden behövs en ökad satsning på långsiktigt skydd av våtmarkerna, till exempel som naturreservat.

Det finns även fornlämningar och kulturhistoriska lämningar i eller i anslutning till våtmarker. Ytterligare insatser och resurser krävs för att identifiera, öka kunskapen om och vårda de kulturhistoriska lämningarna i våtmarkerna. Många av våtmarkerna i naturreservat och andra skyddade områden har höga naturvärden men behöver restaureras för att bibehålla eller utveckla naturvärdena.

Bedömning av preciseringar

Preciseringar förtydligar hur tillståndet i miljön ska vara för att målet ska vara uppnått.

Analys utifrån preciseringarna

Återskapade våtmarker och arters spridningsmöjligheter

Restaurering av våtmarker pågår vilket har beskrivits ovan. Vid igenläggning av diken i våtmarker återskapas våtmarker som annars skulle torka ut.

Främmande arter och genotyper

I Jämtlands län finns det för närvarande inga tecken på att främmande arter och genotyper hotar den biologiska mångfalden i våtmarker, men det finns heller ingen inventering av läget. Mink kan möjligen vara ett problem, men det är inte känt i vilken utsträckning den påverkar våtmarkerna. Jättebalsamin och lokor finns i länet och har potential att trivas i våtmarksområden.

Genetiskt modifierade organismer

I Jämtlands län finns det för närvarande inga tecken på att främmande arter och genotyper hotar den biologiska mångfalden i våtmarker, men det finns heller ingen inventering av läget. Det finns heller ingen kännedom om att genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är introducerade.

Bevarade natur- och kulturmiljövärden

Restaurering av våtmarker förhindrar att de fortsätter att torka ut och växa igen. Det bidrar till att bevara natur- och kulturmiljövärdena.

Miljöarbetets utveckling

Några viktiga insatser för våtmarkerna i länet som utförs idag är formellt skydd i form av till exempel naturreservat samt när hänsyn faktiskt lämnas vid skogsbruk och annan exploatering. Restaureringen av våtmarker är en viktig insats, till exempel när diken läggs igen och när igenväxningsvegetation tas bort från våtmarkerna, eller när våtmarker anläggs. Den pågående skötseln i form av slätter och bete är viktig för att utveckla och bevara våtmarkernas naturvärden.

Behov av förändrad styrning

Under kommande år behöver arbetet med skydd, restaurering och skötsel av våtmarker fortsätta. Till exempel behöver den statliga våtmarkssatsningen fortsätta under flera års tid, eftersom det tar tid att utreda och få de tillstånd som krävs innan vissa åtgärder kan utföras. En regelförenkling för våtmarksåtgärder skulle kunna påskynda arbetet. Då antalet klagomål kopplat till terrängkörning har ökat behövs även ökade medel för information och tillsyn kopplat till terrängkörning. Ökad hänsyn behövs vid exploatering som kan påverka våtmarker. Takten i arbetet behöver öka för att det ska vara möjligt att nå miljömålet.



Levande skogar

Sammanfattning

Många insatser görs för att uppnå miljö kvalitetsmålet Levande skogar, men bedömningen är att vi ändå inte når målet till år 2030. Det beror främst på fortgående förluster av värdefulla livsmiljöer i ett alltmer fragmenterat landskap. Att undanta skogsmiljöer med höga naturvärden från avverkning, utveckla arbetet med grön infrastruktur och fortsätta implementeringen av målbilderna för god miljöhänsyn vid skogsbruksåtgärder är viktiga faktorer för att vända trenden för miljömålet.

Åtgärdsarbete

Förfrågan om utförda åtgärder har skickats ut till alla kommuner samt större och medelstora skogsföretag/organisationer.

Åtgärder på regional nivå - myndigheter

Skogsstyrelsen har inom ordinarie anslag bland annat:

- » **Bildat biotopskydd** på 26,8 ha och tecknat naturvårdsavtal på 15,3 ha produktiv skogsmark(2024) samt verkat för att markägare ska uppmärksamma möjligheten till naturvårdsavtal ovan fjällnära gränsen. Under år 2024-2025 inkom 13 intresseanmälningar om denna typ av naturvårdsavtal.
- » **Under 2024 betalat** ut intrångsansättning för nekad avverkning i fjällnära skog för närmare 2400 ha.
- » **Utfört naturvårdande** skötsel i biotopskydd och naturvårdsavtal med värden knutna till tall och löv. Åtgärdsareal är ca 12 ha.
- » **Genomfört rådgivning** inom NOKÅS. Syftet är att få till stånd natur- och kulturvårdande skötsel.
- » **Genomfört informations-** och kompetensutvecklingsinsatser riktade främst till markägare och yrkesverksamma i skogen men även till andra grupper som t. ex. skogsstudenter. Tema för dessa aktiviteter har varit miljöhänsyn vid skogliga åtgärder, hyggesfritt skogsbruk bl. a. intill vattenmiljöer, naturvärdesbedömning, natur- och kulturvårdande skötsel samt kännedom om biotop typerna kalkbarrskog, sandtallskog och oceaniska miljöer.
- » **Jobbat med information** och dialog om artskydd. Syftet är att nå ökad acceptans för och effekt i förebyggande artskyddsarbete inom skogsbruket.
- » **Utfört systemtillsyn** hos flera skogsaktörer i länet.
- » **Genomfört sektorsdialoger** där fokus bl. a. varit på målbilder för god miljöhänsyn och förebyggande åtgärder för artskydd.
- » **Skogsstyrelsen har inom** LIFE-projektet GRIP on LIFE vidareutvecklat demoområden för hänsyn, naturvårdande skötsel och hyggesfritt skogsbruk. Syftet är eget lärande om metoder och att skapa goda förutsättningar för kompetensutveckling riktad till olika målgrupper.
- » **Inom uppdragsverksamheten** har ett stort antal kurser om miljövärden och hänsyn till dessa genomförts (huvudsakligen s.k. SYN⁵³-kurser).

Målbedömning



Utveckling



Länsstyrelsen har inom ordinarie anslag bland annat:

- » **Beslutat om 16 nya** och om utökning av ett befintligt naturreservat, omfattande 2466 hektar produktiv skogsmark (2024).
- » **Tecknat 26 överenskommelser** om intrångsersättning (177,5 miljoner kronor, 3007 hektar produktiv skogsmark varav 1012 hektar över fjällskogsgården) i syfte att bilda naturreservat (2024)
- » **Påbörjat framställning** av beslut om naturreservat inom fjällskogsbältet på Statens Fastighetsverks marker enligt regeringsuppdrag
- » **Skickat yttrande** med kompletterande information om höga naturvärden vid ett drygt hundratal avverkningsärenden (2024).
- » **Förberett ansökan** om nytt Lifeprojekt omfattande införande av skogsbyte i Natura 2000-områden.
- » **Inventerat hamlade** träd för att få mer kunskap om förekomst av dessa.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- » **Härjedalens kommun** har genomfört en schackrutehuggning i Sveg inom tätortsnära skogsbruk. Syftet med det hela är att bevara känslan av att vandra i skog, även fast ungefär hälften av virkesvolymen är avverkad. Bidrar till att bevara rekreativvärdena.
- » **Härjedalens kommun** tar stor hänsyn i sina skogar och är certifierade genom Mellanskogs certifieringsparaply Ansvarsfullt skogsbruk.
- » **LONA-bidraget** som kommunerna kunnat söka för att göra åtgärder som gynnar naturvärden har inte funnits tillgängligt för naturvårdande insatser i skog 2025. Det har endast gällt satsningar i våtmarker.⁵⁴

Åtgärder inom näringslivet

Gällö skog har:

- » **Arbetat med att** höja kompetensnivån hos entreprenörer och virkesköpare med syfte att bli bättre på att erbjuda privata skogsägare alternativa skötselmetoder och naturvårdande skötselmetoder.
- » **Genomfört interna** utbildningar med inriktning på inventering av kalkbarrskog för att höja den kompetensen.
- » **Genomfört externa** utbildningar i samarbete med Skogsstyrelsen med inriktning skogsskador och hantering av kalkbarrskogar för privata skogsägare.
- » **Deltagit i externa** utbildningar med Skogsstyrelsen i naturnära skötsel.
- » Informerat om artskydd på skogskvällar för skogsägare.
- » **Bedrivit informationskampanj** i sociala medier och Gällös tidningsmagasin med inriktning naturvårdande skötsel och alternativa skogsbruksmetoder.
- » **Arbetat med praktisk** naturvårdande skötsel och restaurering av naturreservat i samarbete med Länsstyrelsen.
- » **Arbetat med blädning** som alternativ hyggesfri metod på Halåsen med Skogsstyrelsen som samarbetspartner. Arbetat praktiskt med blädning och alternativa huggningsformer på flera trakter.

⁵⁴ [LONA – Lokala naturvårdssatsningen](#)

- » **Bedrivit samverkan** med samebyar i Gällö skogs verksamhetsområde där samebyarna getts möjlighet att lämna synpunkter och önskemål kring planerade åtgärder på vinterbeteslandet. Ex: tidpunkt för snöröjning av skogsbilvägar.

SCA har:

- » **Utfört naturvårdsbränning** på 27 ha och annan naturvårdande skötsel på 87 ha.
- » **Utövat kontinuitetsskogsbruk** på 792 ha.
- » **Genomfört åtgärder** med förstärkt hänsyn på 1409 ha.
- » **Av åtgärderna** är det 700 ha som är anpassningar till åtgärdsprogram för hotade arter.

Statens fastighetsverk har:

- » **Bytt ut en trumma** vid väg för att åtgärda ett vandringshinder.
- » **Tillskapat våtmark** på ca 9 ha för att gynna våtmarkens arter.
- » **Avvecklat** contorta på 34 ha.

Allmänt:

- » **Frivilliga avsättningar** utgör en viktig del av den gröna infrastrukturen. I Jämtlands län utgjorde de frivilliga avsättningarna 228 400 ha produktiv skogsmark.
- » **De flesta aktörerna** är anslutna till certifieringssystem och genomför kontinuerligt kompetensutvecklingsinsatser om bedömning av miljövärden och hänsyn till dessa.
- » **Vissa virkesköpare** har rutinmässigt börjat använda Länsstyrelsens skikt *Områden med höga naturvärden*⁵⁵ inför köp, samt efterfrågar kompletterande information om områdets kända naturvärden.

Tillstånd och bedömning

Skogsstyrelsen bedömer att målet för Levande skogar i Jämtlands län inte kommer att nås till år 2030 med de styrmedel som finns idag. Utvecklingen är negativ och det beror främst på att livsmiljöer med stor betydelse för biologiska mångfalden inte bevaras samt en fortgående fragmentering av skogslandskapet. Det görs värdefulla insatser, men de sker inte i tillräckligt stor omfattning och i den takt som behövs.

⁵⁵ [LstZ Externa karttjänster - WebbGIS, Länsstyrelsen Jämtlands län](#)

Bedömning av preciseringar

Preciseringar förtydligar hur tillståndet i miljön ska vara för att målet ska vara uppnått.

Analys utifrån preciseringarna

Grön infrastruktur

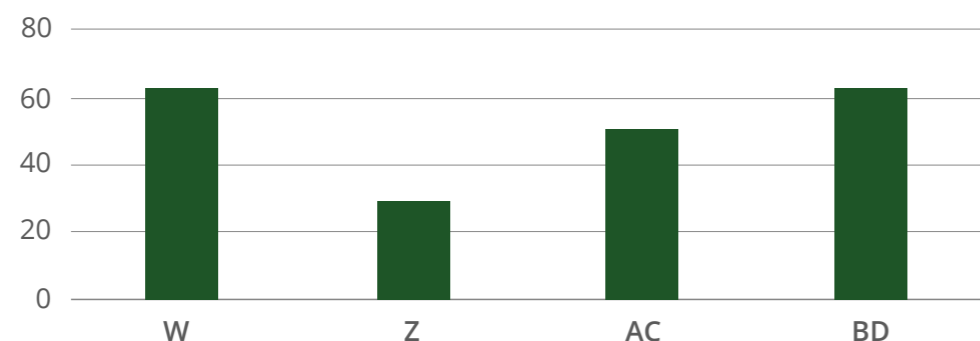
En funktionell grön infrastruktur är central för biologisk mångfald.⁵⁶

Längs fjällkedjan finns ett stort sammanhängande fjällskogsbälte med höga naturvärden.^{57, 58, 59} Ur ett europeiskt och globalt perspektiv har Sverige ett specifikt ansvar för bevarande av dessa skogar som är ett av Europas sista sammanhängande skogslandskap.⁶⁰ Öster om detta område i Jämtlands län är skogslandskapet fragmenterat och det finns svårigheter att med befintliga områden med höga naturvärden skapa en funktionell Grön infrastruktur.⁶¹

Fördelningen av länets formellt skyddade skog är ojämn. Ovanför gränsen för fjällnära skog är andelen 29,4 % och nedanför gränsen 1,7 %. Andelen formellt skyddad skog är särskilt låg (0,7 % - 1,1 %) i de tre kommuner som saknar fjällnära skog.⁶²

Jämfört med andra län är andelen formellt skyddad skog låg såväl ovan som nedan fjällskogsgränsen. (figur 6 och 7)

Andel (%) formellt skyddad fjällnära skogsmark per län



Figur 6. Jämtlands län(Z) har lägst andel formellt skyddad skog ovan fjällnäragränsen i berörda län (2022).

56 [Det boreala skogslandskapets gröna infrastruktur, Naturvårdsverket \(2019:6910\)](#)

57 [Fjällnära skog i Jämtlands län, Länsstyrelsen Jämtlands län \(2022:17\)](#)

58 [Bättre sent än aldrig – indikatorer för skogslandskapets gröna infrastruktur, Naturvårdsverket \(2022:7063\)](#)

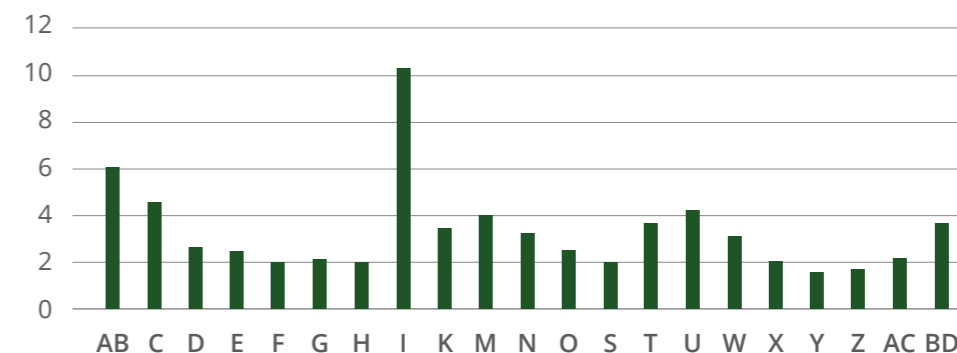
59 [LstZ Externa karttjänster - WebbGIS, Länsstyrelsen Jämtlands län](#)

60 [Det boreala skogslandskapets gröna infrastruktur, Naturvårdsverket \(2019:6910\)](#)

61 [Bättre sent än aldrig – indikatorer för skogslandskapets gröna infrastruktur, Naturvårdsverket \(2022:7063\)](#)

62 Uppgifter från Länsstyrelsen i Jämtlands län, 2022

Andel (%) formellt skyddad fjällnära skogsmark per län, nedanför gräns för fjällnära skog



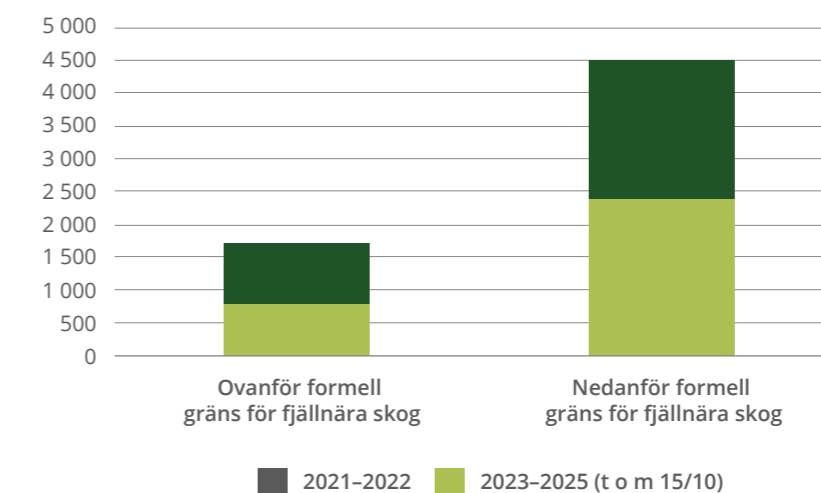
Figur 7. Jämtlands län (Z) är ett av de län som har lägst andel formellt skyddad skog nedanför den formella gränsen för fjällnära skog (2022).

Arealen frivilligt avsatt skogsmark i länet är hög jämfört med andra län, 228 400 ha.⁶³ De frivilliga avsättningarna är ett viktigt bidrag i arbetet med bevarande av biologisk mångfald.⁶⁴

Avverkningar inom fjällskogsbältet medför en fortsatt fragmentering av detta område.⁶⁵ Avverkningarna i dessa skogar sker främst nedanför den formella gränsen för fjällnära skog (figur 7).⁶⁶

En trolig förklaring till skillnaden i avverkningsnivåer är Skogsvårdslagens tillståndsplikt för avverkning av fjällnära skog.

Avverkad produktiv skog (ha) inom fjällskogsbältet



Figur 8. Avverkning inom fjällskogsbältet i Jämtlands län sedan det området definierades 2020. Det syns ingen tydligt minskande eller ökande trend.

63 [Skogsstyrelsens statistikdatabas PxWeb - välj tabell \(2024\)](#)

64 [Levande skogar. Fördjupad utvärdering 2023, Skogsstyrelsen \(2022:12\)](#)

65 [Fjällnära skog i Jämtlands län, Länsstyrelsen Jämtlands län \(2022:17\)](#)

66 Uppgifter från Länsstyrelsen i Jämtlands län, oktober 2025

Jämtlands län har betydande arealer kalkbarrskog med höga naturvärden⁶⁷, Sverige har ett starkt internationellt ansvar för bevarande av denna biotoptyp.⁶⁸ Utbredningen i Jämtland minskar dock på grund av avverkning (figur 9).

	Antal objekt påverkade av avverkning (av totalt 146 st)	Andel (%) påverkade objekt av totalantalet	Avverkad areal (ha) inom objekten (av totalt 968 ha)	Andel (%) av objektens sammanlagda areal produktiv skogsmark som avverkats
2021-2022	20	13,7	84,5	9,3
2023-2025 (15/10)	18	12,3	63,6	7,0
Hela perioden	31	21,2	148,1	16,3

Figur 9. Länsstyrelsen identifierade 146 kalkbarrskogsobjekt med mycket höga naturvärden under en riktad inventering åren 2018–2019. 21 % av dessa objekt har helt eller delvis (minst 0,5 ha) påverkats av avverkning sedan 2021. I några objekt har avverkningar skett under båda tidsperioderna vilket medför att summering av antal objekt mellan olika tidsperioder inte kan ske.

Kontinuitetsskog utanför formellt skyddad areal får stor betydelse för bevarandet av en grön infrastruktur i ett landskap med låg andel formellt skyddad areal.

Det är stor skillnad i åldersstrukturen i länets skogar ovan respektive nedan den fjällnära gränsen (figur 5 och 6). Kontinuitetsskogarna i Jämtlands län återfinns i ålderskategori 81–120 år och äldre. Kategorin 81–120 år minskar i stor utsträckning⁶⁹ nedanför fjällnära gränsen genom avverkning. Detta påverkar vilka möjligheter vi har att agera kopplat till den gröna infrastrukturen nu och i framtiden.

Vid en inventering av utvalda värdetrakter år 2021–2023 bedömdes stor andel av den oskyddade kontinuitetsskogen innehålla höga naturvärden.⁷⁰ En bildanalys år 2019 indikerar att en betydande andel av den oskyddade kontinuitetsskogen i Jämtlands län har relativt låg påverkan av sentida skogsbruk.⁷¹

67 PM Behov av insatser för att skydda och värna Jämtländska kalkbarrskogar, Länsstyrelsen i Jämtlands län (Dnr: 511-7976-2021)

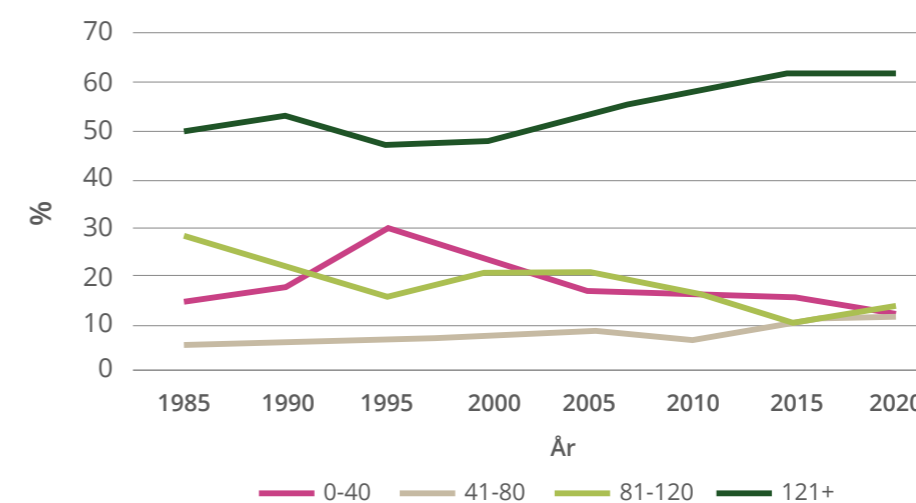
68 Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvärden i skogen med frivillighet som grund. (Regeringens proposition 2021/22:58)

69 Länsstyrelsens statistikdatabas PxWeb - välj tabell (2024)

70 Naturvärdesinventering av skogliga värdetrakter i Jämtlands län 2021-2022 samt 2023, Länsstyrelsen i Jämtlands län (Dnr 511-172-2024, 511-9244-2022)

71 Preciserad karteringen av kontinuitetsskog i Jämtlands län, Metria för Naturvårdsverket (2019)

Åldersklasser i Z-län, andel av skogsmarksareal (%) Nedanför gränsen för fjällnära skog



Figur 10. Åldersfördelning i 40-årsklasser och förändring över tid för skogsmark i Jämtlands län nedanför formella gränsen för fjällnära skog. Det har skett en kontinuerlig och påtaglig minskning av åldersklassen 81-120 år.

För de äldsta skogarna (121+ år) är andelen relativt konstant nedanför den formella fjällskogsgränsen, vilket innebär att årlig inväxt i ålderskategorin varit ungefär lika stor som avverkningstakten inom ålderskategorin. Här finner vi troligen en större andel frivilligt avsatt eller formellt skyddad skog än i klassen 80-120 år.

Klimatförändringarna ökar behovet av att ge arter spridningsvägar i landskapet.⁷²

Hotade arter och återställda livsmiljöer

Det finns i Jämtlands län 264 rödlistade, hotade arter (status akut hotad, starkt hotad eller sårbar) som minskar fortgående och som är knutna till skog samt påverkas negativt av avverkning.⁷³

Jämtlands län är ett av de län som har flest bofasta, barrskogslevande, hotade arter som påverkas negativt av trakthyggesbruk. Flera av de mest hotade arterna finns alltså fortfarande kvar men ofta i små, känsliga populationer.⁷⁴

Bevarade natur- och kulturmiljövärden

Andelen kända kulturlämningar i Södra Norrland som skadas i samband med föryngringsavverkning har minskat sedan inventering startade år 2012 och var år 2024 för skada eller grov skada på 12 %.⁷⁵

72 Levande skogar. Fördjupad utvärdering 2023. Skogsstyrelsen (2022:12)

73 Artfakta Sök arter, m.m...-Artfakta från SLU Artdatabanken, SLU

74 Ottosson, E. (2022). Skogliga arter som hotas av modernt skogsbruk.

75 Skogsstyrelsens statistikdatabas PxWeb - välj tabell (2024)

Miljöarbetets utveckling

Minskade anslag till formellt skydd av skog och till förvaltning av denna har stor inverkan på miljöarbetet.

Den reviderade nationella strategin för formellt skydd av skog (2024) omfattar nu även fjällnära skog. Frivillighet är utgångspunkten vid formellt skydd och initiativen till att skydda skog förväntas komma från markägarna.⁷⁶

För Skogsstyrelsen är följden av rättsutvecklingen hårda prioriteringar inom tillsynsverksamheten. De resurser som nu läggs på förebyggande artskyddsarbetet i skogssektorn är en viktig åtgärd.

Skogssektorn jobbar löpande med kompetensutveckling för att hantera hänsyn kopplat till skogliga åtgärder.

Dialog och samarbete mellan sektorn och myndigheterna pågår och är en förutsättning för att utveckla miljöarbetet.

Behov av förändrad styrning

Kortsiktighet för beslutade åtgärder och tilldelning av anslag skapar osäkerhet både inom myndigheterna och näringen. Ryckigheten och minskade medel för skydd av skog försvårar myndigheternas möjlighet att möta upp markägarnas frivilliga intresse för formellt skydd av skogar med höga naturvärden.

Prognosen tyder dock på ytterligare minskning av medel till myndigheterna för skydd av skog och förvaltning de närmaste åren.

För att kunna tillvarata skogens alla värden och sprida riskerna i ett förändrat klimat behöver skogsbruket bli mer varierat.⁷⁷ Ökad satsning på kompetensutvecklingsinsatser om hyggesfritt skogsbruk skapar förutsättning för en ökad användning av anpassade brukningsmetoder.

Det är fortsatt viktigt att arbeta med implementering av målbilder för god miljöhänsyn via kompetensutveckling och sektorsdialoger.

Samlad kunskap om var det finns hotade arter och värdefulla miljöer skulle underlätta sektorns förebyggande artskyddsarbete och planering av hänsyn. Långsiktiga resurser för ökad samverkan och utvecklad tillgång till kunskapsunderlag vore en bra bas för detta.

Det är fortsatt viktigt att arbeta med implementering av målbilder för god miljöhänsyn⁷⁸ via kompetensutveckling och sektorsdialoger.

Samlad kunskap om var det finns hotade arter och värdefulla miljöer skulle underlätta sektorns förebyggande artskyddsarbete och planering av hänsyn. Långsiktiga resurser för ökad samverkan och utvecklad tillgång till kunskapsunderlag vore en bra bas för detta.

⁷⁶ [Nationell strategi för formellt skydd av skog, Naturvårdsverket \(2024:7168\)](#)

⁷⁷ [Hur hyggesfritt skogsbruk påverkar biologisk mångfald: en jämförelse med konventionellt trakthyggesbruk i Sverige, Skogsstyrelsen \(2025:11\)](#)

⁷⁸ [Målbilder för god miljöhänsyn - Skogsstyrelsen](#)





Ett rikt odlingslandskap

Sammanfattning

Jämtlands län har ett livskraftigt jordbruk och höga naturvärden i betes- och ängsmarker. Antalet jordbruksföretag i länet har minskat under många år, nu har dock minskningen avstannat. Avgörande för att nå miljökvalitetsmålet är att ha en bärkraftig livsmedelsproduktion med aktiva lantbrukare i länet då igenväxning hotar om markerna inte sköts. Åtgärder för att stärka jordbrukssektorn behöver fortsätta.

Åtgärdsarbete

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- » **Under året har** länets regionala livsmedelsstrategi reviderats med målsättningen om en ökad och hållbar livsmedelsproduktion. Revideringen har skett av Länsstyrelsen Jämtlands län och Region Jämtland Härjedalen med inspel från hela livsmedelskedjan. Strategin ska fungera som stöd i arbetet med att öka produktionen av livsmedel genom klokt resursnyttjande utan att äventyra de nationella miljömålen.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har under 2025 beviljat 21 investeringsstöd till stallbyggnader, 4 investeringsstöd till torkning och lagring, 1 investeringsstöd till växthus, 4 investeringsstöd till förädling samt 1 stöd till kompetensutveckling. Inga stöd har sökts eller beviljats för täckdikning, minskad ammoniakavgång eller vattenvårdåtgärder inom ramen för projekt- och investeringsstöd.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har under perioden 1 augusti-30 september haft en utlysning angående kompetensutveckling, stärkt konkurrenskraft och djurvälstånd riktad mot växtodling för foder och livsmedel, djurhållning och djurvälstånd samt biogasproduktion och energieffektivisering.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har under perioden 15 oktober-15 december en utlysning avseende 5 startstöd till nystartade lantbruksföretagare.
- » **Cirka 2700 ha naturbetesmarker** och 120 ha slåtterängar, som får miljöstöd av Jordbruksverket, finns i Jämtlands län. Av dessa får 280 ha betesmarker och 66 ha slåtterängar stöd för särskilda värden eftersom de har höga naturvärden, knutna till hävdgynnade arter växter och djur som finns i markerna. Arealen betesmark har minskat något under 2000-talet men de senaste tio åren har arealen varit ganska konstant. Arealen slåtteräng har varit ganska konstant under hela 2000-talet. Miljöstöd betalas också ut till drygt 8000 ha fäbodbeten – varav ca 150 ha på de öppna fäbodvallarna och resten i skogen – och till 635 ha skogsbeten. De arealerna har inte ändrats så mycket de senaste tio åren.⁷⁹

Målbedömning



Utveckling



- » **8 ha skyddad** (naturreservat eller Natura 2000) och 0,6 ha oskyddad gräsmark har slagits av länsstyrelsens egen personal. 6,25 ha har slagits inom projektet Life RestoRED. Över 13 ha skyddad gräsmark och nära 3 ha oskyddad har slagits av andra, med ersättning från Länsstyrelsen Jämtlands län, eller genom utlåning av slätterbalk. Skötseln av dessa marker finansieras av skötselmedel från Naturvårdsverket eller miljöstöd från Jordbruksverket.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har, liksom tidigare år, erbjudit rådgivning, kurser och fältvandringar för lantbrukare i länet, tillsammans med andra organisationer. Ett återkommande tema har varit hantering av betesdjur, både på stall och på/mellan beten. En betesresa till Norge med särskilt fokus på traditionella och virtuella stängel rönste stort intresse. Nystartare med betesdjur, fäbodbrukare och de som vill restaurera betesmarker är särskilt utpekade målgrupper för enskild rådgivning.
- » **2025 genomfördes** Fäbodveckan igen, eftersom förra årets evenemang blev mycket uppskattat. Länsstyrelsen Jämtlands län samordnade och marknadsförde Fäbodveckan. I år arrangerades även en bussresa till Myhrbodarna, en levande fäbod i Krokoms kommun. Till resan bjöds tjänstepersoner, politiker och fäbodbrukare in för att fira och uppmärksamma, att fäbodkulturen blivit upptagen på Unescos representativa lista över mänsklighetens immateriella kulturarv.
- » **Kulturarvskonferensen** Samling kring lägerelden följer upp bussresan med ett pass med mobilisering för ett fortsatt fäbodbruk och fäbodkultur. Fäbodveckan och Samling kring lägerelden finansieras med medel från Region Jämtland Härjedalen och Länsstyrelsen Jämtlands län.
- » **I år arrangerades** Fäbodriksdagen av Jämtland Härjedalen Fäbodkultur och utmarksbruk på Jamtli. Länsstyrelsen medverkade under Fäbodriksdagen och berättade om de aktiviteter som länsstyrelsen kan erbjuda fäbodbrukarna.
- » **Kulturreseptatet Lillhärjeåbygget** är fortfarande ett levande fjälljordbruk med fäboddrift. Gården är en viktig kunskapsbank för traditionella kunskaper och immateriellt kulturarv. Länsstyrelsen Jämtlands län sätter årligen av medel till förvaltningen av gårdens fjällnära jordbruk.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har, i samarbete med Floraväktarverksamheten, besökt 64 brunkullalokaler i länet. Det är något färre än vad som besöktes i fjol men i år var ett bättre år för brunkulla-blomningen. Ca 2500 brunkullor noterades i årets uppföljning.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har genomfört röjning av en skyddad brunkullaväxtplats under året.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- » **Kommunerna vill stödja** det lokala jordbruket på olika sätt, bland annat genom att stödja lokal upphandling, rådgivning och samverkan mellan producenter och förädlare (Härjedalen) eller genom att sprida kunskap om det lokala jordbrukets styrkor och få fler lokala jordbruksföretag anslutna till kommunens upphandlingssystem (Östersund).

- » **Kommunerna är restriktiva** till att bygga på jordbruksmark och flera nämner 3 kap. 4 § miljöbalken som vägledande på området. För Östersunds kommun finns dock undantag i översiktsplanen gällande ett fåtal utpekade områden.
- » **Region Jämtland Härjedalen** arbetar för att välja närproducerat och ekologiskt när det gäller livsmedel. Kostverksamheterna inom regionen köper in KRAV-märkta slaktkroppar från mjölkkor från närområdet, och under 2025 har även slaktkroppar av lamm och gris upphandlats. Bäckedal folkhögskola är ett KRAV-certifierat storkök.
- » **Region Jämtland Härjedalen** driver sedan 2024 ett så kallat Livsmedelsråd tillsammans med Länsstyrelsen Jämtlands län för att stärka samarbetet kring hållbar livsmedelsproduktion och livsmedelsförsörjning. I rådet finns representanter för jordbruksföretag, kommunal måltidsverksamhet, Mittuniversitetet, Regionen och Länsstyrelsen.

Tillstånd och bedömning

Länsstyrelsen Jämtlands län bedömer att miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap inte nås till 2030. Antalet jordbruksföretag har minskat under många år. Arealen åker- och betesmark och antalet djur har också minskat, även om minskningen har avstannat något de senaste tio åren.¹ Den avstannade minskningen, och det faktum att läget verkar mer stabilt nu än för några årtionden sedan, gör att trenden i miljö kvalitetsmålet ändras från negativ till neutral.

Det alltigenom styrande för Ett rikt odlingslandskap är att det finns ett aktivt jordbruk och en levande landsbygd i länet. Där är lönsamheten den viktigaste parametern.

Odlingsåren 2024 och 2025 har gett goda skördar generellt sett, även om skördeläget kan ha varit kritiskt för vissa områden i länet, beroende på skördesystem och produktion. Tillsammans med höjd ersättning både för kött och mjölk är därför läget gott i näringen jämfört med tidigare år. Dock finns fortsatt en stor spridning i ekonomiskt resultat bland lantbruksföretagen i Jämtlands län.

En nackdel för länet är att många kalvar som föds här föds inte upp i länet utan säljs vidare för specialiserad ungnötsuppfödning längre söderut. Det skulle vara bättre om de kunde födas upp här – bland annat skulle det kunna bidra till fler betesdjur.

Utvecklingen mot måluppfyllelse är i stor utsträckning beroende av nationella och internationella politiska beslut. Den strategiska planen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik 2023–2027 har inneburit en del förändringar i jordbrukarstöden. Kompensationsstödet har störst betydelse för företag med mjölk- och köttproduktion, men även miljöersättningarna för betesmarker och slätterängar är av stor vikt för företag med betesdjur.

Stödet för restaurering av betesmarker och slätterängar, som sedan i år ingår i ett nationellt ersättningsystem som Naturvårdsverket ska ansvara för, har

ännu inte kommit i gång helt. I Jämtlands län har Länsstyrelsen haft svårt att få stödet att fungera som det är tänkt. Trots information, rådgivning och ansökningar kommer inget restaureringsstöd att betalas ut 2025, då ingen valde att gå vidare med sina beviljade ansökningar.

Redan pågående åtgärder på regional och kommunal nivå för att stärka jordbrukssektorn behöver fortsätta. Länsstyrelsen Jämtlands län fortsätter att samla branschen i gemensamma lägesuppdateringar, för att nära följa utvecklingen och underlätta samordningen bland lantbrukets aktörer.

Under 2025 har länsstyrelserna i de fyra nordligaste länen samverkat med Jordbruksverket för att identifiera åtgärder som kan öka lönsamheten i norrländskt jordbruk. Länsstyrelsen deltar också fortsatt i arbetet med det regeringsuppdrag som Jordbruksverket har fått för att öka konkurrenskraft och lönsamhet i livsmedelsproduktionen i norra Sverige.⁸⁰ Hittills har arbetet lett till en höjning av investeringsstöd och stödtak för jordbrukare i de fyra nordligaste länen, samt ökade medel till stöd för unga, s.k. startstöd. Det finns även en höjning av det nationella stödet i den budgetproposition som presenterades under hösten 2025.

Kunskapen om jordbruksmarkens värden som resurs att förvalta lyfts och diskuteras i kommunerna. För att nå måluppfyllelse är det viktigt att beakta skyddet av jordbruksmark vid etableringar och exploateringar. Under 2025 har påverkan på jordbruksmarken och möjligheten att fortsätta bedriva jordbruk vid större etableringar diskuterats som en viktig faktor att ta hänsyn till.

Natur- och kulturvärden identifieras genom olika åtgärder och är av betydelse för måluppfyllelsen i Jämtlands län. Det finns ett fortsatt stort behov av inventering, då det saknas kunskaper om stora markområden och värdefulla miljöer i odlingslandskapet. Ängs- och betesinventeringen som pågått i fält även under 2025 är ett viktigt steg i rätt riktning för att öka kunskapen och bör följas upp vidare.

Orosläget i världen med krig, klimatförändringar, höga priser för insatsvaror och bränsle, är samtliga osäkerhetsfaktorer som fortsatt påverkar hela samhället och också drabbar jordbruksföretagen och dess investeringsvilja och möjlighet till utveckling och överlevnad. Samtidigt belyser dessa faktorer jordbruksföretagens viktiga roll och på sikt kan det bidra till bättre förutsättningar och högre prioritet för frågorna.

Behov av förändrad styrning

Länsstyrelsen Jämtlands län ser följande styrmedel och åtgärder som en del i arbetet med att nå miljömålet Ett rikt odlingslandskap:

Länsstyrelsen Jämtlands län samverkar med andra länsstyrelser, i dialog med Jordbruksverket, för att tillse att styrningen av stödmedel i möjligaste mån gynnar ett bibehållet jordbruk i länet. Bland annat är tillräckliga medel till

startstöd, som kan underlätta vid ett generationsskifte, en viktig fråga.

Regionala och lokala resurser och kompetenser inom jordbruk och livsmedelsproduktion behöver lyftas, nyttjas och bevaras. Särskilt viktigt blir detta i en tid av bland annat oroligheter i omvärlden och klimatförändringar där livsmedelsberedskap och försörjningsförmåga är ytterst aktuellt. Rådgivande insatser med fokus på dessa frågor kommer att fortsätta.

En viktig fråga där Länsstyrelsen behöver ta en aktiv roll är hur åtgärder för att stödja fäbodbruket utformas. Här är samarbete mellan fäbodlänen aktuellt, liksom frågan om hur virtuella stängsel kan användas.

Länsstyrelsens arbete inom det strategiska området Hållbar regional utveckling och Förenkla för företag kommer att bidra till att fortsätta utveckla servicen gentemot stödmottagare. Insatser planeras med målsättning att förkorta handläggningstider för investeringsstöd.

Länsstyrelsen Jämtlands län ser följande nya eller förändrade styrmedel och åtgärder som extra viktiga för ökad måluppfyllelse:

Länsstyrelsen avser att fortsätta det arbete som påbörjades under 2025 med regelbundna dialogmöten med LRF och företrädare för branschen för att tillse träffsäkerhet i insatta åtgärder och för att kunna lämna inspel till regeringen och olika sektorsmyndigheter om läget i länet.

Länsstyrelsen deltar i Jordbruksverkets regeringsuppdrag om att öka lönsamhet och konkurrenskraft i livsmedelsproduktionen i norra Sverige³. En viktig fråga är möjligheten till införandet av finansiella instrument för investeringar i bibehållen och ökad jordbruksproduktion i länet.

Länsstyrelsen deltar aktivt i arbetet inför nästa programperiod, 2028–2034, för att belysa länets förutsättningar. Det finns en stor potential i att utveckla länets jordbruk.

Revideringen av länets livsmedelsstrategi har nära samband med arbetet med att stärka länets försörjningsförmåga och i det arbetet har länsstyrelsen en viktig roll att fylla. Ett robust jordbruk i fredstid med lönsamma företag och bevarande av jordbruksmark är en grundförutsättning för att kunna ha en tillräcklig livsmedelsförsörjning även i händelse av störning och kris.

80 [Ändringsbeslut 2025-07-10 Myndighet Statens jordbruksverk - ESV](#)



Storlagen fjällmiljö

Sammanfattning

I de jämtländska fjällen finns stora värden och konkurrerande intressen. Intresset för bland annat skogsbruk, friluftsliv och besöksnäring har ökat under en längre tid. Resurserna för att skapa och förvalta formella skyddsobjekt är otillräckliga. Bristande kunskap och hänsyn vid nyttjande, klimatförändringar samt skador på mark och vegetation är exempel på utmaningar. Uppföljning av kända kulturlämningar behövs samt nya inventeringar. Behovet av ökad kunskap och förståelse mellan aktörer, samt fysisk planering för hållbart nyttjande, är stort.

Åtgärdsarbete

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har med slätter, röjning och bete hävdad 17 hektar fjällnära skyddade ängs- och gräsmarker.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har inom det EU-finansierade LIFE-projektet RestoRED slagit 6 hektar fjällnära våtmark.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har inom ramen för sitt arbete med främmande och invasiva arter genomfört bekämpning av tromsöloka, jätteloka, jättelupin och blomsterlupin i ett antal fjällnära naturreservat. Arbetet finansieras med projektmedel från Naturvårdsverket.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har inlett arbete med områdesskydd för ca 15 fjällnära naturreservat inom anslaget skydd för värdefull natur.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har fortsatt upprustningen i Sonfjällets nationalpark. Fler parkeringar, leder och informationsanordningar är nu på plats. Åtgärderna, som kommer att pågå ett år till, syftar till att erbjuda besökare en bättre upplevelse av sitt besök i nationalparken.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har under inventeringssäsongen 2024–2025 hittat 8 lodjursföryngringar i Jämtlands fjällmiljö.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har tillsammans med Stockholms universitet utfört inventering av fjällräv, som preliminärt visar på minst 23 föryngringar i länet under 2025.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har med syftet att öka säkerheten, höja upplevelsevärdena, kanalisera besökare samt minska störningar och slitage, rustat totalt 32 mil statliga fjälleder. Därutöver har rastskydd och broar nyanlagts eller renoverats. Detta har finansierats med medel från Naturvårdsverket.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har med syftet att minska negativ påverkan på naturmiljön i fjällen till följd av högt besöksstryck med särskilt riktat regeringsuppdrag (Ökad ambition för vandringsleder), genomfört 16 fysiska åtgärder i välbesökta områden så som exempelvis grusning, spångläggning, nya toaletter och rastskydd. Åtgärderna resulterar även i ökad fjällsäkerhet.

Målbedömning



Utveckling



- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har med berörda parter fortsatt arbetat för att hitta långsiktigt hållbara samverkansformer kring frågorna renskötsel, turism och friluftsliv i och i anslutning till länets fjällområden. Ett regionalt dialog- och samverkansforum på temat kommer att startas upp i januari 2026.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har med syftet att rusta för klimatförändringar i fjällen dels renoverat och byggt sex broar, dels inventerat befintliga hot mot det statliga fjälledssystemet utifrån idag synliga klimatförändringar. Detta har resulterat i en lista på över 90 platser som hotas av klimatförändringarna. Arbetet har genomförts med hjälp av särskilt riktade medel för klimatanpassning av statliga fjälleder.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har dokumenterat och C14-daterat samiska härdar i Vålådalsfjällen.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har genomfört det gränsöverskridande projektet Samiskt kulturlandskap i förändring i västra Härjedalen.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har sammanställt utvärderingen av program för det samiska kulturlandskapet 2021–2025 som under året genomförts av länsstyrelserna i Norrland.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har i år bedrivit tillsyn av terrängkörning på ett flertal platser med syfte att minska körskador i fjällen.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- » **Krokoms kommun** bedriver tillsyn med fokus på olovlig exploatering och strandskydd.
- » **Åre kommun** har gjort strategiska ställningstaganden i översiktsplanen som riktar sig mot fjällens miljö tillstånd och bevarande av natur- och kulturmiljövärden.

Åtgärder inom näringslivet

- » **Jordbruksföretag i Jämtlands län** har, med stöd från både EU och Sverige, bete och slåtter på 589 hektar betes- och ängsmarker i fjällnära miljöer. Effekten blir en förbättring av förutsättningarna för biologisk mångfald. Utöver det bedrivs fäbodbete och skogsbete på ytterligare 3107 hektar, vilket också finansieras både av EU och Sverige. Trenden är en något ökande arealsyta de senaste fem åren.⁸¹
- » **Skistar utför i samarbete** med EcoGain återetablering av vegetation i fjällmiljö för att stärka den biologiska mångfalden.⁸²

81 Jordbruksverket

82 [SkiStars restaurering av Åreskutans fjällmiljö - Ecogain](#)

Tillstånd och bedömning

Länsstyrelsen Jämtlands län bedömer fortsatt att miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö inte är möjligt att nå i Jämtlands län till 2030. Utvecklingen för målet ligger kvar på negativ. Detta beror på effekter av klimatförändringarna, det ökade exploateringsstrycket från olika intressen, målkonflikter, bristande kunskap och hänsyn vid nyttjande av fjällmiljöerna samt slitage och skador på mark och vegetation. Även effekterna på flora och fauna till följd av ett förändrat klimat är fortsatt osäkra.

Analys utifrån preciseringarna

Bevarade natur- och kulturmiljövärden

Klimatförändringarna utgör fortsatt ett orosmoln mot fjällens naturmiljöer samt mot renskötseln. Att bedriva uppföljning av arter, naturtyper samt antropogena processer för att kunna bedöma miljö tillståndet i fjällmiljön är viktigt. Det är också angeläget med bra meteorologiska underlag som kan visa på faktiska förhållanden.

Under säsongen 2024–2025 genomförde Länsstyrelsen Jämtlands län ett test av ny inventeringsmetod för järv för att bland annat anpassa inventeringsmetoden till kortare snöperioder i ett förändrat klimat. Den testade metoden går ut att inventera järv-DNA i form av spillning och sekret i stället för den ordinarie inventeringsmetoden som bygger på att leta järvföryngringar vid lyor. Resultatet från testet kommer i november 2025.

Länsstyrelsen Jämtlands län följer glaciärernas utveckling i länet. Som en effekt av varmare klimat minskar glaciärernas yta och volym. Under 2025 var avsmältningen av såväl glaciärer som snölegor inte lika tydlig som föregående år.

Länsstyrelsen Jämtlands läns miljöövervakning av sorkar och lämlar visar på ökande förekomster under 2025.

Inom det EU-finansierade projektet Felles fjellrev III - Together for the arctic fox (2023–2026) - pågår åtgärder för att förbättra fjällrävens bevarandestatus i Fennoskandia. Arbetet med bevarande av fjällräv har möjlighet att gynna även andra arter i fjällmiljön och stärks av god samverkan både nationellt och med övriga berörda länder samt mellan förvaltning och forskning.

Övervakning av fåglar i fjällen har presenterats i rapporten Häckande fåglar i fjällen 2002–2022.⁸³ Den visar att miljöövervakningen har fungerat väl och ger underlag för att visa på eventuella förändringar i fågelfaunan. Resultaten visar att för de flesta fågelarterna kan ingen förändring ses, medan några arter ökar och några minskar. Genom att utifrån ett klimatperspektiv fördela arter i "varma" respektive "kalla", har fågelarter som förväntas gynnas av ett varmare klimat ökat något under perioden. Denna förändring är högre i fjällområdet än i andra områden i Sverige.

83 Green, M., Lindström, Å. 2025: Häckande fåglar i fjällen – rapport från gemensamt delprogram för perioden 2002–2022. Lunds universitet. Länsstyrelsen i Västerbottens län i samarbete med länsstyrelserna i Norrbotten, Jämtland & Dalarna.

I ett fjällområde som angränsar till Jämtlands län har norska myndigheter släppt ut uppfödda fjällrävsvalpar i syfte att förstärka fjällrävspopulationen numerärt och genetiskt. En av de utsläppta honorna har konstaterats fått en kull på minst 4 valpar i länet.

Högt besöksstryck i fjällen kan påverka kulturmiljöerna negativt. Det är främst lämningar efter äldre renskötsel och samisk kultur som kan komma att skadas genom slitage och okunskap. Det kräver nya inventeringar, uppföljningar av tillståndet samt information om kulturmiljöerna för ökad kunskap om och förståelse för dess värden.

Länsstyrelsen Jämtlands län får in ett stort antal intresseanmälningar om frivilligt formellt skydd av skog varje år. Länsramen räcker endast till en bråkdel varför många markägare får vänta 3-5 år innan vi kan prioritera områdesskydd. Större skogsbolag får ofta vänta i mer än 10 år, vilket skapar ogynnsamma inlåsnings effekter och markskador.

Friluftsliv och buller

Även om STF under 2025 har noterat en fortsatt minskning av antalet gästnätter vid sina anläggningar i västra Jämtlandsfjällen är besöksstrycket periodvis fortsatt högt i delar av området. Det är en utmaning att utveckla friluftsliv och naturturism och samtidigt

bevara förutsättningar för gynnsam bevarandestatus och hållbart brukande av fjällen. Här finns fortfarande ett stort behov av mer kunskap och förståelse samt samverkan mellan fjällområdenas olika intressen och aktörer. Ett regionalt dialog- och samverkansforum mellan berörda parter ska startas upp i januari 2026, med syfte att skapa förutsättningar för detta.

Användningen av terrängfordon har enligt försäljningsstatistik ökat markant under de senaste 30 åren, med negativ påverkan på mark och vegetation som följd. Den ökade användningen märks även på antalet inkomna dispensansökningar samt Länsstyrelsen Jämtlands läns egen tillsyn. Sedan 2024 har Länsstyrelsen Jämtlands län ett GIS-skikt där alla områden med inkomna klagomål på markskador digitaliseras.

Det finns ett regionalt behov av att kartlägga omfattningen av markskador och uppföljning av dispenser, samt kunskapsspridning kring gällande regelverk. Under 2024 har Länsstyrelsen Jämtlands län påbörjat ett arbete med att successivt reducera antalet turer i nya och förlängda dispensbeslut. Under hösten har en enkät med information skickats ut till vissa företag och organisationer, för informationsspridning kring gällande regelverk samt inhämtning av faktaunderlag kring var, hur, när och i vilken omfattning terrängkörning bedrivs i länet. Ett GIS-skikt för markskador är under upprättande.

Länsstyrelsen Jämtlands län tillämpar fortsatt en restriktiv dispensgivning inom A-områden för snöskoter och är också restriktiva med tillstånd för landning av helikopter inom dessa områden.

Miljöarbetets utveckling

Länsstyrelsen Jämtlands län lyfter fram följande styrning och åtgärder som bidrag till att nå miljömålet Storslagen fjällmiljö:

- » **Det särskilda** regeringsuppdraget "Ökad ambition för vandringsleder" ger Länsstyrelsen Jämtlands län möjlighet att utveckla och förbättra förutsättningarna för ett hållbart nyttjande av fjällen för friluftsliv. Detta sker både med fysiska åtgärder och med samverkan i intresseöverskridande forum, samt genom konflikthantering.
- » **Jordbruksstöd till brukare** i fjällnära miljö bidrar till bevarande av natur och kulturmiljövärden samt bevarande av biologisk mångfald i fjällnära miljö.
- » **Fortsatt fokus** på frivilligt formellt områdesskydd enligt nationella strategin för skydd av skog, inklusive fjällnära skogar med höga naturvärden samt intresseanmälda områden bidrar till bevarande av biologisk mångfald och andra naturmiljövärden i fjällnära miljöer.

Behov av förändrad styrning

Länsstyrelsen Jämtlands län ser följande nya eller förändrade styrmedel och åtgärder som extra viktiga för ökad måluppfyllelse:

- » **Utökade medel** för formellt skydd av skyddsvärda fjällnära skogar på statens mark, där behovet för Länsstyrelsen Jämtlands län (samt även Västerbottens och Norrbottens län) är beräknat till 100 Mkr per år under (minst) kommande treårsperiod,
- » **Utökade, tillräckliga** medel för förvaltning av skyddad natur i fjäll- och fjällnära miljöer,
- » **Ökade resurser/underlag** till miljöövervakning, som grund för förbättrade underlag till uppföljning av miljömål.



God bebyggd miljö

Sammanfattning

Miljömålet God bebyggd miljö bedöms inte nås till 2030. Utvecklingen är oklar på grund av brist på mätbara indikatorer och delvis inbyggda målkonflikter. Kommunerna arbetar aktivt med översiktsplanering, samverkan ökar och nya plattformar utvecklas av flera aktörer vilket bidrar till målet. Utmaningar finns dock kopplat till en gles bebyggelsestruktur och bristande samordning. Med stärkt styrning, bättre underlag och mer långsiktigt arbete kan utvecklingen förbättras.

Åtgärdsarbete

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- » **Länsstyrelsen Jämtlands läns** årliga regionala forum för hållbar samhällsplanering anordnades i år med tema social hållbarhet och bostadsförsörjning. Boverket, Socialstyrelsen och Region Jämtland Härjedalen deltog. Forumet riktar sig till kommunerna och syftet är att samla olika förvaltningar inom de olika kommunerna för att samverka med och lära av varandra.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** tar årligen fram en bostadsmarknadsanalys. Analysen är ett underlag för kommunernas översiktsplanering och arbete med kommunala riktlinjer för bostadsförsörjning.
- » **Länsstyrelserna i Jämtland, Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten** har anordnat en gemensam konferens för att förebygga vräkningar och motverka hemlöshet i norra Sverige. På konferensen talade Socialstyrelsen, Kronofogden, Stockholm stadsmission och kommuner om goda exempel rörande hur man kan motverka hemlöshet och arbeta vräkningsförebyggande. Syftet var att sprida kunskap för att underlätta kommunernas arbete med frågan.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har under året arbetat med nya dialogformer i planprocessen. Inom ramarna för arbetet har en frukostträff anordnats med information och diskussion om nya strandskyddsregler i detaljplanering. Länsstyrelsen erbjuder nu också kommunerna bokningsbara stående tider för frågor och diskussion. Syftet med arbetet är att länsstyrelsen ska vara mer tillgänglig och ett mer konkret stöd i kommunernas planprocesser.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har bildat ett nytt kulturresevat, Fröå gruva, som ligger i Åre kommun. Syftet med reservatet är att bevara ett värdefullt kulturpräglad landskap med tillhörande bebyggelse, anläggningar och marker samt att förmedla området industrihistoria i pedagogisk verksamhet. För den framtida skötseln av området har ett skötselråd bildats. Rådet består av Föreningen Fröå gruva, Åre kommun och Länsstyrelsen.

Målbedömning



Utveckling



- » **I år har 50-årsjubileet** av Europeiska byggnadsvårdsåret uppmärksammats med aktiviteter på Jamtli och Stavregården. Länsstyrelsen Jämtlands län har bidragit med kunskap i arbetet och medel till olika föreläsare med inriktning byggnadsvård.
- » **Arbetet med omdragning** av E45 mellan Rengsjön och Älvros pågår genom Trafikverket och planeras färdigställas 2027. Projektet bidrar till mer resurseffektiva transporter genom länet samt till ökad trafiksäkerhet och tillgänglighet.⁸⁴
- » **Trafikverket arbetar** med byggande och planering av flera gång- och cykelvägar i länet, bland annat i Bräcke, Strömsund och Östersunds kommun.⁸⁵

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- » **Region Jämtland Härjedalen** har i år återstartat regionalt forum för strategisk planering som riktar sig till länets kommuner och ska bidra till ökad samverkan inom strategiska planeringsfrågor och översiktsplanering. Även Länsstyrelsen deltog på årets träff och inhämtade medskick inför underlag för planeringsstrategier.
- » **Projekt Mittstråket 2.0** är en samverkan mellan Region Jämtland Härjedalen, Trafikverket och Krokoms kommun. Projektet syftar till att genom flera investeringar på Mittbanan bidra till ökad kapacitet och redundans, höjd trafiksäkerhet och hastighet. Projektet får finansiering från EU:s regionalfond, Region Jämtland Härjedalen samt Region Västernorrland. Trafikverket samt Krokoms kommun medfinansierar insatser.⁸⁶
- » **Flera kommuner i länet** genomför åtgärder kopplat till översiktsplaneringen. Som exempel kan nämnas att Ragunda kommun har antagit en ny översiktsplan. Bräcke kommun och Krokoms kommun har samråd om nya förslag till översiktsplan och Östersunds kommun arbetar med tillägg för mobilitet samt fördjupning för Södra Östersund.
- » **Östersunds kommun** och Krokoms kommun arbetar med att ta fram sociotopkartering som ger kunskap om grönområdets sociala funktioner och bland annat blir ett underlag för att göra avvägningar mellan intressen i samhällsplaneringen.
- » **Den allmänna kollektivtrafiken** i Region Jämtland Härjedalen körs från och med 2025 på fossilfria bränslen. Stadstrafiken i Östersund körs på el, och även i Åre sker elektrifiering av kollektivtrafiken. Inom särskild kollektivtrafik är den största andelen bränsle fossilfri.
- » **Krokoms kommun projekterar** en ny bussgata från sånghusvallen till nya bostadsområdet Blomsterhagen, Ås i syfte av att minska bilberoendet. Bussgatan kommer trafikeras av stadsbussarna som är eldrivna.

84 [Om projektet på Trafikverkets webbplats](#)

85 [Om projektet på Trafikverkets webbplats](#)

86 [Projekt Mittstråket 2.0 på Mittstråkets webbplats](#)

- » **Flera kommunala projekt** för det tätortsnära friluftslivet har genomförts under året. Härjedalens kommun har tillsammans med Region Jämtland Härjedalen, Länsstyrelsen och fyra andra kommuner tagit fram kartor och information om promenadslingor i Sveg och Funäsdalen.⁸⁷ Östersunds kommunen har gjort åtgärder i bland annat Bynäset, Frösön och Torvalla i form av nya vindskydd, nya spänger samt stigar förbättrad skyltning.
- » **Arbete med att ta fram nya kommunala kulturmiljöunderlag** i länet pågår. Länsstyrelsen Jämtland län delfinansierar framtagandet med statliga medel till kulturmiljövård. Ett exempel är en utredning av kulturmiljövården i kvarteren kring sjukhuset i Östersund som genomförs under hösten.
- » **I Östersunds kommun** pågår arbete med att skapa en digital upplevelsekarta och fysisk skyltning av historiska byggnader och platser som varit viktiga för stadens framväxt genomförs.
- » **Östersunds kommun** har under året utfört tillsyn över att radon mäts och vid behov åtgärdas, i flerbostadshus, skolor och förskolor. Redovisning av mätningar har begärts in från bostadsrättsföreningar och samtliga förskolor och skolor.
- » **Flera kommunen utför** eller deltar i projekt för att utveckla avfallshanteringen och möta de nya kraven för insamling av matavfall. Den nybyggda biogasanläggningen vid Gräfsåsen i Östersund invigdes i september 2025.

Tillstånd och bedömning

Miljömålet för *God bebyggd miljö* kommer inte att nås till 2030 och utvecklingen är oklar. Framför allt beror detta på ottydlighet kring läges- och målbild för målets preciseringar samt målkonflikter mellan preciseringarna. Vidare är måluppfyllelsen otydlig när de flesta indikatorerna pekar på en förändring men utan utgångsnivå eller mätbart slutmål. Detta gör att det är svårt att bedöma preciseringarna och när miljömålet är uppnått.

Analys utifrån preciseringarna

Hållbar bebyggelsestruktur och god vardagsmiljö

Länet möter varierande utmaningar i arbetet med att skapa en hållbar bebyggelsestruktur och god vardagsmiljö. Det finns skillnader i geografiska förutsättningar, exploateringstryck och näringslivets utvecklingsmöjligheter som påverkar planeringsförutsättningarna i hög grad.

I delar av länet utgör den glesa bebyggelsestrukturen en särskild utmaning. Långa avstånd och låg befolkningstäthet försvårar en hållbar bebyggelsestruktur och påverkar bland annat upprätthållandet av infrastruktur och tillgången till service. Den största delen av bebyggelseutvecklingen sker i Östersunds tätort med omnejd samt i skidorterna i fjällkommunerna. Dessa områden präglas av ett relativt högt exploateringstryck och det finns behov

87 [Om promenadslingor på Härjedalens kommuns webbplats](#)

av ökad samverkan och tidig dialog för att väga samman och hantera de intressekonflikter som kan uppstå. En hållbar bebyggelsestruktur förutsätter att dessa intressen hanteras med omsorg och att samhällsplaneringen utgår från ett helhetsperspektiv.

Hållbar samhällsplanering

Kommunernas arbete med kontinuerlig översiktsplanering är avgörande för en hållbar samhällsplanering med helhetsperspektiv. En aktuell och väl avvägd översiktsplan fungerar som en strategisk kompass för kommunens planering och hållbarhetsarbete. I de flesta kommuner i länet pågår ett aktivt arbete med översiktsplanering. I översiktsplaneringen hanterar kommunerna olika allmänna intressen som konkurrerar om samma markområden – exempelvis turismutveckling i förhållande till rennäring, eller bostadsbyggande i förhållande till jordbruksmark, natur- och friluftsvärden.

Samverkan mellan kommunerna är en viktig del, både för att hantera gemensamma frågor och för att stötta de kommuner som saknar egen översiktsplaneförvaltning. Regionalt pågår arbete för att öka samverkan i frågorna.

Infrastruktur och hållbar avfallshantering

I flera delar av länet utgör den glesa bebyggelsestrukturen en särskild utmaning. Detta gäller bland annat möjligheten att skapa hållbara och effektiva lösningar för infrastruktur kopplat till transporter, vatten- och avlopp samt avfallshantering.

Samtidigt finns områden i länet med en stark bebyggelseutveckling och industri- och företagsetableringar som leder till behov av ökad kapacitet i infrastrukturen. Där pågår arbete för att se över behoven och kapacitetshöjande åtgärder men ofta kan det finnas olika syn kring ansvarsfördelningen och finansiering. Ökad samverkan behövs mellan kommunerna, staten och andra aktörer.

Kollektivtrafik, gång- och cykel

Andelen nytillkomna bostäder i kollektivtrafknära lägen ökar i länet men är relativt låg jämfört med andra län, bland annat på grund av den glesa befolkningsstrukturen. Tillgången till knutpunkter för kollektivtrafik varierar stort i olika delar av länet samt inom och utanför tätorter. På vissa platser i länet byggs kollektivtrafknätet ut och på flera håll byggs gång- och cykelvägar i syfte att öka trafiksäkerheten och attraktiviteten.

Natur- och grönområden

Andelen boende inom 1 kilometer från skyddad natur har legat stadigt på 19 procent under de senaste åren, vilket kan jämföras med det nationella medelvärdet som är 32 procent. Statistiken är dock bara ett mått på närheten till skyddad natur. Tillgången till natur- och grönområden är generellt god i länet. I tätorterna där det pågår förtätning och utbyggnad finns dock utmaningar kring tätortsnära grönområden som byggs bort och intressekonflikter med friluftslivet.

Kulturvärden i bebyggd miljö

Det pågår arbete med att i högre utsträckning tillvarata det kulturella, och historiska arvet i den bebyggda miljön i länet. Möjligheten att proaktivt och strategiskt tillvarata kulturvärdena begränsas dock av att majoriteten av länets kommuner saknar antikvarisk kompetens. Flera av länets kommuner saknar också kulturmiljöprogram eller annat samlat kunskapsunderlag. Intresset för att arbeta med arkitektur och uppdatera befintliga kulturmiljöprogram har dock ökat något de senaste åren och arbete pågår i inom flera kommuner.

Hälsa och säkerhet

I framför allt Östersunds centrala delar finns områden där miljö kvalitetsnormerna för luftkvalitet överskrids. Ett åtgärdsprogram har tagits fram och arbete pågår för att förbättra luftkvaliteten. Enligt folkhälsoenkäten var det 4,7 procent av andelen vuxna i länet som besvärades av trafikbuller i och i närheten av sin bostad år 2023, vilket kan jämföras med rikets 7,6 procent.

Miljöarbetets utveckling

Åtgärder som kan kopplas till miljömålet pågår ständigt hos kommunerna, myndigheterna och andra aktörer. En kontinuerlig översiktsplanering, ett sektorsövergripande synsätt och nya plattformar för samverkan skapar förutsättningar för en god bebyggd miljö i länet. Såväl kommuner som myndigheter arbetar dock fortsatt i hög utsträckning utifrån sina respektive sakområden och i sina parallella processer, vilket kan skapa otydlighet och bidra till intressekonflikter.

Behov av förändrad styrning

Det finns olika behov av förändrad eller förstärkt styrning som kan kopplas till miljömålet.

- » **Det finns ett fortsatt** behov av att konkretisera hur miljömålet ska kunna mätas och följas upp för att kunna bedöma hur utvecklingen ser ut eller om målet kan nås.
- » **Styrmedel behövs** för att stärka det myndighetsövergripande samarbetet i en rad frågor och på längre sikt. Kortsiktiga statliga stödformer och bristande samordning mellan myndigheter försvårar kommunernas strategiska arbete.
- » **En tydligare gemensam** förvaltning och datahantering av planeringsunderlag behövs för att de ska bli mer tillgängliga.



Ett rikt växt- och djurliv

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Jämtlands län bedömer det som svårt att nå miljömålet till år 2030, då vi ser en fortsatt förlust av den biologiska mångfalden. Igenväxning av hävdade gräsmarker, en minskning av aktiva jordbruk samt påverkan från skogsbruket är de faktorer som har störst negativ inverkan på rödlistade arter. Även klimatförändringar och minskade anslag till skötsel och förvaltning av skyddad natur har stor påverkan på arter och livsmiljöer.

Åtgärdsarbete

Åtgärder på regional nivå - myndigheter

- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har hittills beslutat om 6 nya naturreservat under 2025. Innan årets slut beräknas antalet nya och reviderade beslut uppgå till drygt 10 stycken naturreservat.
- » **Inom EU-projektet LIFE RestoRED⁸⁸** har Länsstyrelsen Jämtlands län utfört röjning, gallring, slåtter och stängsling inom fem Natura 2000-områden i länet för att restaurera bland annat betesmarker och rikkärr. Två av områdena har betats under sommarsäsongen 2025.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** genomför årligen skötsel på att 20-tal av våra artrikaste gräsmarker med medel från Jordbruksverket och Naturvårdsverket. Totalt 8 hektar i skyddad natur och 0,6 hektar i oskyddad natur har slagits av personal från Länsstyrelsen.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** beviljar ersättning för slåtter och bete. Över 13 ha skyddad gräsmark och nära 3ha oskyddad gräsmark har slagits av andra med ersättning från Länsstyrelsen eller genom utlåning av slåtterbalk.
- » **Skogsstyrelsen** har slutfört inventering av hamlade och lövtäktade träd på uppdrag av Länsstyrelsen, finansierad med ÅGP-medel. Totalt har nära 400 träd registrerats, varav 27 träd definieras som nationella jätteträd med över tre meter i omkrets.
- » **Länsstyrelsen i Jämtlands län** har erbjudit rådgivning, kurser och fältvandringar för lantbrukare i länet, tillsammans med andra organisationer. Nystartare med betesdjur, fäbodbrukare och de som vill restaurera betesmarker är särskilt utpekade målgrupper för enskild rådgivning. Rådgivning och kurser finansieras med EU-medel inom Strategisk plan 2023-2027.⁸⁹
- » **Trafikverket planerar** viltåtgärder i form av stängsel och säkra djurpassager på de mest olycksdrabbade vägsträckorna (rv87, E14 och E45) kring Östersund i syfte att minska djurpåkörningar. Produktion planeras starta 2026 och planeras pågå fram till 2029.⁹⁰

⁸⁸ [Startsida - LIFE restoRED](#)

⁸⁹ [Strategiska planen för EU:s jordbrukspolitik - Jordbruksverket.se](#)

⁹⁰ [E45, Svenstavik-Fåker, viltåtgärder - www.trafikverket.se](#)

Målbedömning



Utveckling



- » **Inom våtmarkssatsningen** har åtgärder gjorts av Länsstyrelsen Jämtlands län för att gynna violett guldvinge och andra arter som trivs i rikkärr samt flodpärlmussla och andra arter som är beroende av rent, strömmande vatten.
- » **Flodpärlmussla har** under året satts ut i vattendragen Edsån, Borgan samt inom Gimåsystemet i länet. Utfört av Länsstyrelsen Jämtland, finansierat med medel från EU och ÅGP.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har i samarbete med Floraväktarverksamheten besökt 64 brunkullalokaler i länet, cirka 2500 brunkullor noterades i årets uppföljning. Länsstyrelsen har genomfört röjning av två brunkullalokaler under året.
- » **Skogsstyrelsen har** tillsammans med Länsstyrelsen Jämtlands län anordnat en utbildning om kalkbarrskog, med information om kalktallskog, trolldruvemätare och fjälltaggsvampar.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har bekämpat invasiva främmande arter i sju naturreservat, bland annat har de EU-listade arterna jättebalsamin och tromsöloka bekämpats.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har genomfört bekämpning av kanadaröding i Storsjön och Ånnsjön. Inventering efter bäckröding och den EU-listade arten signalkräfta har genomförts på olika platser i länet.
- » **Trafikverket bekämpar** invasiva arter i artrika vägkanter. Inventering av jätteloka och jättebalsamin har utförts inför planering av åtgärder. Trafikverket har en färdplan för inriktning och bekämpning av invasiva främmande arter.⁹¹
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** arbetar i ett flertal restaureringsprojekt bland annat inom projekten Ecostreams for Life⁹² i Natura 2000-områden Ammerån, Åre- och Rörströmsälven och inom projektet Rivers of LIFE⁹³ pågår restaureringar i Natura 2000-områden Härjdealsljusnan och Gimån. Utpekade målarter är flodpärlmussla, mikroskapania, utter och flodkräfta. Finansieras via EU-medel.
- » **Trafikverket har** genomfört aktiviteter och åtgärder för ökad biologisk mångfald i Jämtlands län. Vid inventeringar har fler tidigare okända populationer av violett guldvinge hittats. Alléer har inventerats i syfte att identifiera åtgärdsbehov och planerar åtgärd 2026.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** anordnade med stöd av Artdatabanken och Sveriges Mykologiska Förening en inventeringsträff för deltagare inom fungaväxteriet. Inventering skedde i Natura 2000-området Södergård Brunflo och noterade ängssvampar rapporterades in till Artportalen. Arbetet har skett inom ramen för ÅGP för svampar i ängs- och betesmarker.

91 [Invasiva arter vid vägar och järnvägar - Bransch](#)

92 [Vattendragsrestaurering | Ecostreams For Life](#)

93 [Startsida - Rivers of life](#)

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- » **Östersund, Krokoms, Åre, Berg, Härjedalen** och Ragunda kommun använder SIS-standard bland annat för naturvärdesinventeringar och vid framtagande av detaljplan och inför åtgärder i naturmiljön.
- » **Östersunds kommun** genomför under 2025 inventeringar av olika naturtyper på kommunens mark för att identifiera och beskriva naturvärden där kommunen har rådighet. Inventeringen omfattar vattendrag enligt SIS-standard, förekomst av violett guldvinge, kalkbarrskog samt kontinuitetsskog.
- » **Östersunds kommun** är delaktiga i LONA-projektet-Återställa vattenmiljö i dammar på Östersunds Frösö GK.
- » **Ragunda kommun** deltar i det EU-finansierade projektet Ecostreams for life.
- » **Östersunds kommun** arbetar med bekämpning och inventering av invasiva främmande arter. Under året har en handlingsplan tagits fram för det fortsatta arbetet. Krokoms kommun tar emot invasiva främmande arter i avfallshanteringen samt informerar om hur de skall tas om hand.
- » **Ragunda och Strömsunds kommun** har haft informationskampanjer avseende invasiva främmande arter. Bräcke kommun har påbörjat inventering av invasiva främmande arter. Kartläggning av invasiva arter inom Bergs kommun ska genomföras enligt beslut från utvecklingsutskottet.

Åtgärder inom näringslivet

- » **SCA arbetar** långsiktigt med ÅGP-landskap där det finns koncentrationer av ÅGP-arter. Bland annat genom naturvårdande skötsel.⁹⁴
- » **Holmen har utfört** naturvårdsbränningar i Härjedalen för att gynna mosippa.⁹⁵
- » **Jämte kraft AB arbetar** löpande med åtgärder för att stärka biologisk mångfald i kraftledningsgator.
- » **Skistar utför** i samarbete med EcoGain återetablering av vegetation i fjällmiljö för att stärka den biologiska mångfalden.⁹⁶

Tillstånd och bedömning

Länsstyrelsen bedömer det som svårt att nå miljömålet Ett rikt växt- och djurliv i Jämtlands län till år 2030, då vi ser en fortsatt förlust av den biologiska mångfalden. Stor negativ inverkan har skogsbruket som gör att biologiskt värdefull skog försvinner. I länet finns bland annat kalkbarrskog som är en av de mest hotade och artrika naturtyperna.⁹⁷ Nedläggning av jordbruk och igenväxning av tidigare hävdade gräsmarker leder till att arter isoleras och konkurreras ut. Sammantaget innebär detta att utvecklingen i länet är negativ.

94 [ÅGP-landskap och ÅGP-arter - SCA](#)

95 [Hotad mosippa ökar i Härjedalen efter naturvårdsbränningar | Holmen Skog](#)

96 [SkiStars restaurering av Åreskutans fjällmiljö - Ecogain](#)

97 [2022-12. Levande skogar. Fördjupad utvärdering 2023](#)

Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation

Skogsavverkning, klimatförändringar och igenväxning är de viktigaste påverkansfaktorerna som påverkar rödlistade arter i Norrland. Över 400 rödlistade arter förekommer enbart i de 5 nordligaste länen.⁹⁸

Totalt bedöms 227 barrskogslevande arter som hotade (Akut hotad, Starkt hotad eller Sårbar) på grund av trakthyggesbruk i Jämtlands län. Slutavverkning i kontinuitetsskogar är den faktor som har störst negativ inverkan på rödlistade arter i skog.⁹⁹ Det märks en ambition inom skogsbruket att bidra till måluppfyllelse men kunskapen behöver höjas och spridas i hela brukningskedjan för att fler känsliga miljöer ska avsättas för frivilligt eller formellt skydd samt att rätt hänsyn tas.

Årsrapporten från svensk dagfjärilsövervakning 2024 visar på en minskning av många av landets dagfjärilar.¹⁰⁰ Särskilt arter knutna till hävdade artrika gräsmarker har minskat, som en följd av habitatförlust till följd av rationalisering av jordbruket.¹⁰¹

Violett guldvinge har minskat kraftigt till följd av igenväxning av landskapet och förändring i brukningsmetoder. Arten förekommer idag på ett fåtal lokaler från Härjedalen till Norrbotten, men livskraftiga populationer finns främst i centrala Jämtland¹⁰² och Västra Härjedalens kalkområden samt i gränstrakterna mot Västernorrland i Bräcke kommun.

Sedan åtgärdsprogrammet¹⁰³ för violett guldvinge fastställdes år 2014 har Länsstyrelsen Jämtlands län arbetat med rådgivning till kraftbolag, skogsbolag, kommuner och lantbrukare. Länsstyrelsen utför själva anpassad skötsel och restaureringsinsatser i skyddade och oskyddade marker, för närvarande återställs flera dikade rikkärr i våtmarkssatsningen vilket gynnar fjärilen. Länsstyrelsen tillser genom artskyddet att fjärilens intressen bevakas i fysisk planering, i tillståndsprövningar och i generell naturvårdshänsyn. De senaste åren har mer perifera fynd gjorts, särskilt i Strömsunds kommun, vilket kan indikera en återkolonisation av tidigare livsmiljöer. Rapporterade fynd i Artportalen tyder på en positiv trend för fjärilen. Den ökade utbredningen kan åtminstone till viss del bero på de insatser som gjorts och görs för fjärilen.

Grön infrastruktur

Biologiskt värdefull skog, däribland kalkbarrskog, avverkas fortsatt i snabb takt vilket leder till att arters livsmiljöer krymper och fragmenteras. Kalkbarrskogar utgör några av våra mest hotade och sällsynta naturtyper. Skogsvårdslagen tillämpas ofta i stället för miljöbalken vid avverkningsanmälningar av skog med höga naturvärden, vilket resulterar i att delar av värdekärnor avverkas och naturvärden försvinner.¹⁰⁴

Många av de kvarvarande gräsmarkerna är små och isolerade i landskapet.

98 [Tillstånd och trender för arter och deras livsmiljöer – rödlistade arter i Sverige 2020 - SLU Artdatabanken](#)

99 [Tillstånd och trender för arter och deras livsmiljöer – rödlistade arter i Sverige 2020 - SLU Artdatabanken](#)

100 [Årsrapporten för 2024 klar | Svensk Dagfjärilsövervakning](#)

101 [Utarmning och utdöende – tillståndet för rödlistade dagfjärilar och bastardsvärmare](#)

102 [Biogeografisk uppföljning | Svensk Dagfjärilsövervakning](#)

103 [Åtgärdsprogram för violett guldvinge](#)

104 [Levande skogar. Fördjupad utvärdering 2023. Rapport 2022/12](#)

För att upprätthålla naturvärden i dessa miljöer krävs en bibehållen hävd och anpassad skötsel. Antalet jordbrukarföretag i länet fortsätter att minska, och sett över tid har även antalet betesdjur minskat vilket leder till ökad risk för igenväxning av gräsmarker. Bibehållen hävd genom aktiva jordbrukare är av vikt för bibehållen biologisk mångfald i gräsmarker. Politiska beslut påverkar förutsättningarna för detta. De statliga och EU-finansierade stöden till jordbruksföretagen är av stor betydelse för lönsamheten och ofta en förutsättning för överlevnad och utveckling för företag i länet. En ny programperiod för EU:s gemensamma jordbrukspolitik 2023–2027 påbörjades 2023. Stödet för restaureringar av betesmark och slåtterängar ingår sedan 2024 i ett nationellt ersättningsssystem som Naturvårdsverket ansvarar för. Under 2025 har fortsatt endast ett fåtal ansökt om stödet.¹⁰⁵

Påverkan av klimatförändringar

Analyser som genomförts visar att klimatet i fjällen förändras. Nederbördsmängd och temperatur ökar, vilket bland annat leder till en förlängd vegetationsperiod. Även arter som lever i fjällen riskerar att påverkas av klimatförändringar, däribland fjällräven som påverkas negativt, bland annat genom ökad närvaro av rödräv i fjällen, oregelbundna smånagarcykler samt ökad risk för sjukdomsutbrott. Ett varmare förändrat klimat kommer troligtvis bidra till en ökning av invasiva främmande arter i länet.

Miljöarbetets utveckling

Länsstyrelsen ser en negativ utveckling till följd av minskade 1:14 anslag avseende skydd av värdefulla områden. Det finns ett stort antal intresseanmälningar om frivilligt formellt skydd avseende fjällskog och K-skogar, samtidigt som möjligheten att bevilja intrångsansättning för dessa och bolagsaffärer har minskat. Det är positivt att fjällskogen ingår i strategin för formellt skydd av skog och att Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen fått ett uppdrag om att ta fram en handlingsplan för formellt skydd av större sammanhängande fjällskogsområden.

Projektmedel för bekämpning av invasiva arter i skyddade områden, samt att medel för kommunikation och informationsinsatser har hållits intakta avseende terrestra invasiva arter vilket är positivt.

Behov av förändrad styrning

- » **Minska avverkningstakten** av biologiskt värdefulla skogar, exempelvis kalkbarrskog, genom ökade incitament för att bevara skog med mycket höga naturvärden. Det finns behov av ökade resurser för ersättning till markägare som frivilligt vill avsätta sin skog för formellt skydd.
- » **Fortsatt arbete** för att förbättra förutsättningar för ett levande jordbruk för att stärka jordbrukssektorn.
- » **Fortsätta utveckla** arbetet med grön infrastruktur och värdeetrakter vilket innebär arbete med naturvårds och ekosystemtjänster i ett landskapsperspektiv.
- » **Bibehålla och förstärka** arbetet mot invasiva främmande arter för att hindra spridning och etablering av nya arter.

105 [Ersättningar till åtgärder i odlingslandskapet](#)



Generationsmålet

Sammanfattning

Miljöpolitikens huvudmål är att vi ska kunna lämna över ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta, utan att skapa nya miljö- och hälsoproblem i andra delar av världen. Under året har många viktiga insatser gjorts i Jämtlands län som bidrar till både Generationsmålet och de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Samtidigt återstår en hel del arbete, särskilt när det gäller att bevara den biologiska mångfalden, minska den negativa miljöpåverkan från vår konsumtion, även internationellt, och se till att vi håller kretsloppen fria från farliga ämnen. Länsstyrelsen Jämtlands län gör ingen egen tillståndsbedömning av generationsmålet, men enligt Naturvårdsverkets fördjupade rapport 2023 kommer målet inte nås till 2030.

Åtgärdsarbete

Det har genomförts en stor mängd insatser för att nå generationsmålet i Jämtlands län under det senaste året. Åtgärderna redovisas under respektive miljö kvalitetsmål, med undantag för ett urval av åtgärder som även redovisas nedan.

Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart

Ett stort antal åtgärder har genomförts. Dessa redovisas under respektive miljö kvalitetsmål, framför allt under Bara naturlig försurning, Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap samt Ett rikt växt- och djurliv.

Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas

Ett stort antal åtgärder som bidrar till målet har genomförts, nedan redovisas ett urval av dessa.

- » **Flera kommunala projekt** för det tätortsnära friluftslivet har genomförts under året. Härjedalens kommun har tillsammans med Region Jämtland Härjedalen, Länsstyrelsen och fyra andra kommuner tagit fram kartor och information om promenadslingor i Sveg och Funäsdalen.¹⁰⁶ Östersunds kommun har gjort åtgärder i bland annat Bynäset, Frösön och Torvalla i form av nya vindskydd, nya spänger samt stigar förbättrad skyltning.
- » **Det särskilda regeringsuppdraget** "Ökad ambition för vandringsleder" ger Länsstyrelsen Jämtlands län möjlighet att utveckla och förbättra förutsättningarna för ett hållbart nyttjande av fjällen för friluftsliv. Detta sker både med fysiska åtgärder och med samverkan i intresseöverskridande forum, samt genom konflikthantering.

¹⁰⁶ [Om promenadslingor på Härjedalens kommuns webbplats](#)

- » **Inom ramen för** åtgärdsprogrammet för luftkvalitet i Östersund har det under året tagits ett stort steg framåt med optimering av väghållningen för att sänka halterna av PM10. Med högre beredskap, snabbare insatser och mer finjustering av dammbindning och gatustädning har halterna varit de lägsta sedan mätningen påbörjats.
- » **För att minska** den småskaliga vedeldningens påverkan på luftkvaliteten planerar Bergs kommun att göra en informationskampanj till fritidshusägare i kommunen. Ragunda och Strömsunds kommuner har under året informerat allmänheten om att elda rätt.
- » **Många aktörer har** uppfört publik laddinfrastruktur för tunga fordon och personbilar, antalet laddpunkter har ökat med 44 % jämfört med tidigare år. Detta banar väg för en större andel elektrifierade transporter.
- » **Under det senaste** året har Länsstyrelsen Jämtlands län genomfört flera åtgärder för att övervaka och minska miljögifter i länet. Med hjälp av LOVA-medel det genomförts analyser av ett flertal miljögifter i fisk. Viktiga resultat har blivit ökad medvetenhet, engagemang och en stor efterfrågan på information om miljögifter i fisk och vatten från allmänheten. Inom ramen för miljöövervakningen har Länsstyrelsen Jämtlands län tagit vattenprover och sedimentprover på några miljögifter på platser där påverkan väntas vara stor. Omfattningen av provtagningarna är dock betydligt mindre än tidigare år på grund av minskade anslag inom miljöövervakningen, vilket ger en negativ effekt på kunskapsunderlaget som ligger till grund för en effektiv provning, tillsyn och åtgärder av miljögifter. Länsstyrelsen Jämtlands län har även under 2025 upphandlat provtagningar av potentiellt PFAS-förorenade områden. Provtagningarna fokuserar på brandstationer, brandövningsplatser, deponier, flygplatser, textilindustrier. För att bredda kunskapen om PFAS vid skidverksamheter togs prover även vid längdanläggningar och alpina skidområden.
- » **Länsstyrelsen Jämtlands län** har bedrivit tillsyn av flertalet pågående miljöfarliga verksamheter med föroreningsproblematik.
- » **Flera kommuner arbetar** för att förbättra dagvattenkvalitet, i vissa som exempelvis Östersund och Åre finns strategier och riktlinjer i olika former kring dagvatten. I Krokoms kommun har informationsinsatser gjorts både på hemsida och i kommunblad om att man inte bör tvätta bilen hemma.
- » **Flera kommuner har** bedrivit olika tillsynsprojekt mot miljögifter. Exempelvis har Strömsunds, Berg och Härjedalens kommuner deltagit i KEMI:s och SKR:s tillsynskampanj för biocider.¹⁰⁷ Östersunds kommun har haft ett omfattande tillsynsarbete för flera områden.

Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen

- » **Energikontoret Jämtland Härjedalen** driver projektet Hållbara inköpsprocesser under åren 2025-2028 för att använda offentlig upphandling för bättre hushållning med resurser och minimering av avfall. Projektet finansieras av Region Jämtland Härjedalen och EU.

¹⁰⁷ [Kemikalieinspektionens tillsynsprojekt - Kemikalieinspektionen](#)

- » **Åre kommun driver** projektet TRÅD, som övergripande går ut på att minska mängd textilavfall. Projektet tar sikte mot en cirkulär ekonomi och är ett samarbete med Trondheim kommun.¹⁰⁸
- » **Östersunds kommun** driver Varvet för ökat återbruk av byggmaterial. Projektet finansieras med stöd EU.¹⁰⁹ Sedan 2024 har Varvet återbrukat Byggmaterial och komponenter till ett nyköpsvärde av cirka 5 000 000 kr och en koldioxidbesparing på 135 ton koldioxidekvivalenter.
- » **Ragunda och Östersunds kommuner** arbetar med återbruk av möbler i samband med renoveringar.¹¹⁰
- » **Östersunds kommun** arbetar med att ta fram en modell för hållbart byggande, som syftar till att reducera klimatpåverkan från kommunens egna bygg- och anläggningsprojekt.

Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt

- » **Östersunds kommun** har ett kemikaliehanteringsprogram där respektive förvaltning ska registrera de kemikalier som används med en strävan att byta ut och undvika de särskilt farliga ämnena. Kommunen använder inga kemikalier för bekämpning av ogräs eller invasiva arter. Detta ger en effekt av mindre farliga ämnen i offentlig miljö och människors vardag.
- » **Region Jämtland Härjedalen** har fortsatt arbetet med att ställa krav i upphandlingar för att fasa ut skadliga ämnen, bland annat med hjälp av Upphandlingsmyndighetens kriterietjänst för hållbarhetskriterier. Under 2025 har Region Jämtland Härjedalen i samarbete med regionerna Västerbotten, Norrbotten och Västernorrland uppdaterat det gemensamma kravdokumentet om kemikaliekraV i varor och kemiska produkter som togs fram 2022. En effekt av arbetet blir mindre konsumtion och spridning av skadliga ämnen.

¹⁰⁸ Länsstyrelsens diarienummer 4168-2025-11

¹⁰⁹ Länsstyrelsens diarienummer 4168-2025-18

¹¹⁰ Länsstyrelsens diarienummer 4168-2025-14 och 4168-2025-18



Länsstyrelsen
Jämtlands län

www.lansstyrelsen.se/jamtland